

Suomen Collieyhdistys ry

Jalostuksen tavoiteohjelma

Pitkäkarvainen
collie

2014-2018

Hyväksytty rotujärjestön
vuosikokouksessa 20.4.2013

Hyväksytty Suomen Kennelliiton
jalostustieteellisessä toimikunnassa 13.8.2013

Sisällysluettelo

1 Yhteenveto

4

2 Rodun tausta

6

2.1 Rodun synty ja kehittyminen

6

2.2 Nykyinen käyttötarkoitus

8

2.3 Kanta Suomessa

8

3 Järjestö-organisaatio ja sen historia

10

3.1 Jalostustoimikunnan organisaatio

12

4 Nykytilanne

14

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

14

4.1.2 Jalostuspohja

20

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

26

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

27

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

29

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta, käyttäytymisestä ja käyttötarkoituksesta

30

4.2.2 Käyttäytyminen

30

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

38

4.2.4 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

48

4.2.5 Yhteenveto rodun

käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

49

4.3 Terveys ja lisääntyminen

50

4.3.1 Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmaan (PEVISA) sisällytetyt sairaudet

50

4.3.2 Muut rodulla Suomessa ja ulkomailla esiintyvät sairaudet

61

Terveyskysely

70

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

72

Kuvat:

Minna Saarinen

Johanna Kuusi

Linda Lehtiheimo

Nina Koso

Satu Havukainen

Päivi Kaski

4.3.4 Lisääntyminen	73
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymis- ongelmille altistavat anatomiset piirteet	78
4.3.6 Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	79
4.4 Ulkomuoto	80
4.4.1 Rotumääritelmä	80
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset	88
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	91
4.4.4 Värityt ja sallitutväriyhdistelmät	92
4.4.5 Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	93

5 Yhteenvedo aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta 94

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso	95
5.2 Aiemman Jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	99

6 Jalostuksen tavoitteet ja strategiat 100

6.1 Visio	100
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	101
6.3 Rotujärjestötoimenpiteet	103
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	107
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman toteutumisen seuranta	109

7 Lähteet 110

8 Liitteet 112

Jalostuksen tavoiteohjelman kokoamiseen ovat osallistuneet:

Koonti:

Johanna Ruottinen

Oikoluku ja taitto:

Päivi Kaski

Sukutauluaineisto

ja -analyysit:

Riitta Lindström

Luonnetestitulostot:

Aktiivicolliet ry /

Maarit Saarto

Avustajat:

Anne Salminen

Sari Saarenheimo

Aila-Maija Kunnari

Inga Pyykkö

Satu Moisio

Taru Rekorius

Pauliina Purtilo

Jorma Lahti

Kirsi Leppälampi

Kirsi Auranen

Pia Veikkolainen

Sari Seitsonen

Katri Leikola

Pia Enlund

Kaarina Pesonen

Mari Palgi

Maarit Kalke

1 Yhteenveto

Pitkäkarvaisen collien jalostuksen tavoiteohjelman tarkoituksena on koota samaan julkaisuun tieto rodun taustoista ja nykytilanteesta sekä jalostuksen suunnittelusta nykytilanteesta eteenpäin. Jalostuksella tarkoitetaan perinnöllisten tekijöiden perusteella suoritettua määrätietoisella valinnalla ja suunniteilla parituksilla aikaansaatua eläinkannan laadun paranemista. Jalostuksen tavoiteohjelman avulla voidaan määrätietoisesti seurata ja ohjata rodun jalostusta.

Rotumääritelmän avulla luodaan raamit rodun luonteelle ja ulkonäölle. Kasvattajille on ensiarvoisen tärkeää tuntea rotumääritelmä ja koko kannan tilanne siihen nähden sekä ymmärtää, millaisia heidän omat jalostusyksilönsä ovat suhteessa koko kantaan. Erityisen tärkeää on tuntea myös rodun terveystilanne ja pyrkiä jatkuvasti parantamaan sitä.

Pitkäkarvaiselle collielle hyväksyttiin uudistettu rotumääritelmä vuonna 2011. Kokonaisvaltainen jalostussuunnitelma laadittiin collieille ensimmäistä kertaa vuonna 1985, ja sitä on muutettu vuonna 2000. Jalostuksen tavoiteohjelma koottiin Suomen Kennelliit-

to ry:n ohjeiden mukaisesti ensimmäistä kertaa vuonna 2008. Colliet liitettiin PEVISA-ohjelmaan 1.7.1986, jolloin alettiin vaatia lonkkakuvauslausunto rekisteröitävien pentujen vanhemmilta. Vaatimus CEA-sairaudesta annetusta silmätarkastuslausunnosta lisättiin PEVISA-ohjelmaan 1.1.1988. Nykyisin alle 1-vuotiaana tutkittujen koirien silmätarkastuslausunnot ovat voimassa vain yhden vuoden tutkimuspäivästä. 1.1.2014 alkaen pitkäkarvaisen collien PEVISA-ohjelma muuttuu siten, että jalostukseen käytettävillä koirilla tulee olla sekä voimassa oleva silmätarkastuslausunto, lonkkakuvauslausunto että kyynärkuvauslausunto. Lonkkanivelten raja-arvo on C siten, että C-lonkkaista koiraa voidaan käyttää yhdessä terveen (A tai B) kanssa. Kyynärnivekten osalta raja-arvo on kyynärniveldysplasian aste 1.

Ensimmäinen pitkäkarvainen collie tuotiin Suomeen jo 1800-luvun lopulla. Rodusta kehittyi vähitellen yksi suosituimmista roduista. Pitkäkarvaisen collien rekisteröintimäärät ovat tasoittuneet viimeisen kymmenen vuoden aikana, ja rotu ei enää ole kymmenen eniten rekisteröidyn rodun joukossa. Terveystilanne on kohtuullisen hyvä: Lonkkaniveldysplasiaa esiintyy noin viidenneksellä rodun edustajista ja muut vakavat

Yhteenveto

sairaudet ovat melko harvinaisia. CEA-silmäsairaus on laajasti levinnyt, mutta useimmilla koirilla todetaan sairauden lievin muoto, joka ei vaikuta koiran näkökykyyn eikä aiheuta koiralle oireita. Autoimmuunitaudeista tunnetuinta, haiman vajaatoimintaa, esiintyy kannassa alle prosentilla, eikä sairauden esiintyvyys tiettävästi ole kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Rodun luonnetta mitataan luonnetestin, MH-kuvauksen ja palveluskoirakokeiden avul-

la. Luonnetestitulosten perusteella pitkäkarvaisten collieiden suurimmat heikkoudet ovat puutteet toimintakyvyssä ja taisteluhaluissa. Myös rodun kovuutta ja laukauspelottomuutta pitäisi lisätä. Pitkäkarvaisen collien käynnit ja hyväksytyn tuloksen saaneiden koirien määrä palveluskoirakokeissa ovat romahtaneet viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana samalla kun muut harrastusmuodot ovat yleistyneet ja näyttelyharrastus on säilyttänyt suosionsa. Viimeisten vuosien aikana on kuitenkin ollut havaittavissa

hieman positiivista kehitystä palveluskoirakoeikäntien suhteen.

Tavoiteohjelman avulla on tarkoitus ohjata kasvattajia tekemään jalostusvalintojaan niin, että rodun keskitaso parantuisi, erityisesti luonteen osalta, samalla säilyttäen populaation geenipooli laajana. Tiedon kerääminen ja sen tehokas jakaminen ovat avainasemassa tähän pyrittäessä. Rotujärjestön strategioissa on kerrottu yksityiskohtaisemmin, kuinka tähän tavoitteeseen pyritään.

Rodun synty ja kehittyminen

2 Rodun tausta

2.1 Rodun synty ja kehittyminen

Rodun alkuperän tunteminen on tärkeää sen alkuperän ymmärtämiseksi. Collie on peräisin Skotlannista, jossa sen juuret paimenkoirana ovat hyvin vanhat. Brittein saarilla paimenet tarvitsivat koiraa, joka kestävän rakenteensa ansiosta pystyi työskentelemään pitkiä päiviä. Saarten kosteiden sääolosuhteiden vuoksi koiran karvan täytyi olla tiheää, hyvin suojaavaa ja vedenpitävää. Koiran luonteen tuli olla lempeä, se ei saanut olla aggressiivinen tai pelokas.

Paimenkoirat ovat todennäköisesti rantautuneet Brittein saarille roomalaisten mukana. Brittiläisten paimenkoirarotujen syntyhistoria on kuitenkin hämärän peitossa, sillä tavallisten ihmisten apuna toimivista paimenkoirista ei ole pidetty kirjaa yhtä hyvin kuin esimerkiksi aatelisten metsästyskoirista. Islannista 1700 ja 1800-lukujen vaihteessa tuotujen koirien uskotaan vaikuttaneen merkittävästi collierodun kehitykseen. Collie on todennäköisesti kehittynyt ajan myötä vanhoista brittiläisistä koirista,

joihin on sekoittunut muualta tullutta verta. Collierodun alkuperää ei voida päätellä myöskään nimestä, jolla on ollut eri muotoja aikojen saatossa. Margaret Osbornen (1986) mukaan muinaisenglannin kielen mustaa tarkoittava sana "col" tai "colley" ovat todennäköisimpiä vaihtoehtoja rodun alkuperäiseksi nimeksi. Colliet paimensivat mustanaamaisia colley-lampaita, jotka olivat Skotlannin yleisin lammasrotu. Nimi saattaa juontaa myös Brittein saarten ensimmäisten asukkaiden, kelttien, käyttämän gaelin kielen sanasta "collie", joka tarkoittaa hyödyllistä, viitaten koirien käyttöön paimentavina koirina. Sanaa "colley" on käytetty jo vuonna 1617, mutta muotoon "collie" se muutettiin vasta 1900-luvun alussa.

Ulkonäöltään alkuperäinen collie muistutti enemmän nykypäivän bordercollieta kuin collieta. Sillä oli lyhyempi pää, leveämpi kallo ja selvempi otsapenger. Alkuperäisiä vaatimuksia olivat kestävä rakenne, terveys, työ- ja oppimiskyky, uskollisuus isännälle sekä vaikeisiin ilmasto-olosuhteisiin

Rodun tausta

sopeutuminen. Luonteen tuli olla myös lempeä, älykäs ja kiltti.

Paimenkoirista kiinnostuttiin alkujaan vain työkoirina. Brittiläisten paimenkoirarotujen ulkomuotojalostus alkoi, kun kuningatar Victoria kiinnostui rodusta. Kuningatar Victoriolla oli monia lyhyt- ja pitkäkarvaisia collieita, ja hänen koiristaan pidettiin tarkkaa kirjaa. Victorian collien Noblen (synt. 1872) isoäiti oli Bess, jonka väitetään olevan kuuluisan Trefoilin emä. Kuningatar lähetti monia koiria esimerkiksi Pohjois-Amerikkaan, ja ne herättivät paljon kiinnostusta kauneutensa ja aatellisen taustansa vuoksi. Collieen on risteytetty 1800-luvulla ainakin gordonin- ja irlanninsetteriä värien parantamiseksi sekä borzoita pään pituuden vuoksi.

Colliet esiintyivät ensimmäisen kerran näyttelyssä Birminghamissa vuonna 1860. Collie osallistui luokkaan ”kaikenlaiset paimenkoirat”. Colliet esitettiin näyttelyissä erilaisilla nimillä vielä 1800-luvun loppupuolelle asti. Näyttelyn järjestäjästä riippui, arvosteltiinko sileä- ja pitkäkarvaiset colliet yhdessä vai erikseen. Kennelklubin kantakirjoissa koirat jaettiin pitkä- ja lyhytkarvaiseen sekä

lyhythäntäiseen collieen, joista viimeinen viittaa vanhaanenglanninlammaskoiraan. Vuoden 1871 Birminghamin näyttelyssä sileä- ja pitkäkarvaiset colliet erosivat näyttelykehissä omiksi roduekseen. Pitkä- ja sileäkarvainen collie kirjattiin ensimmäisen kerran oikeilla ja vakiintuvilla nimillään Kennelklubin kantakirjaan vasta vuonna 1895. Ensimmäisen pitkäkarvaisen collien rotumääritelmän kokosi The Collie Club, joka perustettiin vuonna 1881.

Tricolour-värinen Trefoil (synt. 1873) on vaikuttanut eniten collierotuihin: se on lähes jokaisen nykypäivän pitkä- ja lyhytkarvaisen collien esi-isä. Useimmiten Trefoil löytyy koirien sukutauluista poikansa Ch Charlemagnen (synt. 1879) kautta. Rodun historiassa on suuresti vaikuttanut myös vuonna 1962 syntynyt Dazzler of Dunsinane. Uros itse ei jättänyt erityisen suurta jälkeläismäärää, mutta sen jälkeläisiä käytettiin runsaasti siitokseen. Dazzler of Dunsinanen myös linjattiin erittäin vahvasti, ja uros esiintyykin lukemattomia kertoja nykyisten koirien sukutauluissa. Tämän päivän pitkäkarvaisten collieiden eurooppalaisessa kannassa on vain muutamia sukuja, jotka eivät polveudu Dazzler of Dunsinanesta.

Nykyinen käyttötarkoitus
Kanta Suomessa

2.2 Nykyinen käyttötarkoitus

Collie on helppohoitoinen ja ystävällinen rotu, joka sopii harrastus- ja seurakoiraksi. Se on kooltaan moneen tarkoitukseen sopiva, keskikokoinen koira: uroksen säkäkorkeus 56–61 cm ja nartun 51–56 cm. Pitkäkarvainen collie on ollut pitkään

yksi maamme suosituimmista koiraroduista.

Collien käyttö alkuperäiseen paimentehtävään on käynyt erittäin harvinaiseksi yhteiskunnan muututtua. Tänä päivänä collien pääasiallisin tehtävä on olla monipuolinen harras-

tuskoira ja perheenjäsen. Aiempiä työtehtäviä ovat tulleet korvaamaan monet koiraharrastuksen muodot kuten palveluskoirakoe, tottelevaisuuskoe ja agilitykilpailut. Collien vahvuutena voidaan pitää sen soveltuvuutta samanaikaisesti perhekoiran ja harrastuskoiran tehtävään.

2.3 Kanta Suomessa

Ensimmäinen Suomeen tuotu pitkäkarvainen collie oli Lord Aberdeen, jonka tilanhoitaja Heinburger tuotti Skotlannista vuonna 1889. Samoihin aikoihin Jokioisten kartano tuotti collieita Englannista ja Skotlannista paimennustehtäviin. Rotua kutsuttiin Suomessa nimellä skotlaninpaimenkoira, ja sen edustajia osallistui Suomen Kennelklubin ensimmäiseen näyttelyyn Helsingissä vuonna 1891. Kasvatustyö oli vähäistä 1900-luvun alussa ja collieita rekisteröitiin

vain muutamia kymmeniä vuodessa. Vuosisadan puolivälissä kasvattaminen lisääntyi ja koiria tuotiin runsaasti Englannista, Ruotsista ja Norjasta. Pitkäkarvaisten collieiden vuosittaiset rekisteröinnit ovat vaihdelleet vuosikymmenten aikana tuhannen yksilön molemmin puolin.

Seuraavan sivun kuvassa on esitetty rekisteröintimäärät vuosina 1963–2011. Vuosituhannen alusta alkaen kanta on vakiintunut noin 700 vuosittaisen rekisteröinnin tuntumaan, eli noin

puoleen rodun suomalaisen historian 1960–1970-luvulle ja 1990-luvulle osuvista rekisteröintimäärien huippuvuosista.

Vuodesta 2010 alkaen on ollut mahdollista siirtää sileäkarvaisista vanhemmista polveutuvat ilmiänsuolaiset pitkäkarvaiset yksilöt pitkäkarvaisiksi collieiksi. Siirtoon vaaditaan pentuna ja aikuisena tehty virallinen silmätarkastus, jonka tulos on CEA-vapaa (ei muita vakavia löydöksiä). Puuttuva pentutarkastus voidaan kor-

Rodun tausta

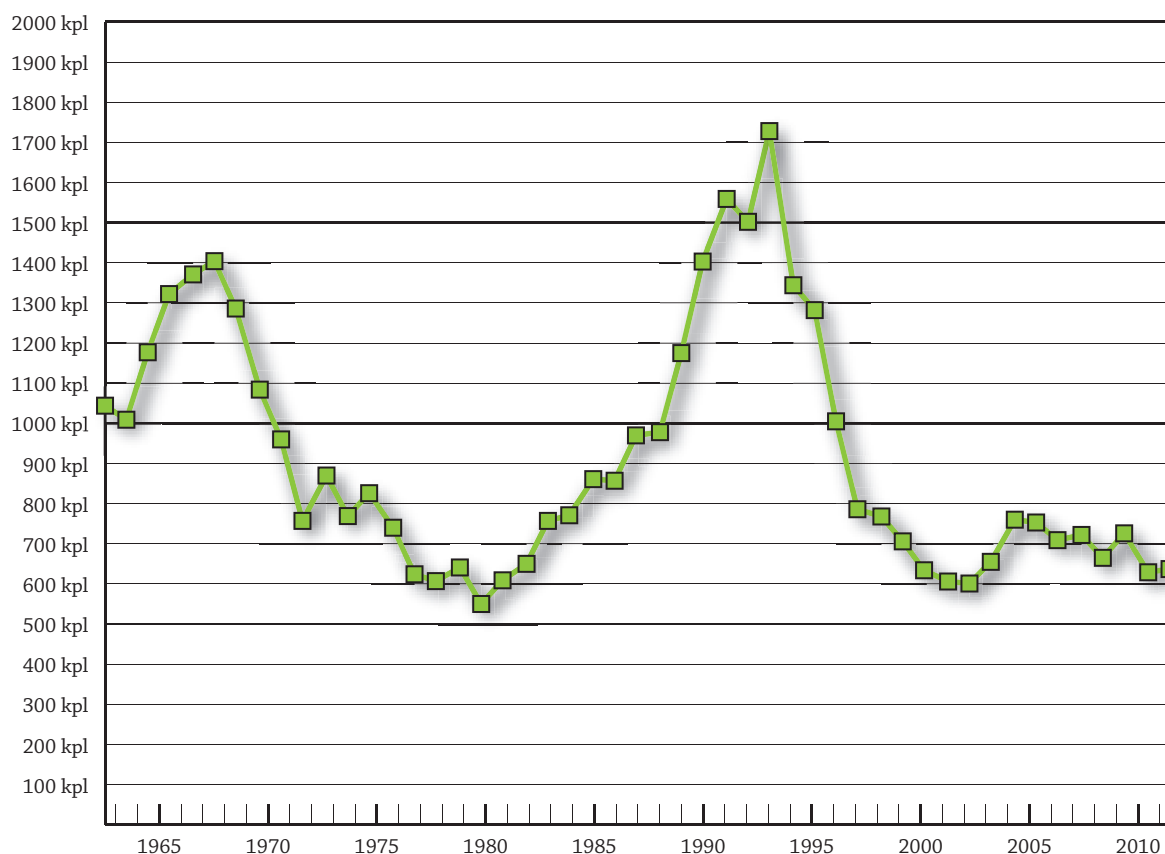
vata CEA-geenitestillä, jonka tuloksen tulee olla normaali tai kantaja. Testi pitää suorittaa eläinlääkärin tai muun virallisen näyttelytoimiston oikeutetun henkilön ottamasta näytteestä. Koiran tulee olla virallisesti lonkkakuvattu ja tuloksen A tai B. Ulkomuodon arviointiin

tarvitaan sileä- ja pitkäkarvaisille collieille oikeudet omaava ulkomuototuomari, joka arvioi täyttyvätkö seuraavat ehdot: Koira on yleiskunniltaan hyvä, terverakenteinen ja luonteensa puolesta lähestyttävissä. Lisäksi tuomari arvioi, onko koira rotutyypiltään siinä määrin oi-

kea, että tuomari voisi arvioida antavansa koiralle näyttelyssä laatuarvosteluarvosanan EH, kun karvan pituutta ei oteta huomioon.

Siirtoja on tehty vuoteen 2012 mennessä kaksi kappaletta.

REKISTERÖINNIT 1963–2011

Kuva 1. Pitkäkarvaisen collien rekisteröintien kehitys vuosittain.

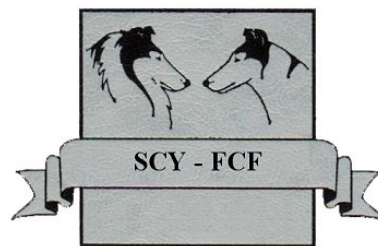

3 Järjestöorganisaatio ja sen historia

Suomen Collieyhdistys Finlands Collieförening ry (myöhemmin myös SCY) on perustettu vuonna 1946 ja se toimii pitkäkarvaisten ja sileäkarvaisten collieiden rotujärjestönä. Sen tehtävänä on herättää harrastusta collierotuihin maassamme, edistää rodun jalostamista ja oikeaa kasvatus- ja toimia collieharrastajien yhdyssiteenä.

Tarkoitustaan SCY toteuttaa käytännössä tekemällä yhdistyksen toimialaan kuuluvaa valistustyötä julkaisemalla Colliesanommat-jäsenlehteä ja ylläpitämällä yhdistyksen internet-sivuja sekä järjestämällä keskustelu-, neuvonta- ja koulutustilaisuuksia, kursseja, näytelyitä, kokeita ja kilpailuja.

Suomen Collieyhdistys ry tarjoaa jalostusneuvontaa, pyrkii levittämään oikeita käsityksiä kenneltoiminnan merkityksestä harrastajille, yleisölle ja julkiselle vallalle. Yhdistys seuraa kenneltoimintaan liittyvää kehitystä niin kotimaassa kuin ulkomailla ja tekee alan kehittämiseen liittyviä aloitteita. SCY ylläpitää yhteyksiä jäseniinsä, alan keskusjärjestöön, kennelpiireihin ja muihin kennelyhdistyksiin sekä antaa tarvittaessa lausuntoja ja muuta apua järjestön toimialan puitteissa, ulkomuo-

totuomarikoulutuksessa, sekä koetuomarikoulutuksessa.

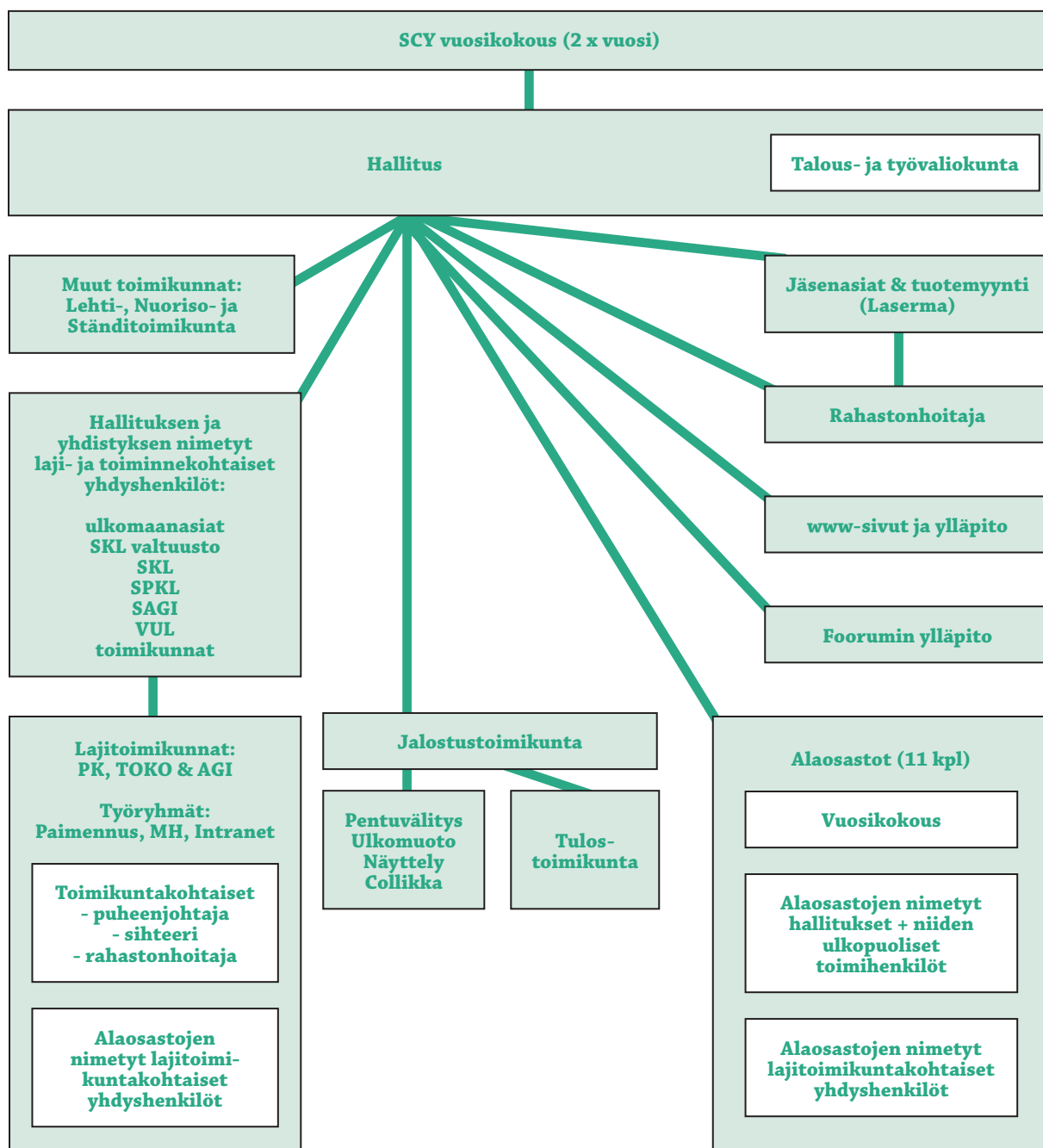
Yhdistyksen toiminta käsittää koko maan, mutta eri puolilla Suomea on 11 alaosastoa, jotka järjestävät paikallista toimintaa. Alaosastoilla ei ole erillisiä jäseniä, vaan alaosastojen toiminta on avointa kaikille pääyhdistyksen jäsenille. Ensimmäinen alaosasto perustettiin vuonna 1966.

Yhdistys kokoontuu vuosittain kahteen varsinaiseen kokoukseen. Yhdistyksen hallinnosta vastaa syysvuosikokouksen valitsema hallitus. Hallitus asettaa tarpeellisen määrän alaisuudessaan toimivia toimikuntia. Koko yhdistyksen jäsenmäärä oli vuoden 2011 lopussa 1645 jäsentä.

Yhdistys on Suomen Kennelliitto ry:n (SKL), Suomen Palveluskoiraliitto ry:n (SPKL), Suomen Agilityliitto ry:n (SAGI) sekä Suomen Valjakkourheilijoiden liitto ry:n (VUL) jäsenyhdistys.

Järjestö- organisaatio ja sen historia

Suomen Collieyhdistys ry:n organisaatio 1.1.2012–31.12.2012.

Jalostustoimikunnan organisaatio

3.1 Jalostustoimikunnan organisaatio

Rotujärjestön jalostustoimikunta on aloittanut toimintansa vuonna 1960, jolloin sen nimi oli siitosneuvosto. Nykyään toimikuntaan kuuluu kuusi jäsentä, joista yksi jäsen on puheenjohtaja. Hallitus valitsee jalostustoimikunnan jäsenet kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Yhdistyksen jalostustoimikunta valvoo ja ohjaa sekä pitkä- että sileäkarvaisten collieiden jalostusta. Toiminnan pääpaino

on informaation keräämisessä ja tuottamisessa rotujen kasvat-
tajien ja harrastajien käyttöön, vasta-alkajien ja tulevien uusi-
en harrastajien valistamisessa ja ohjaamisessa, toiminta- ja kehitystuloksista tiedottami-
sessa, sekä jalostusneuvonnan (urosehdotukset) antamisessa sitä haluaville rotujemme har-
rastajille. Jalostustoimikunta koostaa koirista erilaisia tiedos-
toja, joista koostetaan vuosittain yhteenvetoja jäsenistölle. Niistä selviää koirien viralliset terve-
ys-, koe-, jalostustarkastus- sekä näyttelytulokset sekä jalostus-

toimikunnan tekemien terveys- ja kasvattajakyselyiden tulokset. Jalostustoimikunta huolehtii jäsenistöön kohdistuvasta valistustoiminnasta laatimalla jalostustyötä, kasvatusta sekä toimikunnan omia työskentelyperiaatteita koskevia artikkeleita ja tiedotuksia Colliesanomissa. Jalostuksellisesti merkittävimmistä poikkeusluvista toimikunta valmistaa päätösehdotukset vietäväksi edelleen yhdistyksen hallituksen käsiteltäviksi ja vahvistettaviksi. Jalostustoimikunta seuraa sekä kotimaassa että ulkomailla tapahtuvaa kehitystä.

Järjestö- organisaatio ja sen historia

Populaatiorakenne
ja jalostuspohja

4 Nykytilanne

4.1 Populaatiorakenne ja jalostuspohja

Pitkäkarvainen collie on maailmanlaajuisestikin yleinen rotu. Geenipoolin liiallinen kapeneminen ja siitä seuraavat haittavaikutukset ovat kuitenkin varteenotettava huolenaihe myös collierodussa. Kannan koko on suuri, mutta jalostuskäyttöön siitä päätyy vain suhteellisen pieni osa. Kautta historian rodussa on myös esiintynyt siitosmatadoreja, joskin tällä hetkellä suuntaus näyttäisi olevan kohti eri yksilöiden laajempaa käyttöä. Tulevaisuuden kannalta merkitystä populaatiorakenteelle on kuitenkin vain sillä, minkä yksilöiden perimä säilyy kannassa sukupolvesta toiseen, ja millaisilla frekvensseillä. Siten käytetyimpien jalostusurosten jälkeläismäärien lisäksi tulisi huomiota kiinnittää yleisimpien isoisien esiintyvyyteen kannassa ja jalostukseen runsaasti käytettyjen koirien keskinäiseen sukulaisuuteen. Jalostuskoirien keskinäisen sukulaisuuden kasvaessa koko populaation sukusiitosaste nousee nopeasti, vaikka yksittäisiä

yhdistelmiä suunniteltaessa vältettäisiinkin liian voimakasta sukusiitosta lähisukupolvissa. Samalla monipuolisten jalostusvalintojen tekeminen seuraavissa sukupolvissa vaikeutuu huomattavasti.

Oheisissa taulukoissa on esitetty mitattavissa olevia pitkäkarvaisen collien populaatiorakenteesta kertovia lukuja.

Taulukosta voidaan havaita rekisteröintimäärien vähentyneen huomattavasti 1990-luvun huippuvuosista, jolloin pitkäkarvaisia collieita rekisteröitiin yli 1500 yksilöä vuosittain. Käytettyjen jalostusurosten määrä suhteessa populaatiokokoon on hieman kasvanut kertoen siitä, että uroksia on alettu käyttää hieman laajemmalla rintamalla. Urosten ja narttujen määrässä on kuitenkin edelleen havaittavissa selkeä epäsuhta: uroksia on jalostuskäytössä huomattavasti narttuja vähemmän. Ideaalipopulaatiossa jokaisella syntyvällä pentueella olisi eri isä ja

Nykytilanne

emä, jolloin urosten ja narttujen suhde olisi yhden suhde yhteen. Käytännössä tämä ei koiranja-
lostuksessa koskaan toteudu,

mutta oleellista on välttää samojen urosten käyttöä erityisen runsaasti lyhyellä ajanjaksolla. Astuttamalla iso osa nartuista

samoilla uroksilla menetetään myös monien suvuiltaan arvokaiden narttujen jalostusarvo tulevilta sukupolvilta.

	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Pennut (kotimaiset)	637	629	726	665	694	693	717	740	634	591
Tuonnit	20	26	31	28	30	21	32	17	21	11
Rekisteröinnit yht.	657	655	757	693	724	714	749	757	655	602
Pentueet	139	134	153	132	146	139	142	149	131	128
Pentuekoko	4,6	4,7	4,7	5	4,8	5	5	5	4,8	4,6
Kasvattajat	85	85	109	89	103	94	90	95	92	82
Jalostukseen käytetyt eri urokset										
Kaikki	90	92	93	85	95	83	78	84	82	74
Kotimaiset	68	67	71	59	70	60	52	65	68	59
Tuonnit	16	19	15	18	17	16	19	15	13	12
Ulkomaiset	6	6	7	8	8	7	7	4	1	3
Keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 4 kk	4 v 6 kk	4 v 9 kk	4 v 3 kk	4 v 7 kk	5 v 1 kk	4 v 9 kk	5 v 1 kk	5 v 4 kk	5 v 4 kk
Jalostukseen käytetyt eri nartut										
Kaikki	136	131	152	131	146	139	141	149	131	127
Kotimaiset	125	110	130	118	130	121	128	141	121	117
Tuonnit	11	21	22	13	16	18	13	8	10	10
Keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3 v 9 kk	3 v 9 kk	3 v 7 kk	3 v 8 kk	3 v 10 kk	3 v 9 kk	3 v 9 kk	3 v 10 kk	4 v 3 kk	3 v 10 kk
Isoisät	126	138	151	123	140	137	134	131	135	130
Isoäidit	176	174	196	172	197	182	181	183	166	162
Kymmenen polven sukusiitosprosentti	8,2 %	9,4 %	9,5 %	9,4 %	10,4 %	11,2 %	10,6 %	11,3 %	12,0 %	11,5 %

Taulukko 1. Vuosilasto-rekisteröinnit. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä. Sukusiitosasteet Riitta Lindström.

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Vuosi	Kymmenen polvea	Sukupolvia ei rajoitettu
1992	12,7 %	16,8 %
1993	13,2 %	17,6 %
1994	12,5 %	17,2 %
1995	12,7 %	17,7 %
1996	13,1 %	18,4 %
1997	13,0 %	18,5 %
1998	13,0 %	18,7 %
1999	12,9 %	18,6 %
2000	13,8 %	19,5 %
2001	13,6 %	19,9 %
2002	11,5 %	17,6 %
2003	12,0 %	18,4 %
2004	11,3 %	17,6 %
2005	10,6 %	17,2 %
2006	11,2 %	17,9 %
2007	10,4 %	17,3 %
2008	9,4 %	16,2 %
2009	9,5 %	16,5 %
2010	9,4 %	16,7 %
2011	8,2 %	16,1 %

Taulukko 2. Keskimääräiset sukusiitosasteet vuosina 1992–2011. Lähde: Riitta Lindström (Breedmate-ohjelma).

Kannan keskimääräisen sukusiitosasteen laskemiseen on tässä yhteydessä käytetty oma-toimisesti täydennettyä KoiraNet-jalostustietojärjestelmän aineistoa koirien polveutumisesta, koska Suomen Kennelliiton tallentamat tiedot antavat erittäin puutteellisen, todellista tilannetta alhaisemman arvion. Sukusiitosasteet on laskettu Breedmate- ja Pedigree Viewer -ohjelmilla, ja tiedosto sisältää yli 40 000 pitkä- ja sileäkarvais-

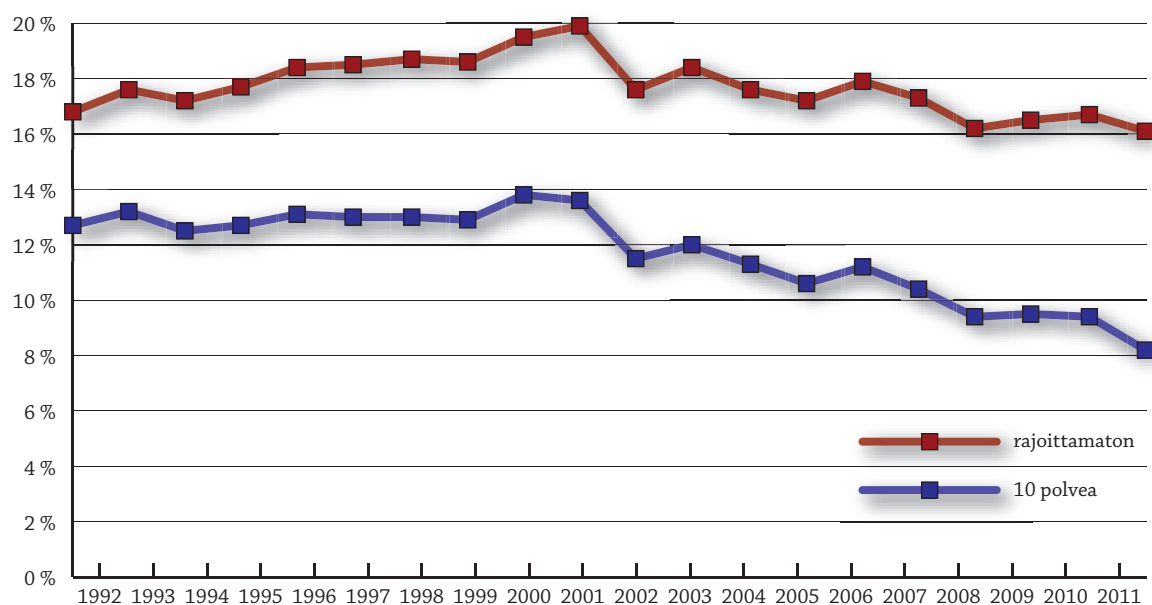
ta collieta. Pisimmät tiedossa olevat sukuhaarat ulottuvat aina 1900-luvun alkuun asti. Breedmate-ohjelman avulla voidaan rajata sukusiitosasteiden laskennassa huomioitavien sukupolvien määrä. Pedigree Viewer -ohjelman avulla voidaan huomioida sukusiitosasteiden ja sukulaisuuksien laskennassa kaikki saatavilla olevat sukupolvet. Pedigree Viewer -ohjelma laskee kahden koiran välisen sukulaisuuden käyttämällä Kempthornen metodia (Henning & Townsend, 2005). Kahden koiran keskinäinen sukulaisuus ilmaisee kuinka suuri osuus niiden geeniperimästä on identtistä alkuperää. Yksittäisen pentueen sukusiitosaste on vanhempien keskinäinen sukulaisuus jaettuna kahdella.

Keskimääräinen sukusiitosaste rodussa nousee jatkuvasti vuosien kuluessa, kun aineistoon tulee lisää samoista kantavanhemmista polveutuvia sukupolvia. Käytettävissä oleva sukutauluaineisto on kuitenkin määrältään rajallinen, joten sukusiitosasteiden laskennassa tämä historiallinen sukusiitos ei loputtomasti nosta prosentteja. Uudempien sukupolvien väljemmät sukutaulut sekä lisääntyneet tuonnit ovatkin kääntäneet keskimääräisen sukusiitosasteen aineistossa laskuun tarkasteltavalla aikavälillä. Kannan keskimääräisen sukusiitosasteen kehitys vuosittain on esitetty seuraavan sivun ylemmässä kuvassa.

Tuontikoirien avulla voidaan laajentaa kannan geenipoolia. Pitkäkarvaisia colliette tuodaan ulkomailta muutamia kymmeniä vuosittain. Myös ulkomaisia jalostusuroksia käytetään jonkin verran. Tuontien ja ulkomaisten urosten osuus rekisteröityjen pentujen vanhemmista on 2000-luvun aikana kasvanut. Seuraavan sivun alemmassa taulukossa on esitetty tuontikoirien määrät vuosittain sekä tuonti- ja ulkomaisten koirien osuus rekisteröityjen pentueiden vanhemmista.

Nykytilanne

Kuva 2. Vuosina 1992–2011 rekisteröityjen pitkäkarvaisten collieiden keskimääräisen sukusiitosasteen kehitys.

Vuosi	Määrä	Osuus rekisteröidyistä	Jalostukseen käytetyt urokset					Jalostukseen käytetyt nartut		
			Kaikki	Tuonnit	Osuus	Ulkomaiset	Osuus	Kaikki	Tuonnit	Osuus
2002	11	1,8 %	74	12	16,2 %	3	4,1 %	127	10	7,9 %
2003	21	3,2 %	82	13	15,8 %	1	1,2 %	131	10	7,6 %
2004	17	2,2 %	84	15	17,8 %	4	4,8 %	149	8	5,3 %
2005	32	4,2 %	78	19	24,4 %	7	9,0 %	141	13	9,2 %
2006	21	2,9 %	83	16	19,3 %	7	8,4 %	139	18	12,9 %
2007	30	4,1 %	95	17	17,9 %	8	8,4 %	146	16	11,0 %
2008	28	4,0 %	85	18	21,2 %	8	9,4 %	131	13	9,9 %
2009	31	4,1 %	93	15	16,1 %	7	7,5 %	152	22	14,5 %
2010	26	4,0 %	92	19	20,7 %	6	6,5 %	131	21	16,0 %
2011	20	3,0 %	90	16	17,8 %	6	6,7 %	136	11	8,1 %

Taulukko 3. Tuontikoirien määrät vuosittain sekä tuonti- ja ulkomaisten koirien osuus rekisteröityjen pentujen vanhemmista. Lähde: Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Tuontikoirien vaikutus sukusiitosasteetta alennavasti toteutuu vain, jos niillä on sukutaulussaan todellisuudessa nykyisestä kannasta jo aikaisessa vaiheessa eriytyneitä linjoja. KoiraNet-jalostustietojärjestelmä antaa tuontikoirien merkityksestä

liian positiivisen kuvan, koska niiden sukutauluja on tallennettu tietokantaan vain kolme sukupolvea. Alla olevassa taulukossa esitetään tuonti- ja ulkomaisten koirien jälkeläisten sukusiitosasteet verrattuna koko kannan keskiarvoihin.

Vuosi	Kaikki yhdistelmät	Toinen vanhemmista tuonti- tai ulkomainen koira	Molemmat vanhemmat tuonti- tai ulkomaisia koiria
2002	11,5 %	10,4 %	16,8 %
2003	12,0 %	9,2 %	23,2 %
2004	11,3 %	10,4 %	19,1 %
2005	10,6 %	12,1 %	18,1 %
2006	11,2 %	11,3 %	11,8 %
2007	10,4 %	9,9 %	16,0 %
2008	9,4 %	9,3 %	11,3 %
2009	9,5 %	8,6 %	10,0 %
2010	9,4 %	10,1 %	10,9 %
2011	8,2 %	7,6 %	12,2 %

Taulukko 4. Tuonti- ja ulkomaalaisten koirien vaikutus kannan sukusiitosasteeseen vuosina 2002–2011. Sukusiitosasteet on laskettu kymmenellä sukupolvella (Breedmate-ohjelma).

Taulukosta havaitaan että tuontikoirien vaikutus ”uuden veren” saamiseksi kantaan on ollut todellisuudessa melko pieni. Tuontikoira-yhdistelmien hyöty kannan geenipoolille riippuu paitsi niiden jälkeläismääristä, myös siitä millaisiin ja kuinka yleisiin sukuihin tuontikoiria yhdistetään, ja käytetäänkö jatkojalostuksessa uusiin tuontisukuihin koh-

distuvaa linjasiitosta vai ei. Toisistaan erillisten ja etenkin harvinaisempien sukuhaarojen säilyttäminen rodussa tulisikin olla yksi tärkeä huomion kohde jalostusvalinnoissa. Taulukon lukujen analysoinnissa näkyy tuontikoirayhdistelmien osalta selvä sukusiitosasteita nostava vaikutus Corydon-linjaisten ja Yhdysvalloista tuotujen tuontikoirien yhdistelmissä jo aikai-

semmin Suomessa olleeseen samansukuiseen materiaaliin: tuontikoira kotimainen-yhdistelmien sukusiitosasteet ovat kuitenkin keskimäärin hieman rodun keskiarvoa alhaisempia. Seuraavassa taulukossa on esitetty sukusiitosasteiden jakauma yhdistelmissä, joissa toisena tai molempina vanhempina on ollut tuonti- tai ulkomainen koira.

Nykytilanne

Taulukko 5. Vuosina 2002–2011 rekisteröityjen pentujen keskimääräisten sukusiitosasteiden jakauma niissä yhdistelmissä, joissa toinen vanhemmista tai molemmat vanhemmat ovat olleet tuonti- tai ulkomaalaisia koiria. Sukusiitosasteet on laskettu kymmenellä sukupolvella (Breedmate-ohjelma).

Yhdistelmän sukusiitosaste	Määrä	Osuus
0,00 % - 3,13 %	180	7,7 %
3,13 % - 6,25 %	432	18,6 %
6,25 % - 12,50 %	1102	47,4 %
12,50 % - 25,00 %	483	20,8 %
25,00 % -	126	5,4 %
Yhteensä	2323	

Tavallisesti jalostussuunnitelmissa käytetty viiden polven sukutaulu on liian lyhyt ja kymmenen vuoden aikajakso riittämätön sukusiitoksen todellisten vaikutusten tarkastelemiseen rodussa. Yleisohje turvallisesta sukusiitosasteesta on alle 6,25 prosenttia, joka vastaa serkusparitusta. Käytännössä pitemmillä sukutauluilla tarkasteltuna suuri osa yhdistelmistä ylittää tämän ohjearvon, ja rodun keskiarvo nousee sen yli. Jalostusvalinnoissa kaukaisempien yksilöiden runsaskin kertautuminen jää usein vaille huomiota, kun yhdistelmä vaikuttaa näennäisesti ulkosiitokselta. Käytännössä varsinaisia ulkosiitosyhdistelmiä on nykyisellään pitkäkarvaisilla collieilla melko vaikeaa tehdä lukuunottamatta muutamia erisukuisia tuontikoiria, joiden kohdalla on kuitenkin otettava huomioon niiden jo olemassa oleva jälkeläismäärä tai tulevai-

suudessa tapahtuva runsas käyttö sekä linjaaminen. Koska varsinaisten ulkosiitosyhdistelmien tekeminen on melko vaikeaa, tulisi kasvattajien olla hyvin tietoisia niiden sukujen ominaisuuksista, jotka vaikuttavat jalostuskoirien taustoissa.

Pentuekoko on collieilla nykyään keskimäärin noin viisi. Muihin vastaaviin rotuihin verrattuna se on hieman alhainen. Tähän voisi kenties hakea osasyitä rodun historiaan kuuluneista geneettisistä pullonkauloista ja toisaalta hiljakseen tapahtuvasta geenipoolin kapenemisesta. Collieilla tiedetään esiintyvän myös jonkin verran hedelmällisyysongelmia – voisiko kyseessä olla varoitus siitä, että sisäsiitosdepressio alkaa näkyä käytännössä?

Populaation rakenne
ja jalostuspohja

4.1.2

Jalostuspohja

Jalostuspohja per sukupolvi (4 vuotta)										
Vuosi	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002
Pentueet	558	565	570	559	576	561	550	529	506	514
Jalostukseen käytetyt eri urokset	231	224	212	202	205	198	191	195	202	192
Jalostukseen käytetyt eri nartut	425	438	434	422	426	410	395	383	374	383
Isät/emät	0,54	0,51	0,49	0,48	0,48	0,48	0,48	0,51	0,54	0,5
Tehollinen populaatio (prosenttia ideaalista)	443 (40%)	443 (39%)	429 (38%)	413 (37%)	418 (36%)	403 (36%)	388 (35%)	386 (36%)	388 (38%)	383 (37%)
Uroksista käytetty jalostukseen	5 %	7 %	8 %	8 %	9 %	9 %	9 %	9 %	8 %	8 %
Nartuista käytetty jalostukseen	11 %	17 %	19 %	21 %	23 %	22 %	24 %	23 %	23 %	22 %

Taulukko 6. Vuosina 2002–2011 rekisteröityjen pitkäkarvaisten collieiden populaatorakenne sukupolvittain tarkasteltuna. Tehollista populaatiota on verrattu ideaalitalanteeseen, jossa kaikilla sukupolven aikana rekisteröidyillä pennuilla on eri isä ja emä. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvo, joka kertoo kuinka monen eri yksilön geeniversioita rodun kannassa esiintyy. Se on riippuvainen rodun yksilöiden keskinäisestä sukulaisuusasteesta toisiinsa nähden ja jalostukseen käytettyjen yksilöiden suhteellisesta määrästä. Jos rodun yksilöiden keskinäinen sukusiitosaste kasvaa nopeasti ja jalostukseen käytetään suh-

teessa vain vähän eri yksilöitä, tehollinen populaatiokoko on pieni. Tällöin geneettistä monimuotoisuutta menetetään nopeammin kuin mutaatiot pystyvät sitä lisäämään. Yleisenä riskirajana teholliselle populaatiokoolle pidetään koiranjalostuksessa 50–100 yksilöä.

Tehollista populaatiokokoa on arvioitu KoiraNet-jalostustietojärjestelmän avulla. Järjestel-

mä käyttää sukupolven mittana neljää vuotta siten, että jokaisen jakson viimeinen vuosi on se, jonka kohdalla tieto näkyy. Jalostustietojärjestelmä laskee tehollisen populaatiokoon käyttämällä laskukaavaa $4 * Nm * Nf / (2 * Nm + Nf)$, jossa Nm on jalostukseen käytettyjen urosten ja Nf narttujen määrä. Nykyinen laskukaava ottaa vähän paremmin huomioon urosten epätasaisen jälkeläismäärän verrattuna aiempaan kaavaan.

Nykytilanne

Vuosina 2002–2011 käytetyimmät urokset

Seuuraavan sivun taulukossa on esitetty viimeisen kymmenen vuoden aikana 20 eniten käytettyä jalostusurosta. Käytetyimpien urosten jälkeläismäärät ovat vähentyneet edellisestä tarkastelujaksosta huomattavasti. 1990-luvun alussa rekisteröitiin pentuja kaksi kertaa enemmän kuin nykyään, mikä on osasy siihen, että joillakin uroksilla on huomattava jälkeläismäärä.

Osan käytetyimmistä uroksista voi kuitenkin sanoa olleen liian suosittuja. Tämän hetken tilanne on matadorijalostuksen suhteen parempi. 2002–2011 tilastoinnissa havaitaan kuitenkin kuuden uroksen jälkeläistuoton ylittäneen viisi prosenttia vuosittaisesta jälkeläismäärästä. Käytetyin uros Brilyn Touch of Black ylittää rajan kahdesti.

Uroksen jalostuskäytössä tulisi huomioida paitsi elinikäinen jälkeläistuotto, myös mahdollinen lyhyellä aikavälillä tapahtuva liikkakäyttö, jolloin liian suuri osa tietyn sukupolven yksilöistä on läheistä sukua keskenään. Yleisesti suositellaan, että yhden jalostusuroksen jälkeläismäärä ei ylittäisi viittä prosenttia su-

kupolven aikana rekisteröidyistä koirista. Sukupolven pituus on noin neljä vuotta. Tämä määrä laskettuna vuosien 2009–2012 rekisteröinneistä (2633 pentua) on 131 jälkeläistä. Uros saattaa jättää jälkeläisiä jopa kymmenen vuoden ajan eli vaikuttaa useamman sukupolven ajan. Uroksen omistajan vastuulla on huolehtia, että jälkeläisten määrä pysyy suosituksen rajoissa. Uroksen omistajan tulisi myös miettiä jalostusyhdistelmiä, eli pohtia, sopiiko hänen uroksensa tarjotulle nartulle, ja minkälaisia jälkeläisiä yhdistelmä mahdollisesti tuottaisi.

Nykyistä paremmin tulisi huomioida, että nuoria tuontiuroksia ei käytettäisi liikaa heti niiden tultua jalostusikäisiksi. Muutaman tuontiuroksen kohdalla on ollut havaittavissa nuoreen ikään nähden turhan runsasta jalostuskäyttöä viimeisen kymmenen vuoden kuluessa, ennenkuin uroksen periäytämistä ominaisuuksista on saatu riittävästi tietoa.

Kertymät kertovat pentueiden jakautumisesta eri urosten kesken suhteessa rekisteröintimääriin. Seuraavalla sivulla olevasta taulukosta havaitaan 20 käytetyimmän uroksen olevan isänä jo neljännekselle syntynei-

tä pentuja viimeisen vuosikymmenen aikana. Puolet syntyneistä pennuista on 64 käytetyimmän uroksen jälkeläisiä.

Taulukossa esitettyjen käytetyimpien urosten keskinäinen sukulaisuus on laskettu Pedigree Viewer -ohjelmalla edellä mainitusta täydennetystä Koiranet-jalostustietojärjestelmän aineistosta. Sukulaisuus on vertailukelpoinen niihin keskimääräisiin sukusiitosasteisiin, jotka on laskettu rajoittamatta laskennassa huomioitavia sukupolvien määrää. Käytetyimpien urosten keskinäinen sukulaisuus on melko korkea, kun otetaan huomioon joukossa olevan myös useita tuontikoiria. Eniten ja lähimpänä yhteisenä tekijänä käytettyjen jalostusurosten taustalla esiintyy Niittykasteen Sensaatio, kauemmissa sukupolvissa prosentteja nostavat etenkin linjasiitokset Rokeby-koiriin ja Dazzler Of Dunsinaneen sekä Lochinvar of Ladyparkiin. Taulukosta puuttuu muutamia nuoria, jo kohtuullisen paljon käytettyjä uroksia, joilla voidaan arvioida olevan tulevaisuudessa suuri merkitys kantaan, sekä joitakin yksittäisen vuoden käytetyimpiä koiria. **Liitteessä 1** on esitetty täydellinen matriisi käytetyimpien urosten keskinäisistä sukulaisuuksista.

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Uros	Synt.	Tilastointiaikana				Yhteensä		Jälkeläisten määrä ja osuus vuosittain									
		Pentueita	Pentuja	Osuus	Kertymä	Pentueita	Pentuja	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Brilyn Touch Of Black	1999	29	145	2,16 %	2 %	29	145		5	56	12	52		7	6	7	
									0,79%	7,57%	1,67%	7,50%		1,05%	0,83%	1,11%	
Ingledene Powerplay	2001	25	141	2,10 %	4 %	25	141		26	12	18	6	3	9	40	27	
									4,40%	1,89%	2,43%	0,84%	0,43%	1,30%	6,02%	3,72%	
Hawcire's Spirit O'Backsdale	1999	20	109	1,62 %	6 %	20	103		30	31	31	8	9				
									5,08%	4,89%	4,19%	1,12%	1,30%				
Random Acres William Light	2005	21	205	1,56 %	7 %	21	105						30	41	12	22	
													4,32%	6,17%	1,65%	3,50%	
Julian's Mist Las Vegas	2002	19	94	1,40 %	9 %	19	94					19	8	24	16	18	7
													1,15%	3,46%	2,41%	2,48%	1,11%
Zinnia's Brazil Carneval	1994	17	92	1,37 %	10 %	21	105		26	20	11	31	4				
									4,40%	3,15%	1,49%	4,32%	0,58%				
Stedwyn MMahogany Hit	2006	18	88	1,31 %	12 %								19	8	29	32	
													2,74%	1,20	3,99%	5,09%	
Wicani Wren-Noir	2000	16	78	1,16 %	13 %	16	78		8	22	13	18	9		5	3	
									1,26%	2,97%	1,81%	2,60%	1,30%		0,69%	0,48%	
Leijukan Faust	2001	13	76	1,13 %	14 %	13	76		11	3	9	17	10	5	8	13	
									1,86%	0,47%	1,22%	2,37%	1,44%	0,72%	1,20%	1,79%	
Go-West vom Hause Reinhard	1999	20	72	1,07 %	15 %	24	82		9	7	12	16	16	12			
									1,52%	1,10%	1,62%	2,23%	2,31%	1,73%			
Sinketun Motorhead	2000	13	72	1,07 %	16 %	13	72		27	38	7						
									4,26%	5,14%	0,98%						
Zinnia's Miami Vice	2001	14	70	1,04 %	17 %	14	70		6	16	3	14	5	7		7	12
									0,95%	2,16%	0,42%	2,02%	0,72%	1,05%		1,11%	1,88%
Roxier's Blue Maxam	2004	12	68	1,01 %	18 %	14	77						13	12	13	5	16
												1,88%	1,73%	1,95%	0,69%	2,54%	1,41%
Wicani Caped Crusader	2008	13	66	0,98 %	19 %	14	72								26	18	22
															3,58%	2,80%	3,45%
Ruusuvirran Rosa Richardii	2002	14	66	0,98 %	20 %	14	66				14			11	12	17	11
											1,95%	1,59%	1,80%	2,34%	1,75%	0,16%	
Blomlane's Love Inthe Mist	2002	15	64	0,95 %	21 %	17	69			11	12	12	7	4	10	4	4
										1,49%	1,67%	1,73%	1,01%	0,60%	1,38%	0,64%	0,63%
Finn Arrow Excent Example	2005	13	63	0,94 %	22 %	13	63						10	19	19	3	12
													1,44%	2,86%	2,62%	0,48%	1,88%
Code Da Vinci Fantazija	2006	14	62	0,92 %	23 %	16	72							17	28	7	10
													2,56%	3,86%	1,11%	1,57%	
Blackblue's Evening Star	1998	11	62	0,92 %	24 %	12	68			6	6	5	29	12	4		
										0,95%	0,81%	0,70%	4,18%	1,73%	0,60%		
My Miracle's Love Over	1998	10	62	0,92 %	25 %	10	62		25	32						5	
									3,94%	4,32%						0,79%	

Nykytilanne

Yleisimmät isoisät

Seuraavissa taulukoissa on esitetty viimeisen kahdenkymmenen vuoden ajalta rekisteröityjen collieiden 20 yleisintä isoisää (1992-2001 ja 2002-2011). Isoisien tarkastelua voidaan pitää jopa mer-

kittävämpänä kuin käytetyimpien jalostusurosten, koska se kertoo, missä määrin eri koirien geeniperimää on siirtynyt jatkojalostuksessa osaksi seuraavan sukupolven geenipoolia, ja täten tulee vaikuttamaan kannan kehitykseen pidemmälläkin aikavälillä.

Taulukot 7A ja 7B. Yleisimmät isoisät. Koska KoiraNet-haku ei huomioi lainkaan uroksia, joilla itsellään ei ole tarkasteluaikana enää rekisteröityjä jälkeläisiä, listauksessa on käytetty samaa aineistoa kuin sukusiitosasteiden tarkastelussa. Lähde: Riitta Lindström / Päivi Kaski, henkilökohtainen tietokanta.

Vuosina 1992-2001				
	Isoisä	Määrä	Osuus	Kertymä
1	Niittykasteen Sensaatio	870	4,30 %	4,30 %
2	Corydon Be Brave *	624	3,09 %	7,39 %
3	Antoe Lord Of The Dance *	498	2,46 %	9,86 %
4	Sandiacre Son Of A Gun *	476	2,36 %	12,21 %
5	Fair Tribute From Lassina *	433	2,14 %	14,35 %
6	Corydon Knight Of Glory *	395	1,95 %	16,31 %
7	Niittykasteen Diamond	374	1,85 %	18,16 %
8	Antoe Gary Glitter *	325	1,61 %	19,77 %
9	Martini Ze Zlate Jalny CS *	317	1,57 %	21,33 %
10	Karion Ambitio	316	1,56 %	22,90 %
11	Finn Arrow Black Gary	293	1,45 %	24,35 %
12	Ebony Of Joshren *	285	1,41 %	25,76 %
13	Zinnia's Bells Of Paris	251	1,24 %	27,00 %
14	Steadlyn Scene-Stealer *	226	1,12 %	28,12 %
15	Steadlyn Speed Well *	223	1,10 %	29,22 %
16	Bermarks Altair *	217	1,07 %	30,29 %
17	Sandiacre Sonny Jim Of Lassina #	190	0,94 %	31,23 %
18	Sograte's Dalton	187	0,93 %	32,16 %
19	Sunsweet Blue Is The Pop	184	0,91 %	33,07 %
20	Vivian Amiraali	175	0,87 %	33,94 %

Vuosina 2002-2011				
	Isoisä	Määrä	Osuus	Kertymä
1	Zinnia's The Original	308	2,29 %	2,29 %
2	Hawkeire's Spirit O'Barksdale *	296	2,20 %	4,49 %
3	Brilyn Touch Of Black *	247	1,84 %	6,33 %
4	Barksdale Stormsong *	226	1,68 %	8,01 %
5	Finn Arrow Black Gary	203	1,51 %	9,52 %
6	Roxier's Bluexam	202	1,50 %	11,03 %
7	Corydon Will Carnegie *	196	1,46 %	12,49 %
8	Go-West vom Hause Reinhard *	176	1,31 %	13,79 %
9	Ingledene Powerplay *	175	1,30 %	15,10 %
10	Niittykasteen Sensaatio	157	1,17 %	16,26 %
11	Breezdon Only Edition In Heidelind *	154	1,15 %	17,41 %
12	Black Gary Friendly Face	153	1,14 %	18,55 %
13	Nyitramenti Chimney-Sweep *	149	1,11 %	19,66 %
14	Lynaire Touch Of Frost #	145	1,08 %	20,74 %
15	Zinnia's Brazil Carneval	144	1,07 %	21,81 %
16	Random Acres William Light *	142	1,06 %	22,86 %
17	Phalling Snow Of Phreelancer *	141	1,05 %	23,91 %
	Ingledene Power Of Love #	141	1,05 %	24,96 %
19	Ingledene Dream Lover *	136	1,01 %	25,97 %
20	Corydon Blackcat #	124	0,92 %	26,90 %

* = Suomessa käytetty ulkomainen tai tuontiuross
= ulkomaalainen tai tuontikoiran isä

Populaation rakenne
ja jalostuspohja

Taulukosta havaitaan kymmenen vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna yleisimpien isoi-
sien kumulatiivisen prosenttiosuuden selkeä pie-
neneminen. Viimeisen kymmenen vuoden aikana
26,9 prosentilla Suomen colliekannasta oli isoisä-
nä ainakin yksi 20 yleisimmästä. Edellisen vuosi-
kymmenen aikainen luku oli niinkin iso kuin 33,9
prosenttia, joten muutos on populaatorakenteen
kannalta oleellinen tulevaisuuden jalostuspohjaa
ajatellen.

Edellisen tarkastelujakson yleisin isoisä Niit-
tykasteen Sensaatio on viimeisimmällä kym-

menvuotistarkastelujaksolla sijalla 10, mutta
se on myös yleisimmän isoisän, Zinnia's The
Originalin isä ja esiintyy useampaan kertaan
listalla kuudentena olevan Roxier's Bluexamin
sukutaulussa. Niittykasteen Sensaation vaikutus
kannassa näkyy erittäin laajasti. Huomattavaa
on myös amerikantuontien Hawkeire's Spirit
O'Barksdalen, Barksdale Stormsongin ja Ran-
dom Acres William Lightin nopeasti kasvaneet
osuudet isoisinä. Myös käytetyin jalostusuros,
Brilyn Touch Of Black, nousee jo korkealle myös
isoi-ätilastossa. Kokonaisuutena tilastosta näh-
dään, että tuontiuoksilla on suuri merkitys kan-
taan.

Vuosina 2002–2011 käytetyimmät nartut

Seuuraavan sivun taulukosta havaitaan nart-
tujen jalostuskäytön olevan melko ta-
saista käytetyimpienkin narttujen osalta.
Kahta narttua on pennutettu yhteensä
enemmän kuin suositeltava enimmäis-
määrä, joka on ollut aikaisemmin rotuyhdistyksen
suositusten mukaan viisi kertaa. Nykyisen koirar-
ekisteriohjeen mukaan nartulle voidaan rekiste-
röidä korkeintaan viisi pentuetta. Koska narttujen
jälkeläismäärät ovat huomattavasti pienempiä ver-
rattuna käytetyimpiin uroksiin, olisikin informa-
tiivisempaa tarkastella eri emälinjojen yleisyyttä
rodussa kuin yksittäisten jalostusnarttujen jälke-

läismääriä. Valitettavasti tilastointikelpoista tietoa
eri emälinjojen esiintymisestä kannassa ei kuiten-
kaan ole toistaiseksi käytettävissä. Toisen polven
jälkeläismääristä voidaan tehdä suuntaa-antavia
päättelmiä siitä, mitkä jalostusnartut ovat vaikutta-
neet rodun jatkojalostukseen jälkeläistensä kautta.
Luvuista voidaan päätellä, että määrällisesti paljon
jälkeläisiä jättäneet nartut eivät välttämättä ole
olleet jalostuksellisesti rodulle kovin merkittäviä.
Suurimmat toisen polven jälkeläismäärät ovat vii-
denneksi sijoittuvalla Finn Arrow Black Twinklällä
ja yhdenneksitoista sijoittuvalla Heidelind's Plea-
sant As A Zephyrillä.

Nykytilanne

Narttu	Synt.	2002-2011			toisessa polvessa		yhteensä	
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1 Black Classiel's Pretty Mona	2003	5	36	0,54 %	11	70	5	36
2 Casildon's Eglantine Emily	1997	4	35	0,48 %	10	46	7	54
3 Pajukola Ulpu	2002	5	31	0,46 %	6	25	5	31
4 Blomlane's Best Of All	2002	5	31	0,46 %	7	19	5	31
5 Finn Arrow Black Twinkle	2000	5	30	0,45 %	26	135	5	30
6 Forsooth My Exotic Cookie	2000	4	29	0,43 %	8	26	4	29
7 Golden Mist The Purple Rose	2001	5	29	0,43 %	12	59	5	29
8 Forsooth My Ease Blackbird	2000	6	28	0,42 %	0	0	6	28
9 Cold Wing Key Electra	2000	4	28	0,42 %	7	39	4	28
10 Friby'n Ukulele	1996	3	26	0,39 %	11	56	4	33
11 Heidelind's Pleasant As A Zephyr	1999	4	25	0,37 %	22	97	5	32
12 Eversti Överin Oiwa Kehäruusu	2001	4	25	0,37 %	4	17	4	25
13 Black Sara's Snow Queen	2004	4	24	0,36 %	0	0	5	29
14 Littlelook Queen Of Hearts	2004	4	24	0,36 %	4	15	4	24
15 Happy Ones Glitter Girl	2003	3	24	0,36 %	0	0	3	24
16 Zinnia's The Obsession	1996	3	23	0,34 %	18	75	5	34
17 Finn Arrow Coconut Choco	2004	3	23	0,34 %	3	15	3	23
18 Leijukan Iina	1995	2	22	0,33 %	3	16	5	39
19 Black Sara's On The Rocks	2001	4	22	0,33 %	11	53	4	22
20 Siniketun Taikakuu	2007	3	22	0,33 %	7	31	3	22

Taulukko 8. Jalostukseen eniten käytetyt nartut vuosina 2002-2011. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Populaatiorakenne
ja jalostuspohja

4.1.3

Rodun populaatiot muissa maissa

Pitkäkarvainen Collie on maailmanlaajuisesti suosittu rotu. Sitä rekisteröidään kotimaassaan Iso-Britanniassa noin tuhat yksilöä vuosittain ja se on suosittu näyttelyrotu. Terveystutkimukset jalostuskäytön ehtona eivät ole pakollisia, mutta niiden tekeminen on yleistynyt The Kennel Clubin suositusten myötä. Rodun kotimaan kannan vaikutus colliejalostukseen maailmanlaajuisesti on melko suuri lukuunottamatta Yhdysvaltoja ja Kanadaa, joissa kanta on jo varhain lähes kokonaan eriytynyt rodun kotimaan geenipoolista.

Pohjoismaista Ruotsin kanta on Suomen jälkeen laajin, noin 500 pennun vuosittaisilla rekisteröinneillä. Tanskassa re-

kisroidään 200–300 pentua vuodessa, Norjassa hieman vähemmän, vajaa 200 yksilöä. Ruotsissa pitkä- ja sileäkarvaisten collieiden risteyttäminen on sallittua ja populaatiot ovat siten osittain yhtenäiset. Ruotsissa collit ovat Suomen ohella palveluskoirarotu. Pohjoismaissa ja suuressa osassa Keski-Eurooppaa jalostuskoirien dokumentointi on tarkkaa etenkin terveyden osalta. Pohjoismaissa on kautta historian tehty tiiviisti jalostusyhteistyötä ja koirat polveutuvat suurelta osin yhteisistä taustoista.

Keski-Eurooppalaiset collit polveutuvat enimmäkseen isobritannialaisista suvuista, mutta vaikutusta on ollut myös muutamilla Yhdysvalloista tuoduilla koirilla. Saksassa

rekisteröidään vuodessa noin 500 pitkäkarvaista collia ja Ranskassa hieman yli tuhat. Virossa, jossa vuosittaisia rekisteröintejä on vain muutamia kymmeniä, ja Venäjällä collie ei kuulu yleisimpiin rotuihin eikä koiramateriaalin terveydestä ja luonneominaisuuksista ole kovin kattavasti dokumentoitua tietoa. Suomalaiseen kantaan Itä-Euroopasta tuoduilla koirilla on kuitenkin oleellinen vaikutus. Viroon ja Venäjälle on myös myyty Suomesta merkittäviä jalostuskoiria.

Yhdysvalloissa colliepopulaatio on määrällisesti erittäin suuri, collien ollessa American Kennel Clubin rekisteröintitilastoissa 36. yleisin rotu, mutta toistaiseksi Eurooppaan on tuotu hyvin suppea otos kannasta.

Nykytilanne

4.1.4 Yhteenvedo populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Pitkäkarvainen Collie on Suomessa edelleen yksi suosituimmista koiraroduista, vaikka rekisteröinnit ovatkin 1990-luvun huippuvuosista vähentyneet noin puoleen. Suomalaista colliekantaa pidetään maailmanlaajuisesti edelleen korkeatasoisena ja hyvin dokumentoituna. Yleisenä rotuna osa pennutettavasta kannasta on kuitenkin tasoltaan alle Suomen Collieyhdistys ry:n suosittelemien jalostusyksilöiden vähimmäisvaatimusten, ja etenkin nartuista liian suuri osa jalostukseen käytettävistä koirista on dokumentoimaton muilta kuin pakollisilta PEVISAan kuuluvilta terveys-tiedoiltaan. Geenipoolin säilyttämiseksi riittävän laajana olisi eri koirien mahdollisimman laaja jalostuskäyttö hyvin suositeltavaa, mutta se ei saisi tapahtua jalostuskoirien laadun kustannuksella. Rekisteröintimäärät ovat tasoittuneet noin 700 yksilöön vuodessa ja Suomen Kennelliitto ry:n vuosittaisissa tilastoinneissa pitkäkarvainen collie on pudonnut yleisimmän kymmenen rodun joukosta.

Maaailmanlaajuisesti-
kin melko yleisenä rotuna

colliekanta ei ole määrällisesti uhanalainen. Geneettistä monimuotoisuutta tulisi kuitenkin pyrkiä säilyttämään huolellisesti, koska rodun historiaan kuuluvat pullonkaulat ja matadorijalostus ovat johtaneet siihen, että suurin osa kannasta on kuitenkin melko läheistä sukua toisilleen. Amerikkalaiset suvut ovat eriytyneet eurooppalaisista ja amerikantuontien kautta on saavutettavissa todellista ulkosiitosta, kun niitä yhdistetään eurooppalaisiin linjoihin. Vaikka colliet eri puolilla maailmaa polveutuvatkin yleisesti samoista esivanhemmista, voidaan eurooppalaisillakin koirilla päästä näennäiseen ulkosiitokseen alle kymmenen sukupolven mittaisilla sukutauluilla. Tuontikoiria käytetään tyypillisesti jalostukseen suhteessa runsaasti. Tuontikoirien käytössä on kuitenkin huomioitava, että niiden yhdistäminen jo ennestään samansukuiseen materiaaliin ei tuota mitään hyötyä geenipoolin kannalta, ja tuontien kohdalla riskit terveyden ja luonneominaisuuksien suhteen tulee aina huomioida erityisen tarkasti. Myöskään sekoittamista rodun yleisimpiin sukuhaaroihin ei voi pitää tuontien geeniperi-

män tehokkaan hyödyntämisen kannalta järkevänä.

Jalostukseen käytettyjen koirien keskimääräinen ikä on uroksilla hieman laskenut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Tarkastelujakson lopussa se oli vähän yli neljä vuotta. Nartuilla keskimääräinen jalostuskäytön ikä on pysynyt vakiona noin kolmessa ja puolessa ikävuodessa. Tuloksessa näkyy luultavasti sekä eri yksilöiden lisääntynyt käyttö ja suosittujen siitosurosten ikääntyminen ja jääminen pois käytöstä, mutta myös nuorien (tuonti) urosten turhankin suuri suosio.

Tehollinen populaatioko-ko on viimeisen kymmenen vuoden aikana ollut rodussa hienoisessa nousussa ja isät-emät-suhde sekä eri urosten käyttömäärät kertovat samansuuntaisesta trendistä. Kaikista uroksista jalostukseen käytettyjen osuus on ollut tasaisesti 8-9 prosentin luokkaa lukuunottamatta viimeistä kahta tarkasteluvuotta jolloin se on laskenut jopa viiteen prosenttiin. Lasku ei luultavasti ole lopullinen / todellinen, koska

Populaation rakenne ja jalostuspohja

vuosiluokkien nuorimmat koirat saavat vielä tulevaisuudessa jälkeläisiä. Kaikista nartuista jalostukseen käytettyjen osuus on laskenut viime vuosina alle 20 prosenttiin, ja tätä tiukentunutta seulaa jalostusnarttujen osalta voidaankin pitää toisaalta positiivisena asiana. Yhteensä kuusi urosta ylittää vuosittain tarkasteluna suositellun viiden prosentin osuuden syntyneistä jälkeläisistä, mutta sukupolvi-tain tarkasteltuina niidenkään jälkeläismäärät eivät ole huolestuttavan suuria. On kuitenkin huomioitava, että käytetyimpien urosten listalla on jo nyt useita melko nuoria koiria, joiden käyttö niiden ikään nähden on ollut arvelluttavan runsasta, ja koko eliniän aikainen jälkeläistuotto tulee nousemaan turhan suureksi, ellei käyttömäärää iän

myötä tuntuvasti vähennetä. Vaikka tiettyjä selvästi ylikäytettyjä uroksia ei rodussa enää suosita, tehollisen populaatiokoon maksimista jäädään kuitenkin vielä kauas, laskennallisen arvon ollessa noin 40 prosenttia. Eri yksilöiden perimän hyödyntämistä jatkojalostuksessa tulisi edelleen tehostaa huomioiden valinnoissa muun muassa yleisesti kannassa jo esiintyvät isoisät ja emälinjat. Sukuyhdistelmiä suunniteltaessa tulisi hakea myös uudenlaisia vaihtoehtoja ja samojen tai suvuiltaan hyvin samankaltaisten yhdistelmien toistamista tulisi välttää ilman erittäin painavia perusteita.

Pitkäkarvaisen collien sukusiitosaste on korkeahko suhteessa rodun yleisyyteen. Eri sukuja voitaisiin edelleen

hyödyntää jalostuksessa tehokkaammin ja kasvattajien tulisi pyrkiä käyttämään jalostusvalintojensa tukena riittävän pitkiä, vähintään seitsemän sukupolven mittaisia sukutauluja. Viidellä sukupolvella tarkasteltuna yhdistelmien todelliset sukulaisuudet eivät tule esille, ja tällä hetkellä sukutauluissa on nähtävissä paljon samojen yksilöiden kertaantumista nimenomaan 5-8 sukupolven kohdalla.

Populaation geneettisen elinvoimaisuuden turvaamiseksi olisi tärkeintä huomioida eri urosten riittävän laaja jalostuskäyttö ja turhan samojen yksilöiden runsaan kertaantumisen välttäminen sukutaulun kaukaisemmissa sukupolvissa.

Luonne ja
käyttäytyminen

Nykytilanne

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

Pitkäkarvainen collie soveltuu luonteensa puolesta sekä seurattua harrastuskoiraksi eri koiraurheilulajeihin. Varsinaista työkäyttöä rodulla ei nykypäivänä ole. Pitkäkarvaisia collieita toimii kuitenkin hyötykoirina esimerkiksi avustajakoirina ja erilaisissa vapaaehtoistehtävissä kuten pelastus- ja terapiakoirina. Rodun luonneominaisuuksia mitataan luonnetestin ja MH-kuvauksen avulla. Rodunomainen koemuoto

on palveluskoirakoe. Uutena epävirallisena koemuotona collieille on kehitetty vuonna 2011 käyttöön otettu pitkä- ja sileäkarvaisten collieiden paimennustaipumuskoe. Muotovalion arvoon vaaditaan näyttelytulosten lisäksi joko koulutustunnus palveluskoirakokeesta tai hyväksytty luonnetesti.

Pitkäkarvainen collie ei ole suvuiltaan käyttö- ja näyttelylinjoihin jakautunut rotu,

mutta koe- ja luonnetestituloksissa on nähtävissä kasvatustajakohtaisia eroja jalostusvalintojen painotuksissa. Rodun PEVISA-ohjelma ei sisällä vaatimuksia koetuloksista tai luonnetestaamisesta, mutta Suomen Collieyhdistys ry:n laatimissa Jalostuksen tavoiteohjelmaan sisältyvissä jalostusyksilön vähimmäisvaatimuksissa suositellaan, että jalostukseen käytettävät koirat olisi joko luonnetestattu tai niillä olisi tulos palveluskoirakokeista.

Luonne ja
käyttäytyminen

4.2.1

Rotumääritelmän maininnat luonteesta, käyttäytymisestä ja käyttötarkoituksesta

Pitkäkarvaisen collien rotumääritelmä (hyväksytty FCI 19.1.2011, SKL 24.8.2011) mainitsee luonteen, käyttäytymisen ja käyttötarkoituksen osalta seuraavat asiat:

Lyhyt historiaosuus:

"Pitkäkarvainen skotlanninpaimenkoira on skotlannin lam-

maspaimenten alkuperäisten koirien hieman hienostuneempi muunnos, jota on jalostettu ainakin sata vuotta. Monet nykyisistä koirista kykenevät tilaisuuden tullen myös työskentelemään. Kauneutensa lisäksi skotlanninpaimenkoira on työkoira."

Yleisvaikutelma: "Seistesään levollisen omanarvontun-

toinen. Rakenne ilmentää vahvuutta ja toiminnallisuutta."

Luonne/käyttäytyminen: "Ystävällinen, ei vähääkään hermostunut eikä aggressiivinen. Erinomainen seurakoira, ystävällinen, iloinen ja aktiivinen, tulee hyvin toimeen lasten ja toisten koirien kanssa."

4.2.2

Käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Päivittäiskäyttäytymistä voidaan arvioida luonnetestaamalla ja -kuvaamalla koiria sekä keräämällä suoraan koirien omistajilta heidän omiin kokemuksiinsa perustuvaa tietoa. Viime vuosina pitkäkarvainen collie on ollut yksi yleisimmistä luonnetestatuista roduista Suomessa. Vuosittain rekisteröitävistä koirista tes-

tataan noin kymmenen prosenttia. Suomen Collieyhdistys ry on teettänyt vuonna 2011 edelleen jatkuvan käyttäytymiskyselyn, jossa kartoitetaan rodun mahdollisia päivittäistilanteisiin liittyviä ongelmia. Kyselyn perusteella ongelmat olivat harvinaisia, ja niitä esiintyi yleisimmin erilaisina lievinä pelkoreaktioina. Pelkoreaktiot kohdistuivat muun muassa

äkillisiin ääniin, liukkaisuun lat-
tiapintoihin ja koiralle vierai-
siin paikkoihin tai tilanteisiin. Aggressiivisuutta toisia koiria kohtaan ilmeni muutamalla yksilöllä. Ihmisiin kyselyyn vastanneiden koirat suhtautuivat pääsääntöisesti hyvin, joko kontaktia ottaen tai välinpitämättömästi. Kyselyn tuloksista ei toistaiseksi ole saatavilla tilastointikelpoisia tuloksia.

Nykytilanne

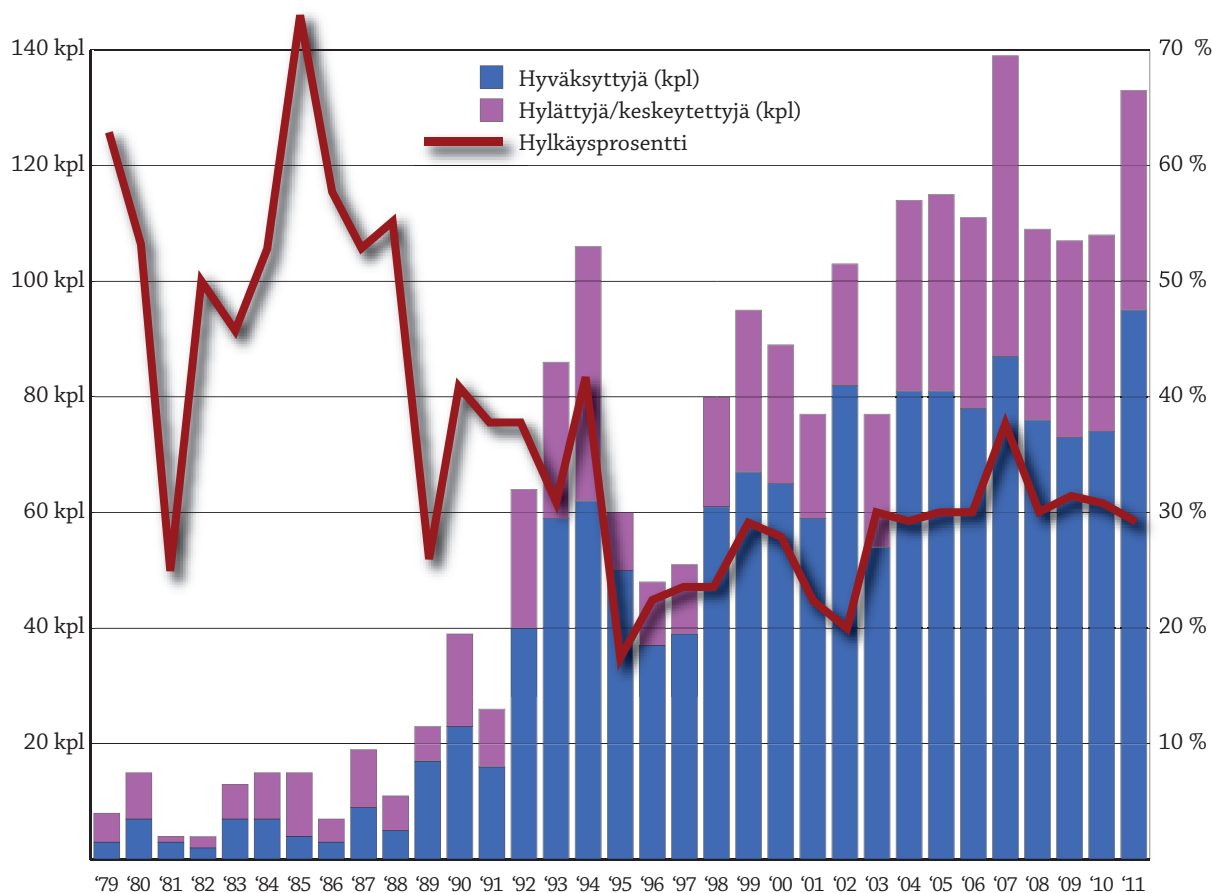
4.2.2A

Luonnetesti

Luonnetestin avulla voidaan arvioida koirien luonnetta ja rodun tilannetta. Jalostuskoiran vaikutus rotuun voidaan arvioida parhaiten sen jälkeläisten luonnetestitulosten

avulla. Luotettavan arvion saamiseksi jälkeläisiä pitäisi testata mahdollisimman paljon. Kasvattajien asenteet ovat erittäin tärkeitä, sillä heidän pitäisi kannustaa kasvattiensa omistajia testaamaan koiransa.

Tutkimusten mukaan parhaimmat vaikutukset rodun luonteeseen saadaan karsimalla jalostuksesta kaikki koirat, jotka ilmentävät suuria pelkoreaktioita. Jalostuskoira ei saa pelätä uusia tilanteita, ihmisiä, ääniä eikä

Kuva 3. Pitkäkarvaisten collieiden luonnetestikäynnit ja hylkäysprosentit vuosittain. Lähde: Aktiivicolliet ry / Maarit Saarto.

Luonne ja käyttäytyminen

muita jokapäiväisiä ympäristötekijöitä. Jos jalostukseen käytetään vain rohkeita koiria, voidaan tutkimusten mukaan samalla parantaa toimintakykyä, kovuutta ja ääniherkkyyttä, koska nämä luonteen ominaisuudet ovat kytkeytyneet toisiinsa. Kasvattajien on arvioitava rehellisesti jalostuskoirien luonnetta voidakseen vähentää pelkoreaktioiden esiintymistä rodussa.

Pitkäkarvaisia collieita on luonnetestattu vuosina 1980–2011 yhteensä 2 071 koiraa. Edellisen sivun taulukossa esitetään luonnetestattujen pitkäkarvaisten collieiden mää-

riä sekä hyväksytyjen testien osuuksia 30 vuoden ajalta.

Testattujen koirien määrä on lisääntynyt. Kasvu johtuu osittain siitä, että collie voi saavuttaa muotovalion arvon palveluskoirakokeen koulutustunnuksen ohella hyväksytyllä luonnetestillä. Hyväksytyjen testien osuus on pysynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana kohtuullisen tasaisena, noin 70 prosentin tuntumassa. Tilastollisesti hyväksymisprosenttia voidaan pitää luotettavana 1990-luvun alkupuolelta, jolloin testattujen koirien mää-

rä on kasvanut selkeästi. Koira saa luonnetestistä hyväksytyn tuloksen, kun loppupistemäärä ylittää +75 pistettä ja koira on saanut positiiviset arvosanat terävyydestä, hermorakenteesta, luoksepäästävyyydestä ja laukauspelottomuudesta.

Rotuyhdistyksen työryhmä on määritellyt rodulle ihanteelliset arviot luonnetestin eri osa-alueissa. Työryhmän apuna toimi luonnetestituomari, jolla on pitkäaikainen kokemus rodusta. Luonnetestin ihanteelliset arvosanat osa-alueittain on esitetty seuraavassa taulukossa:

Osa-alue	Arvosana	Selite
Toimintakyky	+2	Hyvä (suuri)
	+1	Kohtuullinen
Terävyys	+3	Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
	+1	Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
Puolustushalu	+3	Kohtuullinen, hillitty
	+1	Pieni
	-1	Haluton
Taisteluhalu	+3	Suuri
	+2	Kohtuullinen
Hermorakenne	+2	Tasapainoinen (suhteellisen rauhallinen)
	+1	Hieman rauhaton
Temperamentti	+3	Vilkas
	+2	Kohtuullisen vilkas
Kovuus	+3	Kohtuullisen kova
	+1	Hieman pehmeä
Luoksepäästävyys	+3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin
	+2a	Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen
	+2b (+2)	Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen
Laukauspelottomuus	+++ (+)	Laukausvarma
	++	Laukauskokematon

Taulukko 6. Luonnetestin osa-alueiden ihannearvosanat pitkäkarvaisella colliella. Suluissa on esitetty vuosina 1996–2006 voimassa olleet arvosanat.

Nykytilanne

Ominaisuus/Arvosana	+3	+2	+1	-1	-2	-3
Toimintakyky	0 (-)	43 (2,8 %)	716 (47,3 %)	668 (44,2 %)	86 (5,7 %)	0 (-)
Terävyys	261 (17,3 %)	14 (0,9 %)	1238 (81,8 %)	0 (-)	0 (-)	0 (-)
Puolustushalu	513 (33,9 %)	26 (1,7 %)	670 (44,3 %)	303 (20,0 %)	0 (-)	1 (0,1 %)
Taistelutahto	40 (2,6 %)	592 (39,1 %)	0 (-)	696 (46,0 %)	196 (11,2 %)	16 (1,1 %)
Hermorakenne	0 (-)	49 (3,2 %)	1322 (87,4 %)	134 (8,9 %)	8 (0,5 %)	0 (-)
Temperamentti	461 (29,8 %)	905 (59,8 %)	113 (7,5 %)	34 (2,2 %)	10 (0,7 %)	0 (-)
Kovuus	70 (4,6 %)	0 (-)	1087 (71,8 %)	0 (-)	341 (22,5 %)	15 (1,0 %)
Luoksepäästävyys	1056 (69,8 %)	450 (29,7 %)	2 (0,1 %)	5 (0,3 %)	0 (-)	0 (-)

Taulukko 9. Arvosanojen prosenttimääräinen ja lukumääräinen jakauma vuosina 1996 -2011 testatuilla koirilla. Lähde: Aktiivicolliet ry / Maarit Saarto.

Pitkäkarvaiset colliet saavat lähes poikkeuksetta rodun ihanteelliset arvosanat terävyydestä, puolustushalusta, hermorakenteesta, temperamentista ja luoksepäästävyydestä. Luonnetestin antaman tiedon pohjalta jalostuksessa on syytä kiinnittää huomiota erityisesti toimintakyvyn ja taisteluhalon parantamiseen sekä kovuuteen ja laukauspelottomuuteen. Kahta samaa heikkoutta ilmentävää yksilöä ei tulisi yhdistää. Erityisesti pehmeä luonne ja ääniherkkyys periytyvät voimakkaasti.

Toimintakyky on luonnetestin tärkeimpiä osa-alueita, jota arvioidaan koko testin ajan. Pitkäkarvaisista collieista lähes puolet saa negatiivisen arvosanan toimintakyvystä ja vain hyvin pieni osa ylittää arvosanaan +2, hyvä (suuri). Taisteluhalu on luonneominaisuus, joka toimintakyvyn ohella auttaa koiraa selvittämään erilaisia tilantei-

ta. Negatiivisten arvosanojen osuus tässä osa-alueessa on liian suuri (58,3 prosenttia) ja arvosanan +3, suuri, osuus aivan liian alhainen (2,6 prosenttia). Myös kovuudesta pitkäkarvaiset colliet saavat liian usein negatiivisen arvosanan: lähes kolmasosa testatuista koirista saa arvosanan 2, pehmeä, tai 3, erittäin pehmeä. Laukauspelottomuudesta negatiivisen arvosanan saaneiden koirien osuus on huolestuttavan korkea (15,3 prosenttia, katso liite 2).

Vaikka hermorakenteesta saatavat arvosanat ovat valtaosin positiivisia (90,6 prosenttia, katso liite 2), korkeamman arvosanan +2, tasapainoinen (suhteellisen rauhallinen), osuus on liian alhainen (3,2 prosenttia). Käytännössä hermorakenteen arvosteluskaala luonnetestissä ei välttämättä ole riittävä erottelemaan parempia yksilöitä heikommis-

ta, koska arvosanan +1 sisään mahtuu erittäin laaja kirjo koiria. Siitä johtuen luonnetestissä mitattavan hermorakenteen periytymisaste on alhainen. Kasvattajien tulisikin olla tältä osin erityisen kriittisiä arvioidessaan jalostuskoiriensa luonteita. Hermorakenne on koiran tärkeimpiä ominaisuuksia ja se vaikuttaa normaalista arkielämästä selviytymisen lisäksi koiran koulutettavuuteen. Negatiivisten arvosanojen määrää pitäisi pyrkiä koko ajan vähentämään. Hyvähermoisuus ja rohkeus ovat kuitenkin selvästi periytyviä ominaisuuksia, joten jalostukseen pitäisi käyttää erityisesti rohkeutta ja toimintakykyä osoittavia koiria sekä karsia pois sellaiset yksilöt, joiden käyttäytymisessä havaitaan heikosta hermorakenteesta ja ääniarvuudesta kertovia piirteitä. Negatiivisen arvosanan hermorakenteesta saaneita koiria ei tule käyttää jalostukseen.

Luonne ja
käyttäytyminen

LAUKAUSPELOTTOMUUS

Vuosina 1996–2011 testatut koirat

	Laukausvarma	Laukauskokematon	Paukkuärtyisä	Laukausaltis tai-arka	Koe keskeytetty
%	43,8 %	37,4 %	1,0 %	15,3 %	2,5 %
kpl	679	580	16	238	38

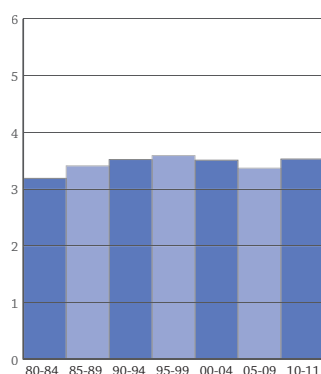
Yleisimpien arvosanojen mukainen pitkäkarvaisen collien luonnetestiprofiili		
Toimintakyky	+1	Kohtuullinen
Terävyys	+1	Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
Puolustushalu	+1	Pieni
Taisteluhalu	-1	Pieni
Hermorakenne	+1	Hieman rauhaton
Temperamentti	+2	Kohtuullisen vilkas
Kovuus	+1	Hieman pehmeä
Luoksepäästävyys	+3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin
Laukauspelottomuus	+++ (+)	Laukausvarma

Osa-alueiden kehitystä tarkastellessa havaitaan viimeisen viidentoista vuoden aikana tapahtuneen vain vähäisiä muutoksia rodun luonnekuvassa. Merkittävimmät muutokset ovat kovuuden arvosanojen pieni parannus ja taisteluhaluun huonontuminen. Myös toimintakyvyssä on ollut havaittavissa laskusuuntainen trendi joka kuitenkin on kääntynyt takaisin nousuun viimeisellä kaksivuotisjaksolla. On huomattavaa, että hyvältä harrastuskoiralta vaadittavat ”moottorit”, toimintakyky ja taisteluhalu, ovat voimakkuuskaalalla mitattuna kaikkiin rotuihin nähden verrattain alhaisia.

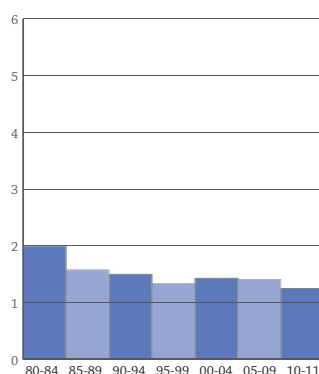
Arvosanojen yleisyyteen perustuva pitkäkarvaisen collien tyypillinen luonnetestiprofiili on yhtenevä rodun Jalostuksen tavoite-

teohjelman mukaisten ihanneosa-alueiden kanssa lukuunottamatta taisteluhalu, josta yli puolet koirista saa negatiivisen arvosanan.

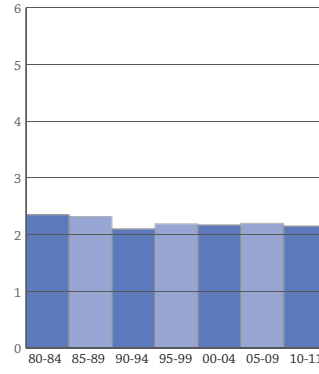
TOIMINTAKYKY

TERÄVYYS

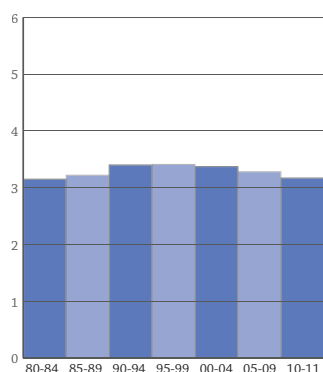
PUOLUSTUSHALU

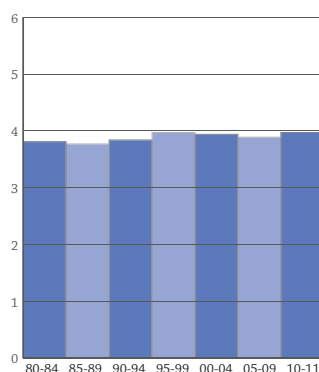

Nykytilanne

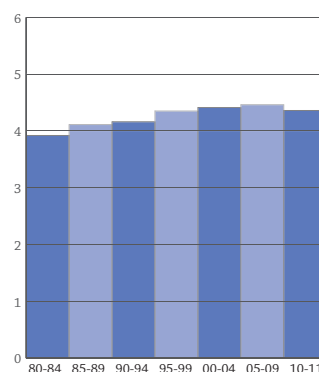
TAISTELUHALU

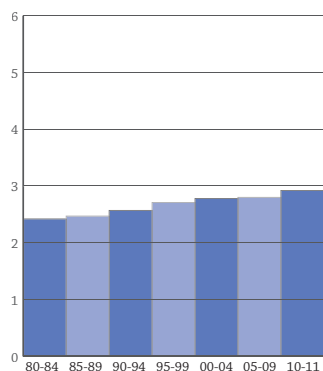
HERMORAKENNE

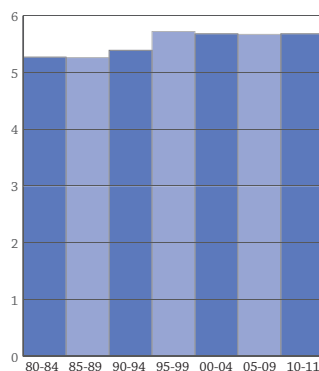
TEMPERAMENTTI

KOVUUS

LUOKSEPÄÄSTÄVYYS

Kuva 4. Pitkäkarvaisen collien luonnetestien osa-alueiden kehitys eri ajanjaksoina. Osa-alueet on skaalattu ominaisuuden voimakkuuden mukaan. Lähde: Aktiivicolliet ry / Maarit Saarto.

MH-kuvaus

Utena luonteen arviointikeinona on myös Suomessa tullut käyttöön alun perin Ruotsissa kehitetty MH-kuvaus. MH-kuvaus on luonteenkuvaus, jossa kirja-

taan monen eri luonteen osa-alueen suuruus asteikolla 1-5. Osa-alueet kootaan ominaisuuksiin uteliaisuus/pelottomuus (vastaa suomalaisen luonnetestin osa-alueita toimintakyky, laukauspelottomuus), aggressii-

visuus (terävyys, puolustushalu), sosiaalisuus (luoksepäästävyys), leikkisyys ja saaliskiinnostus (taisteluhalu, temperamentti, toimintakyky). MH-kuvauksen osiot eivät ole kuitenkaan suoraan verrannollisia perinteiseen

Luonne ja käyttäytyminen

	1	2	3	4	5
1a. KONTAKTI Tervehtiminen	Torjuu kontaktia, murisee tai yrittää purra	Välttää kontaktia, väistää	Hyväksyy kontaktin vastamatta siihen, ei väistä	Ottaa itse kontaktia tai vastaa siihen	Mielistelevä kontaktinotossa, hyppii, vinkuu, haukkuu jne.
1b. KONTAKTI	Ei lähde vieraan ihmisen mukaan / Ei kokeilla	Lähtee mukaan haluttomasti	Lähtee mukaan, mutta ei ole kiinnostunut TJ:sta	Lähtee mukaan halukkaasti, kiinnostunut TJ:sta	Lähtee mukaan hyvin innokkaasti, erittäin kiinnostunut TJ:sta
1c. KONTAKTI Käsitelly	Tormuu murisemalla ja/tai yrittää purra	Väistää tai hakee tukea ohjaajasta	Hyväksyy käsittelyn	Hyväksyy ja ottaa kontaktia	Hyväksyy ja vastaa liiottelulla kontaktilla
2a. LEIKKI 1 Leikkialu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy/vähenee	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen
2b. LEIKKI 1 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen	Ei tartu, nuuskii esinettä	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla	Tarttuu heti koko suulla	Tarttuu heti, nappaa esi- neen vauhdista
2c. LEIKKI 1 Puruote ja taiste- luhalu	Ei tartu esineeseen	Tarttuu viiveellä - irrottaa/pilaa, ei vedä vastaan	Tarttuu, vetää vastaan, mutta irrottaa ja tarttuu uudestaan korailee otetta	Tarttuu heti koko suulla, vetää vastaan kunnes TJ irrottaa	Tarttuu heti koko suulla, vetää, tempoo, ravistaa - kunnes TJ irrottaa.
3a. TAKAA-AJO	Ei aloita	Aloittaa, mutta keskeyttää	Aloittaa etenemisen hitaasti, voi lisätä vauhtia, seuraa koko matkan saalista	Aloittaa kovalla vauhdilla päämäärähakuisesti, pysähtyy saaliille	Aloittaa heti kovalla vauhdilla juosten saaliin ohi, voi kääntyä saaliille
3b. TARTTUMINEN	Ei kiinnostu saaliista / Ei juokse perään.	Ei tartu, nuuskii saalista	Tarttuu saaliiseen epäroiden tai viiveellä	Tarttuu heti saaliiseen, mutta irrottaa	Tarttuu heti saaliiseen, pitää sitä suussaan vähintään 3 sek.
4. AKTIVITEETTI-TASO	Tarkkailematon, kiinnostumaton, passiivinen	Tarkkailevainen, tuihtainen, voi istua, seistä tai maata	Tarkkailevainen ja enimmäkseen rauhallinen, yksittäisiä toimintoja	Tarkkailevainen, toiminnot tai rauhattomuus lisääntyvät vähitellen	Toiminnot vaihtelevat nopeasti osion aikana / Rauhallan koko ajan
5a. ETÄLEIKKI Kiinnostus	Ei kiinnostu avustajasta	Tarkkailee avustajaa, välillä taukoja	Kiinnostunut avustajasta, seuraa ilman taukoja	Kiinnostunut avustajasta, yksittäisiä lähtöyrityksiä	Erittäin kiinnostunut avustajasta, toistuvia lähtöyrityksiä
5b. ETÄLEIKKI Uhka/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensimmäisessä osassa	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensimmäisessä osassa	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensimmäisessä osassa	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensimmäisessä osassa
5c. ETÄLEIKKI Utelaisuus	Ei saavu avustajan luo	Saapuu linjalle aktiivisen avustajan luo	Saapuu pillossa olevan puhuvan avustajan luo	Saapuu avustajan luo epäroiden tai viiveellä	Saapuu avustajan luo suoraan ilman apua
5d. ETÄLEIKKI Leikkialu	Ei osoita kiinnostusta	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	Leikkii - voi tarttua varovasti, mutta ei vedä	Tarttuu, vetää vastaan, voi irrottaa ja tarttua uudelleen	Tarttuu, vetää vastaan, ei irrota
5e. ETÄLEIKKI Yhteistyö	Ei osoita kiinnostusta	Kiinnostuu, mutta keskeyttää	On kiinnostunut leikkivästä avustajasta	Kiinnostunut leikkivästä sekä passiivisesta avustajasta	Houkuttelee myös passiivista avustajan leikkimään
6a. YLLÄTYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti	Kyykistyy ja pysähtyy	Väistää kääntämättä katsetaan pois haalarista	Pakenee enintään 5 metriä	Pakenee enemmän kuin 5 metriä
6b. YLLÄTYS Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia	Osoittaa useita uhkauseleitä ja hyökkäyksiä, voi purra
6c. YLLÄTYS Utelaisuus	Menee haalarin luo, kun se on laskettu maahan / Ei mene ollenkaan	Menee haalarin luo, kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa	Menee haalarin luo, kun ohjaaja seisoo sen edessä	Menee haalarin luo, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	Menee haalarin luo ohjaajan apua
6d. YLLÄTYS Jäljelle jäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisenopeuden vaihtelua tai väistämistä	Pieni niaus tai liikkumisenopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla
6e. YLLÄTYS Jäljelle jäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta haalarin	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria yhdellä ohituskerralla	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria väh. kahdella ohituskerralla	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa väh. kahdella ohituskerralla
7a. ÄÄNIHERKKYYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti	Kyykistyy ja pysähtyy	Väistää kääntämättä pois katsetaan	Pakenee enintään 5 metriä	Pakenee enemmän kuin 5 metriä
7b. ÄÄNIHERKKYYS Utelaisuus	Ei mene katsomaan	Menee räminälaitteen luo, kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa	Menee räminälaitteen luo, kun ohjaaja seisoo sen vieressä	Menee räminälaitteen luo, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	Menee räminälaitteen luo ilman ohjaajan apua
7c. ÄÄNIHERKKYYS Jäljelle jäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisenopeuden vaihtelua tai väistämistä	Pieni niaus tai liikkumisenopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla
7d. ÄÄNIHERKKYYS Jäljelle jäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta räminälaitetta kohtaan	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta yhdellä ohituskerralla	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta väh. kahdella ohituskerralla	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa väh. kahdella ohituskerralla
8a. AAVEET Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä	Osoittaa yksittäisiä yksittäisiä uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia	Osoittaa uhkauseleitä ja useampia hyökkäyksiä
8b. AAVEET Tarkkaavaisuus	Yksittäisiä vilkaisuja, ja sen jälkeen ei kiinnostusta / Ei kiinnostu lainkaan	Katselee aaveita silloin tällöin	Tarkkailee aaveita, pitkiä taukoja, kumpaakin puolta ajasta tai koko ajan toista	Tarkkailee aaveita, lyhyitä taukoja	Tarkkailee molempia aaveita koko ajan
8c. AAVEET Pelko	On ohjaajan edessä tai sivulla	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, pienellä välimatkanottoa	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, vaihtelee paan ja kontrollin välillä	On enimmäkseen ohjaajan takana, vaihtelee paan ja kontrollin välillä	Peruuttaa enemmän kuin taluttimin mitään tai lähtee paikalta / Pakenee
8d. AAVEET Utelaisuus	Menee katsomaan, kun ohjaaja on ottanut avustajalta hupun pois / Ei mene ajoissa	Menee katsomaan, kun ohjaaja puhuu avustajan kanssa ja houkuttelee koiraa	Menee katsomaan, kun ohjaaja seisoo avustajan vieressä	Menee katsomaan, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin	Menee katsomaan ilman apua
8e. AAVEET Kontaktinotto aaveeseen	Torjuu kontaktia / Ei mene ajoissa	Hyväksyy avustajan tarjoaman kontaktin, mutta ei vastaa siihen	Vastaa avustajan tarjoamaan kontaktiin	Ottaa itse kontaktia avustajaan	Innostunut kontaktinottoa avustajaan, esim. hyppii tai vinkuu
9a. LEIKKI 2 Leikkialu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy/vähenee	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen
9b. LEIKKI 2 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen	Ei tartu, nuuskii esinettä	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla	Tarttuu heti koko suulla	Tarttuu heti, nappaa esi- neen vauhdista
10. AMPUMINEN	Ei häiriintynyt, havaitsee nopeasti ja sen jälkeen täysin välinpitämätön	Häiritsevyys lisääntyy leikin/ passiivisuuden aikana, sen jälkeen välinpitämätön	Kiinnostuu laukauksesta, yleisöstä tms., mutta palaa leikkiin/ passiivisuuteen	Keskeyttää leikin/ passiivisuuden, lukiutuu yleisöä, laukauksia tms. kohden, ei palaa leikkiin/ passiivisuuteen	Häiriintynyt, pelokas / Yrittää paeta / Ohjaaja luopuu ampumisesta

Nykytilanne

suomalaiseen luonnetestiin, koska ominaisuuksien testaus-tavat ovat toisistaan poikkeavat, ja arvostelu on luonnetestissä koiran käyttäytymistä tulkitse-vaa, MH-kuvauksessa sen sijaan vain dokumentoivaa.

MH-kuvattuja pitkäkarvai-sia collieita on toistaiseksi Suo-

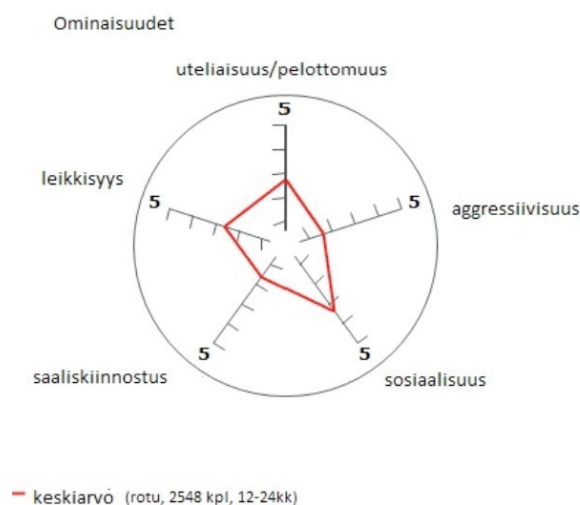
messa niin vähän, että tulosten tilastointia ei voida pitää luo-tettavana. Vuosina 2010-2012 on kuvattu yhteensä 30 koiraa, joista kolmen testi on ohjaajan toimesta keskeytetty.

Suomen Collieyhdistys on pyytänyt Katri Leikolaa (LT-tuo-

mari) ja Irene Puputtia (LT-tuo-mari, MH-kuvaaja) laatimaan MH-kuvauksen ihanneprofiilin collieille, jossa taulukkoon on merkitty vihreällä toivotuin reaktio, keltaisella toiseksi toivo-tuin reaktio ja harmaalla hyväk-syttävä käyttäytyminen:

Tilanne muissa maissa

Luonnetestiä vastaava luonteen arviointime-netelmä on käytössä hyvin harvoissa maissa. Laa-jemman vertailuaineiston hankkiminen luonne-ominaisuuksista on siksi vaikeaa. Pitkäkarvainen collie ei ole FCI:n käyttökoirarotujen listalla ja se on varsinainen palveluskoirarotu vain Suomessa ja Ruotsissa, mutta tottelevaisuudessa ja agilityssä niillä kilpaillaan maailmanlaajuisesti. Keski-Euroopassa collieilta löytyy myös tuloksia FH-jäljeltä ja suojelusta. Pitkäkarvaisten collieiden tiedetään lisäksi toimivan hyötykoirina mm. Yhdysvalloissa, mutta asiasta ei ole vertailukelpoista tietoa saatavilla. Ruotsissa collieiden rekisteröintiehtona on vanhempien suoritettu MH-kuvaus (mentalbeskrivning hund). Svenska Kennelklubbenin jalostustietojärjestelmän, Avelsdatan, avulla voidaan tehokkaasti tilastoida eri luonteen ominaisuuksien tilaa. Seuraavassa kuvassa on esitetty vuosina 1996-2011 syntyneiden ruotsalaisten koirien keskiarvot eri ominaisuuksissa. Ruotsalaisilla collieilla havaitaan puutteita samoilla osa-alueilla kuin suomalaisessa kannassa.

Kuva 5. Ruotsalaisten pitkäkarvaisten collieiden MH-kuvausten tyypilliset arvosanat skaalattuna ominaisuuksien voimakkuuden mukaan. Lähde: Svenska Kennelklubben/Avelsdata.

Luonne ja
käyttäytyminen

4.2.3

Käyttö- ja koeominaisuudet

Pitkäkarvainen collie kuuluu Suomessa ja Ruotsissa palveluskoirarotuihin, vaikka se ei olekaan FCI:n käyttökoirarotujen listalla. Varsinaista työkäyttöä ei rodulla tänä päivänä ole. Nykyisiä collieita voidaan pitää kantamuodostaan skotlantilaisista työpaimenista jo 1800-luvun lopulla erkaantuneena näyttelylinjana. Rotu on kuitenkin säilyttänyt monia työkoiralta toivottavista luon-

ne- ja rakenneominaisuuksista nykypäivään asti. Harrastuskäytön ja palveluskoira-statusen myötä etenkin pohjoismaista kantaa pidetään monipuolisena sekä erilaisiin koiraurheilulajeihin että näyttelyihin soveltuvina harrastuskoirina.

Palvelus- ja pelastuskoirakokeet mittaavat koiran luonne- ja käyttöominaisuuksia monipuolisimmin käytettävissä olevista

koemuodoista. Palveluskoirakokeita voidaan pitää myös hyvänä fyysisen suorituskyvyn mittarina. Tottelevaisuuskokeet ja agility antavat myös tietoa koiran koulutettavuudesta etenkin ylemmissä luokissa. Vaikka pitkäkarvaisen collien käyttö nykypäivänä paimennustehtäviin muutoin kuin kokeilumuotoisena harrasteena on harvinaista, myös paimennustaipumusta pyritään rodun piirissä kartoittamaan ja ylläpitämään.

4.2.3A

Palveluskoirakokeet

Pitkäkarvainen collie sai oikeuden osallistua palveluskoirakokeisiin 1.9.1949. Käyttövalioita on yhteensä 28. 1950-1970-luvuilla pitkäkarvaiset colliet saavuttivat mitalisijoituksia palveluskoiralajien SM-kilpailuista ja 1990-luvulla saavutettiin mitalisijoja veto-

hiihdossa. Nykyään pitkäkarvaisia collieita kilpailee SM-tasolla satunnaisesti.

Palveluskoirakoe on collieiden rodunomainen koe. Collie tarvitsee koulutustunnuksen palveluskoirakokeesta tai hyväksytyen luonnetestin

saavuttaakseen muotovalion arvon. Palveluskoirakoe koostuu tottelevaisuus- ja maasto-osuudesta, joista molemmista koiran tarvitsee saavuttaa hyväksytty pistemäärä saadakseen koulutustunnuksen. Tottelevaisuusosuudessa testataan myös koiran suhtautuminen laukauksiin. Poikkeuksen teke-

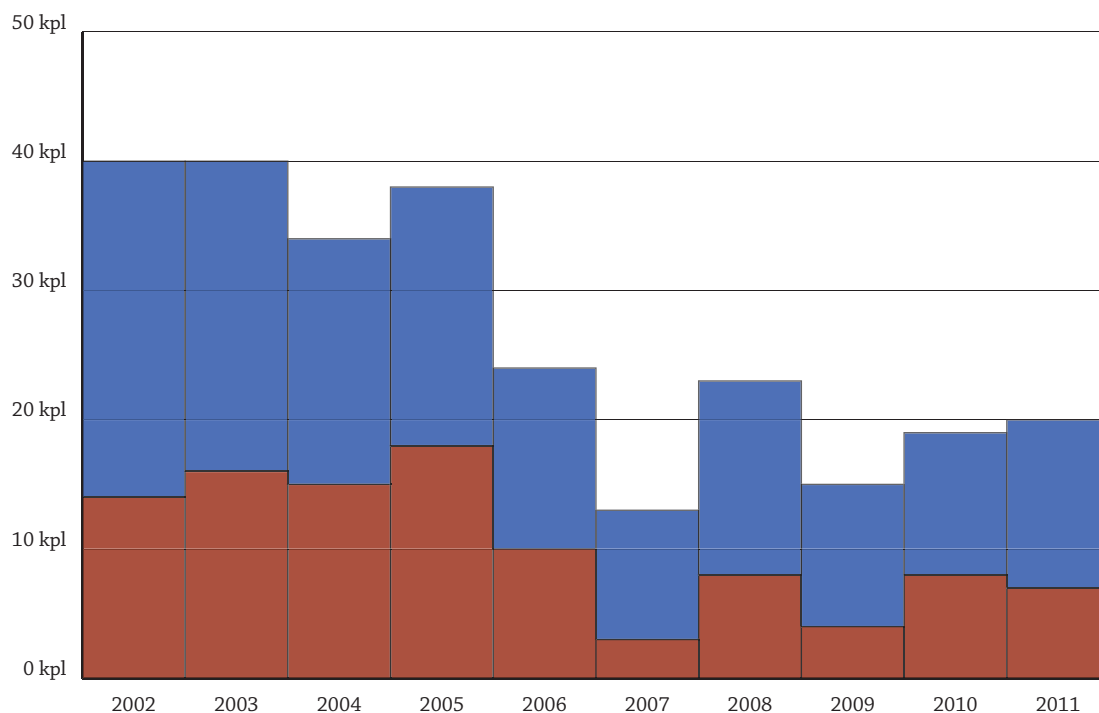
Nykytilanne

vät erikoisjälkikoe, jossa ei ole tottelevaisuusosuutta ja joka ei siksi riitä muotovalion arvon saavuttamiseen vaadittavaksi rodunomaiseksi kokeeksi sekä käyttäytymiskoe, joka on palveluskoirakokeiden esikoe. Käyttäytymiskoe testaa ennemmin koiran yhteiskuntakelpoisuutta kuin koulutettavuutta maastolajeihin. Palveluskoiralajeissa menestyvältä koiralta vaaditaan taisteluhaluja, toimintakykyä ja

riittävän hyvää hermorakennetta. Liiallinen pehmeys ja arkuus haittaavat tavoitteellista koulutusta.

Collieiden osallistujamäärät palveluskoirakokeissa ovat olleet suurimmillaan 1990-luvulla. Kokeisiin osallistui tuolloin vuosittain 60–80 koiraa. 2000-luvulle tultaessa osallistujamäärät ovat laskeneet jyrkäs-

ti. Osallistumismäärien lasku selittyy paitsi vähentyneiden rekisteröintimäärien lisäksi kilpailevien harrastuslajien yleistyemisellä. Vaikutusta saattaa olla myös palveluskoirakokeen sääntömuutoksilla, joiden myötä osallistumiskynnys alokasluokkaan on noussut huomattavasti. Seuraavassa kuvassa on esitetty vuosittaiset osallistujamäärät palveluskoirakokeisiin viimeisen kymmenen vuoden ajalta.

Kuva 6. Palveluskoirakokeissa käyneiden pitkäkarvaisten collieiden määrä ja kokeista tuloksen saavuttaneiden koirien määrä vuosittain. Määrissä ei ole huomioitu käyttäytymiskoetta ja erikoisjälkikoetta. Lähde: Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

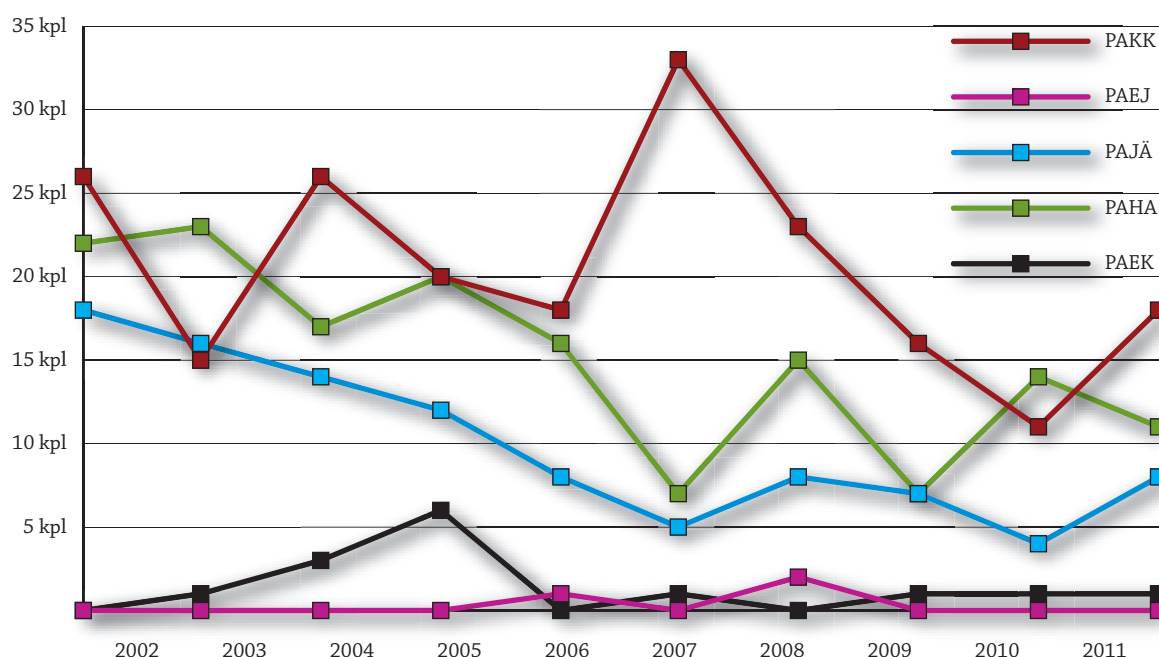
Luonne ja
käyttäytyminen

Harrastajamäärät ovat olleet rekisteröityjen koirien määrään nähden aina pieniä. Palveluskoirakokeissa kilpailee noin kahdesta kolmeen prosenttia vuosittain rekisteröidyistä pitkäkarvaisista collieista. KoiraNet-aineiston perusteella tehdyssä tilastossa ei ole mahdollista huomioida samojen yksilöiden mahdollista osallistumista useampaan koelajiin vuosittain, jolloin tilastoinnissa näkyvät osallistujamäärät ovat muutamia yksilöitä todellista suurempia.

rekisteröinnit, mutta samalla muut harrastuslajit, tottelevaisuuskokeet ja agility, ovat kasvattaneet suosiotaan. Myös näyttelyharrastus on erittäin suosittua. Suurin osa collieista päätyy kuitenkin seurakoiriksi. Vaikka palveluskoiraharrastus on menettänyt suosiotaan myös muiden rotujen harrastajien piirissä, pitkäkarvaisten collieiden osallistujamäärät ovat huolestuttavan alhaiset rekisteröintimääriin nähden. Viime vuosina on nähtävissä jälleen pientä positiivista kehitystä koekäynneissä ja tuloksen tehneiden koirakoiden määrässä.

Pitkäkarvaisten collieiden osallistumismäärät palveluskoirakokeisiin ovat romahtaneet viimeisen viidentoista vuoden aikana. Yksi syy harrastajamäärän pienenemiseen ovat vähentyneet

Seuraavassa kuvassa on esitetty pitkäkarvaisten collieiden eri palveluskoiralajeihin osallistumismäärät vuosittain.

Kuva 7. Eri palveluskoiralajeihin osallistuneiden pitkäkarvaisten collieiden määrä vuosittain. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Nykytilanne

Nykyään suosituin laji on hakukoe, jonka osallistujamäärät ovat pysyneet tasaisimpina viimeisen 15 vuoden aikana. Jälkikoe on aiemmin ollut selkeästi suosituin laji, mutta osallistujamäärät ovat siinä laskeneet hakuun verrattuna. Muutamana viimeisimpänä vuotena jälkikoe on jälleen kasvattanut suhteellista suosiotaan yltäen osallistujamäärissä nyt alemmissa luokissa lähes samalle tasolle kuin hakukokeessa. Voittajaluokan jälkikokeen vähäiset osallistujamäärät johtuvat osittain koepaikko-

jen saamisen hankaluudesta. Viestikoe on menettänyt suosionsa lähes täysin. Toisaalta viestikokeita järjestetään vain murto-osa kymmenen vuoden takaisista määristä ja lajin harrastajamäärät ovat laskeneet muidenkin rotujen parissa. Etsintäkoe (aiemmin yleiskoe) on ollut pienen harrastajamäärän suosiossa melko tasaisesti tarkasteltavalla aikajaksolla. Käyttämiskoe on vuonna 1999 käyttöön otettu koe, joka koiran tulee suorittaa hyväksytysti ennen palveluskoirakokeisiin osallistumista. Käyttämiskoe-

keeseen osallistuu melko paljon collieita, mutta valitettavan pieni osa jatkaa varsinaisiin palveluskoirakokeisiin. Erikoisjälkikokeeseen on osallistunut tarkasteltavalla ajanjaksolla vain kaksi pitkäkarvaista collieita.

Seuraavassa taulukossa on esitetty pitkäkarvaisten collieiden osallistujamäärät luokiteltain suosituimmissa lajeissa haku-, jälki- ja etsintäkokeissa sekä FH-jäljellä ja käyttämiskokeessa.

Vuosi	Jälki1	Jälki2	Jälki3	Haku1	Haku2	Haku3	Etsintä1	Etsintä2	Etsintä3	Erikoisjälki	PAKK
2002	8	3	4	3	5	7	0	0	0	0	18
2003	4	2	4	5	4	6	1	0	0	0	11
2004	2	3	4	3	2	6	2	0	1	0	16
2005	3	4	2	4	2	6	3	0	2	0	21
2006	1	1	3	7	0	4	0	0	0	1	32
2007	1	0	3	1	3	2	1	0	0	0	18
2008	3	0	3	2	2	5	0	0	0	1	19
2009	5	0	1	2	1	2	1	0	0	0	26
2010	1	1	0	7	1	2	1	0	0	0	15
2011	3	2	1	4	3	2	1	0	0	0	25

Taulukko 10. Pitkäkarvaisten collieiden osallistuminen palveluskoirakokeisiin lajeittain ja luokittain tarkasteltuna. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Luonne ja
käyttäytyminen

Tottelevaisuuskoe

Tottelevaisuuskoe (TOKO) on avoin kaikille roduille, myös sekarotuisille. Kynys osallistua tottelevaisuuskokeeseen on palveluskoirakoetta alhaisempi, sillä tottelevaisuuskoe koostuu vain tottelevaisuusosuudesta, se ei ole fyysisesti vaativa koe-muoto ja siinä pystyy saavuttamaan tuloksia korkeimmistakin luokista myös laukausarka koira. Lisäksi useimmilla paikkakunnilla on mahdollisuus osallistua ohjattuun harjoitteluun ja käytettävissä on kunnolliset harjoitusolosuhteet. Kokeissa testataan ohjaajan ja koiran välistä yhteistyötä. Tottelevaisuuskoe on jaettu neljään luokkaan: alokas-, avoin, voittaja- ja erikoisvoittajaluokka.

Pitkäkarvaisesta colliesta tuli ensimmäisen kerran tottelevaisuusvalio 1980-luvulla. Kaikkiaan tottelevaisuusvalioita on vuoden 2012 lopussa 32 kappaletta. Seuraavan sivun ylemmässä kuvassa tarkastellaan tottelevaisuuskokeisiin vuosina

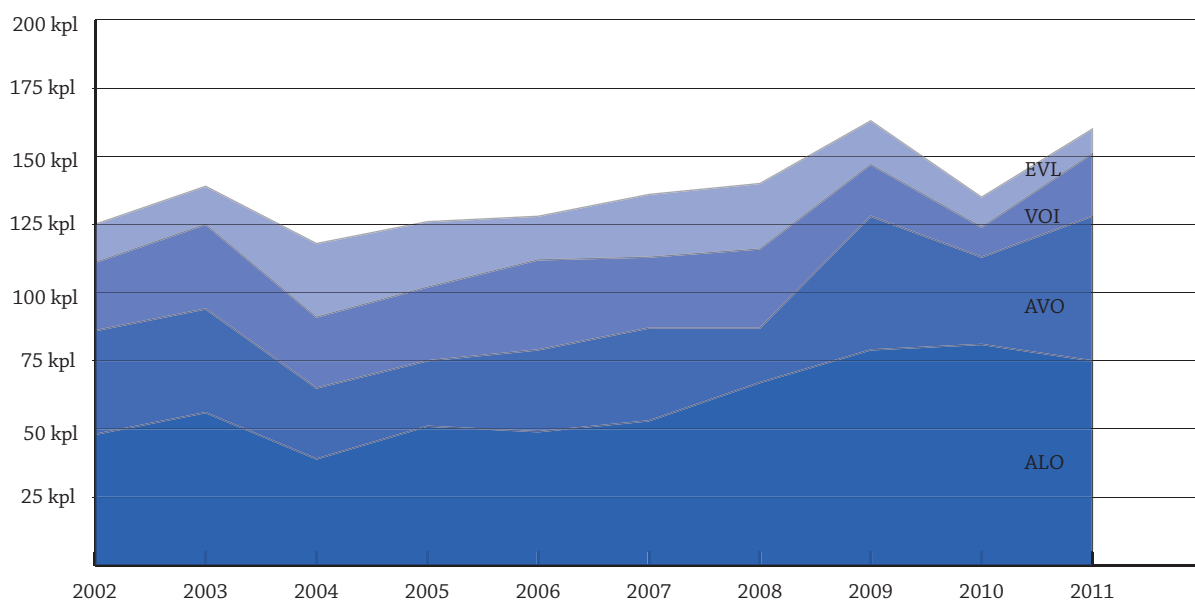
2002–2011 osallistuneiden koirien määrää luokittain. Sama koira on voinut saman vuoden aikana kilpailla useammassa kuin yhdessä luokassa. Alemmassa kuvassa on esitetty koekertojen määrät eri luokissa vuosittain.

Tottelevaisuuskokeisiin osallistuneiden määrä on pysynyt suunnilleen samana rekisteröityjen koirien määriin verrattuna.

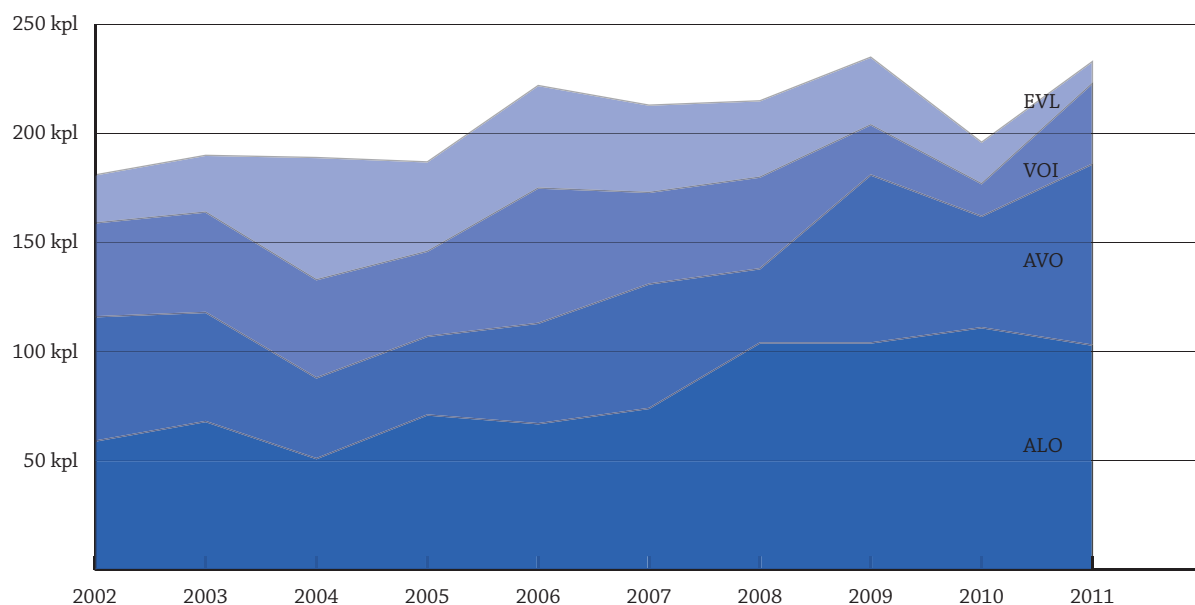
Koekäyntien määrässä on havaittavissa hienoista nousua suhteessa osallistuvien koirien määrään etenkin alokas- ja avoimessa luokassa. Kehitys johtunee käyttöön otetusta tottelevaisuuskokeen koulutustunnuksesta (TK), jonka saa jokaisesta luokasta saavutettuaan kolme ykköstulosta. Aikaisemmin luokkaa on vaihdettu nopeammin heti ylempään luokkaan oikeuttavan tuloksen saavuttamisen jälkeen.

Nykytilanne

Kuva 8. Tottelevaisuuskokeisiin osallistuneiden pitkäkarvaisten collieiden määrä luokittain. Lähde: Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Kuva 9. Pitkäkarvaisten collieiden osallistumiskerrat tottelevaisuuskokeisiin vuosittain. Lähde: Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietokanta.

Luonne ja
käyttäytyminen

Agility

Ensimmäiset agility-kilpailut pidettiin vuonna 1989 ja laji tuli harrastajien suosioon 1990-luvun alussa. Agility on koiraurheilua, jossa myös omistajan on oltava hyvässä kunnossa. Agilityssä menestymiseen vaaditaan koiran ja ohjaajan saumatonta yhteistyötä, hyvää fyysistä kuntoa ja toimintakykyä. Laji on tullut hyvin suosituksi collieharrastajien keskuudessa.

Rodun ensimmäinen agilityvalion arvo Suomessa saavutettiin vuonna 1997. Kaikkiaan agilityvalion arvon saavuttaneita koiria on 15. SM-ta-

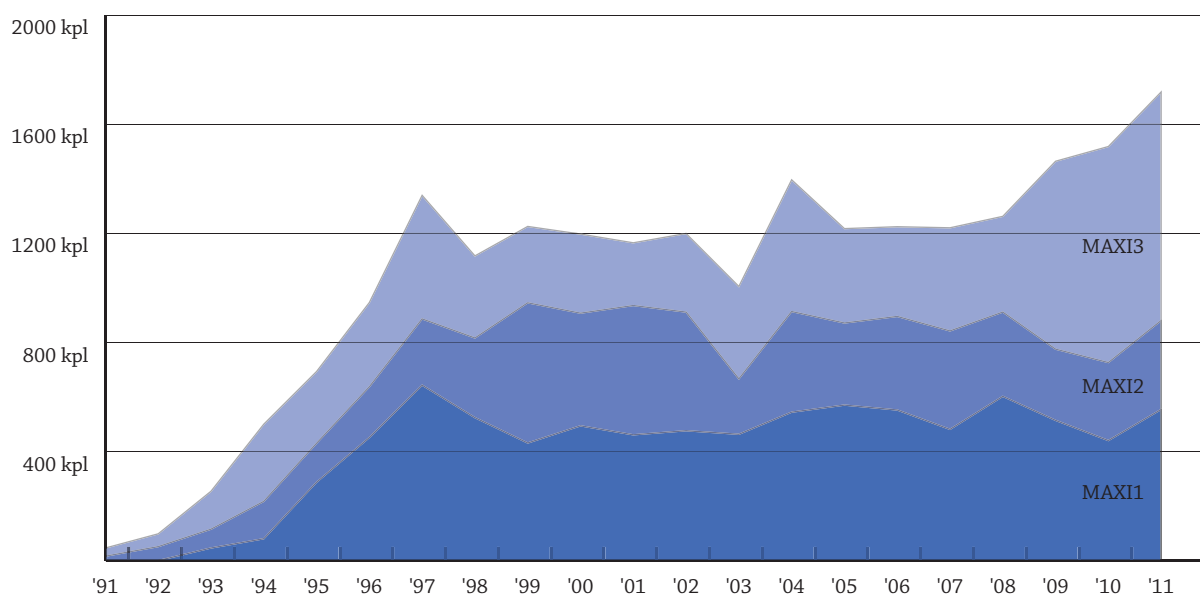
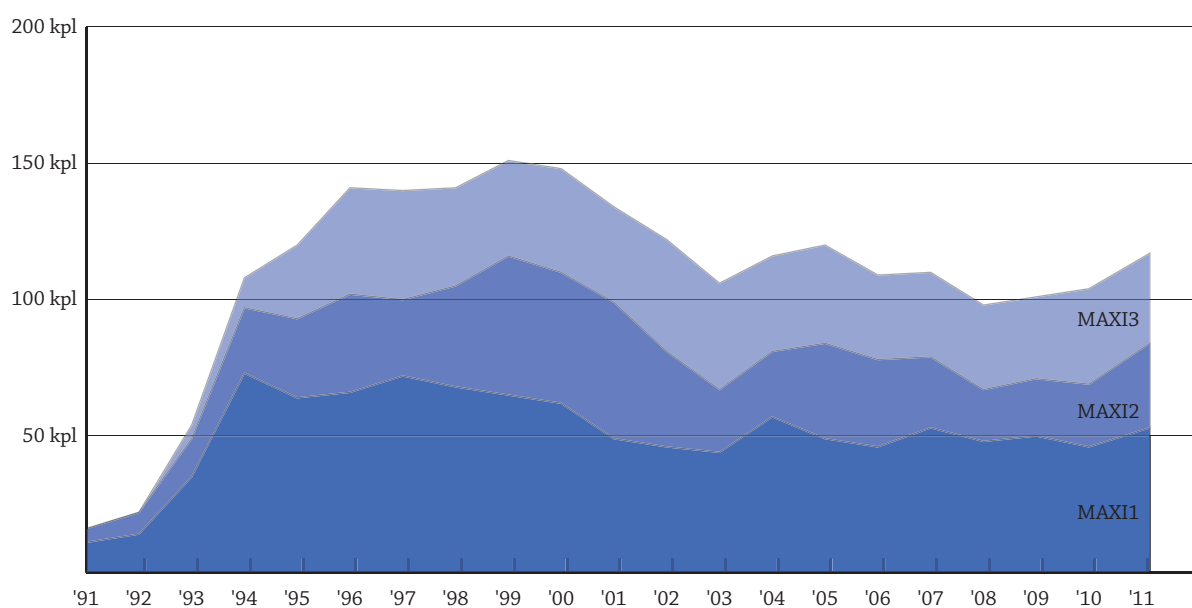
solla kilpailee vuosittain muutama pitkäkarvainen collie.

Seuraavissa kuvissa on esitetty vuosina 1991–2011 agilitykilpailuihin osallistuneiden pitkäkarvaisten collieiden määrä ja kilpailukäyntien määrä vuosittain.

Agilityn suosio näkyy selvästi koiramäärissä ja yhä useampi nousee kilpailemaan kolmosluokkaan asti. Starttimäärät ovat nousseet reilusti tarkasteltavalla ajanjaksolla.

Nykytilanne

Kuvat 10A ja 10B. Agility-kilpailuihin osallistuneiden pitkäkarvaisten collieiden määrä (A) ja kilpailukertojen määrä (B) vuosittain.

Luonne ja
käyttäytyminen

Paimennuskokeet

Epävirallinen collieiden paimennustaipumusko (SCY)

Paimennustaipumusta löytyy collieilta edelleen ja monet Suomen Collieyhdistys ry:n alaosastot ovat jo vuosikausia järjestäneet paimennuspäiviä alueillaan. Jäsenet ovat päässeet tätä kautta koiriensä kanssa tutustumaan collien perinteiseen käyttötarkoitukseen, paimennukseen. Harrastuksen ollessa maanlaajuisesti aktiivista jäsenistön piirissä, päätti SCY:n hallitus 7.6.2009 kokouksessa koota työryhmän valmistelemaan paimennustaipumuskoetta collieille.

Paimennustaipumustyöryhmä saattoi annetun työn valmiiksi arvosteluohjeineen, koepöytäkirjoineen ja koesääntöineen vuonna 2010. SCY:n hallitus päätti 2.6.2011 kokouksessaan ottaa epävirallisen paimennustaipumuskokeen yhdistyksen omaan sisäiseen käyttöön.

Tavoitteena on kerätä paimennustaipumustietoa yhdistyksen ja jäsenistön käyttöön, alaosastojen järjestämien paimennuspäivien ja/tai erillisten paimennustaipumuskoekoiden kautta.

PAIMENNUSTAIPUMUSKOKEEN TARKOITUS: Paimennustaipumuskokeen tarkoituksena on tutkia koiran luontaista rodunomaista paimennustaipumusta tilanteissa joissa se kohtaa lampaista: löytykö koirasta sisäsyntyistä auktoriteettia paimennettavia kohtaan vai ei. Paimennustaipumus perustuu tiettyjen saalisvietin ja laumakäyttäytymisen osien hyödyntämiseen ja ne ovat paimentavilla koirilla luontaisesti korostuneita. Paimentaminen on käytännössä paimennettavien eläinten, kuten lampaiden, siirtämistä koiran avustuksella laitumelta toisaalle, paimennettavia kunnioittaminen. Osasta koiria on tähän työhön luonnostaan, osa voi vaatia lisäsytyttelyä, eli peittyneen paimennustaipumuksen kaivamista esiin lisäharjoittelulla.

Paimennustaipumuskokeessa on neljä osiota; kiinnostus lampaisiin, taipumus hallita lampaista, henkinen kestävyys ja yhteistyökyky ohjaajan kanssa. Koira, jolla on hyvä paimennustaipumus, haluaa kiertää lampaiden taakse, tuoda lampaat ohjaajalleen sekä

kuunnella ja toteuttaa tarkasti annettuja ohjeita.

Saatua koetulosta käytetään koiran paimennustaipumuksen tason määrittämiseen ja koulutuskelpoisuuden arviointiin. Se antaa viitteitä myös koiran jalostuskelpoisuudesta paimennustaipumuksen osalta.

PAIMENNUSTAIPUMUSKOKEEN KULKU:

Saatuaan tuomarilta luvan, ohjaaja siirtyy koiran kanssa laitumelle. Koira on kytketty aluksi liinaan, joko soljellisesta kaulapannasta tai valjaista. Tuomari tarkistaa koiran kiinnostumisasteen lampaisiin ja varmistaa, ettei koira osoita aggressiivisuutta paimennettavia kohtaan. Koira irrota liinasta vain tuomarin antamalla erillisellä luvalla. Jos koira ei heti alussa osoita kiinnostusta, ohjaaja koettaa saada koiran kiinnostumaan lampaista. Kokeessa mitataan kiinnostuksen lisäksi koiran taipumusta hallita lampaista, koiran henkistä kestävyttä ja koiran yhteistyökykyä ohjaajan kanssa. Tuomari antaa kaikille koirakoille kirjallisen ja suullisen loppuarvostelun lisäksi

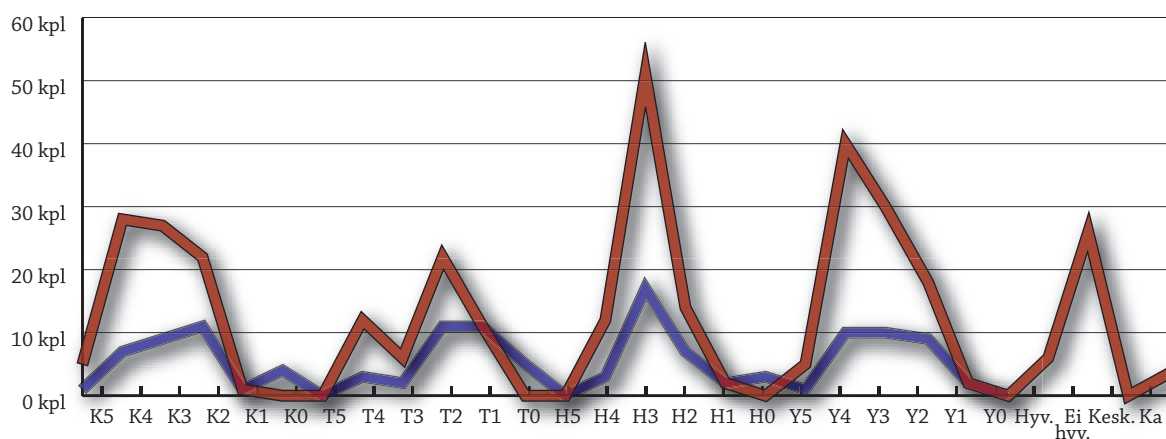

Nykytilanne

yleiskommentin suorituksen kokonaisvaikutelmasta. Mikäli koira ei läpäise taipumuskoetta, voi tuomari suosittaa uusintakoetta lisäsytyttelyn jälkeen.

Collieiden paimennustaipumusta on mitattu yhdistyksen omalla epävirallisella paimennustaipumuskokeella kesällä 2012 yhden paimennuskauden

verran. Otos ei ole vielä laaja, mutta antaa viitteitä osa-alueista, joissa havaitaan vahvuuksia ja myös alueista, joissa on puutteita.

Osa-alue	K5	K4	K3	K2	K1	K0	T5	T4	T3	T2	T1	T0	H5	H4	H3	H2	H1	H0	Y5	Y4	Y3	Y2	Y1	Y0	Hyv.	Ei hyv.	Kesk.	KA
Painotetut pisteet (yht)	5	28	27	22	1	0	0	12	6	22	11	0	0	12	51	14	2	0	5	40	30	18	2	0	6	26	0	3,50
Osa-alue tulos/koiria (lkm)	1	7	9	11	1	4	0	3	2	11	11	5	0	3	17	7	2	3	1	10	10	9	2	0				

Kuva 11. Paimennustaipumuskokeeseen osallistuneiden collieiden tulokset osa-alueittain vuonna 2012 (koe-käyntejä 33 kpl).

Muu paimennuskoetoiminta

Collieilla on osallistumisoikeus 1.5.2012 voimaantuneisiin FCI:n virallisiin paimennus- ja paimennustaipumuskokeisiin

(PAIM, PAIM-T, PAIM-E) paimentaville roduille FCI:n roturyhmistä 1, 2 ja 5, poissulkien bordercolliet ja kelpiet. Suomen

Collieyhdistys ry:llä on nimetty edustaja Suomen Kennelliiton paimennuskollegion varajäsenenä.

Luonne ja
käyttäytyminen

4.2.4 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Collieilla on hyvä sopeutumiskyky ja ne mukautuvat erilaisiin elämäntilanteisiin. Pitkäkarvaista collieta pidetään yleisesti niin sanottuna helppona rotuna, joka sopii myös aloittelijalle ja ensimmäiseksi koiraksi. Koska pitkäkarvaisen collien ärsykykynnys on tyypillisesti melko korkea ja ne ovat ihmisiä kohtaan sosiaalisia, niitä pidetään erinomaisina lapsiperheiden lemmikkeinä. Pitkäkarvaiset colliet tulevat keskimäärin hyvin toimeen myös laumakoirina.

Uudistunut rotumääritelmä kuvaa entistä tarkemmin luonneominaisuuksia ja mainitsee muuan muassa pitkäkarvaisen collien tulevan hyvin toimeen lasten ja toisten koirien kanssa. Vaikka kyse on suurelta osin tapakasvatukseen liittyvästä asiasta, tulee jalostuksessa ottaa huomioon rodulle tyypillinen ”sosiaalinen älykkyys” joka mahdollistaa normaalin laumakäyttäytymisen ja nyky-yhteiskuntaan hyvin soveltuvan arkiikäikäytymisen.

Edellä osion 4.2 ensimmäisessä kappaleessa on käyty läpi Suomen Collieyhdistys ry:n julkaiseman luonnekyselyn tilanne. Kyselyssä ei ole käynyt ilmi merkittäviä arkiikäikäytymiseen liittyviä ongelmia muutamaa yksittäistä poikkeusta lukuunottamatta. Erilaiset lievät tai satunnaisesti ilmenevät pelkotilat ovat yleisiä. KoiraNet-tietokantaan luonteeseen tai käyttäytymiseen liittyvät ongelmat on merkitty lopetusyyksi 22 koiralle. Pääasiallisia syitä ovat olleet arkuus ja arvaamattomuus lapsia kohtaan.

Lisääntymiskäyttäytymiseen liittyviä ongelmia on rodussa jonkin verran. Tyypillisimmin ne liittyvät kokemattomien koirien ensimmäisiin astutuksiin. Jalostustoimikunnan tietoon on tullut yksittäistapauksina vakavampia lisääntymiskäyttäytymisen häiriöitä, jolloin emä on tarkoituksellisesti vahingoittanut pentujaan. Urosten astumisvaikeudet alkavat tyypillisesti lisääntyä iän myötä etenkin kokemattomilla uroksilla. Terveyskyselyjen yh-

teydessä narttujen lisääntymistä käsitteleviin kysymyksiin on toistaiseksi tullut niin vähän vastauksia, ettei niiden perusteella voida vielä päätellä ongelmien yleisyyttä rodussa. Kasvattajat korvaavat silloin tällöin luonnollisen astutuksen keinosiemennyksellä, mutta siemennyspentueet ovat suhteessa melko harvinaisia. Yleisimmät syyt keinosiemennykselle ovat koirien kokemattomuuden vuoksi epäonnistunut astutus ja uroksen korkea ikä.

Etenkin collieurosten sukupuolivietissä on silloin tällöin havaittu puutteita. Ongelma ei ole yksiselitteinen. Sen ilmeneminen riippuu paljon koiran muista luonneominaisuuksista ja ympäristötekijöistä. Yleisesti ollaan kuitenkin sitä mieltä, että jalostukseen käytettävän uroksen tulee aina osoittaa normaalia kiinnostusta kiimaista narttua kohtaan ja nartun tulee osoittaa normaaliin kiiman huippuvaiheeseen kuuluvia käyttäytymismerkkejä kuten kääntää häntäänsä sivuun uroksen lähestyessä sitä.

Nykytilanne

4.2.5

Yhteenvedo rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Pitkäkarvaisen collien rodunomaista luonnetta ja käyttäytymistä tulee arvioida siitä lähtökohdasta, että kyseessä on paimentaustainen palveluskoira. Uusi rotumääritelmä kuvaa sanamuodoissaan entistä paremmin työkoirataustaa, painottaen että rodun tulee olla myös hyvin nyky-yhteiskuntaan sopeutuva lemmikki. Rodun luonteen ongelmina voidaan pitää seurakoiramaistumisen ja näyttelypainotteisen jalostuksen aiheuttaen käyttöominaisuuksien ja viettien heikentymistä sekä yleisiä puutteita hermorakenteessa, äänivarmuudessa, rohkeudessa ja kovuudessa. Nämä ominaisuudet ovat tärkeitä koiran käyttötarkoituksesta riippumatta. Niiden parantamisen tulisi olla koko rodussa ensisijaisia jalostustavoitteita.

Luonnetesti ja palveluskoirakokeet ovat ensisijaisia jalostuksellisia mittareita rodun luonneominaisuuksien tasolle. Niiden antamaa tietoa tulisi paremmin ja laajamittaisemmin hyödyntää jalostusvalintoja tehtäessä. Erityishuomiota tulisi kiinnittää ominaisuuksiin, jotka ovat rodussa

keskimääräisesti heikoimpia: toimintakyky, taisteluhalu ja kovuus. Erityisesti taisteluhaluun negatiivisten arvosanojen suuri osuus luonnetesti-arvosanoista ja entisestään heikentyvä kehityssuunta on huolestuttavaa käyttöominaisuuksien säilyttämisen kannalta. Yleiskuvaltaan huonohermoisia tai arkoja koiria ei tule käyttää jalostukseen. Kasvattajien tulisikin olla entistä kriittisempiä arvioidessaan jalostuskoiriensa tasoa etenkin hermorakenteen osalta. Luonnetestin arvosteluskaala sellaisenaan ei anna riittävää tietoa ominaisuuden parantamiseksi rodussa, koska +1 -kategoriaan mahtuu hyvin suurta vaihtelua.

Rotujärjestö pyrkii entistä voimakkaammin motivoimaan kasvattajia tavoitteelliseen luonnejalostukseen. Erilaisen koetoiminnan ja luonnetestien sekä MH-kuvausten järjestämisellä tuetaan collieiden osallistumisaktiivisuutta luonneominaisuuksia kartoittaviin koemuotoihin. Rotujärjestön järjestämissä ulkomuototuomareiden koulutustilaisuuksissa korostetaan, ettei selvästi epävarmoja koiria saisi palkita näyttelyissä.

Terveys ja
lisääntyminen

4.3 Terveys ja lisääntyminen

Collien tulee pystyä työskentelemään vaativissa olosuhteissa, joten sen pitää olla kaikin puolin terve, hyvärakenteinen ja lihaksikas. Sen pitää pystyä liikkumaan joustavasti ja vaivattomasti ja sen hermorakenteen tulee olla hyvä. Collien on pysyttävä lisääntymään luonnolli-

sella tavalla. Yksittäisen koiran jalostukseen käytön on oltava järkevää, harkittua ja noudattaa Suomen Kennelliiton ohjeita ja sääntöjä.

Colliet ovat suhteellisen pitkäikäisiä. Keski-ikä on yli kymmenen vuotta, mutta monet elävät jopa 15-vuotiaiksi. Elin-

iän pituuteen vaikuttaa suuresti omistajan aktiivisuus: jos koira ei pääse lihomään ja sen kuntoa pidetään huolta sopivalla liikunnalla, se saa elää terveen vanhuuden. Rodussa ei toistaiseksi ole esiintynyt huolestuttavan paljon sellaisia sairauksia, jotka lyhentävät koiran elinikää selvästi tai jotka aiheuttavat koiralle kipuja.

4.3.1 Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmaan (PEVISA) sisällytetyt sairaudet

Suomen Collieyhdistys ry otti ensimmäistä kertaa käyttöön PEVISA-ohjelman vuonna 1986. Aluksi pentueen rekisteröinnin ehtona oli vain vanhemmille suoritettut silmä- ja lonkatutkimukset. Collieiden PEVISA-ohjelma uudistuu vuoden 2014 alusta

alkaen. PEVISA-ohjelmaan sisältyvät pakolliset lonkka-, kyynärnível- ja silmätutkimukset. Lonkkaniveldysplasian raja-arvo jalostuskäytölle on C-aste: C-lonkkaista koiraa voidaan kuitenkin käyttää yhdistettynä terveeseen (A tai B). Kyynärniveldysplasian raja-arvo on aste 1. Silmäsairauksien osalta raja-

arvoja ei ole asetettu, mutta alle yhden vuoden ikäisenä annettu silmätarkastuslausunto on voimassa vain vuoden ajan.

Kaikkien PEVISA-ohjelman vaatimusten tulee olla voimassa molempien vanhempien osalta astutushetkellä.

Nykytilanne

Lonkkaniveldysplasia

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinvuokojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamalan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamalan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikuttajia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmaisuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa,

mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jätitroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppele”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksahteleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös

takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairain todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmi-asiunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koirankaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. Suomessa arvostelussa käytetään FCI:n vahvistamaa kansainvälistä lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikkoa:

Terveys ja
lisääntyminen

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	A		B		C		D		E		Yhteensä
2001	590	38 %	124	55 %	51	23 %	27	12 %	21	9 %	2	1 %	225
2002	632	37 %	123	53 %	62	27 %	22	9 %	25	11 %	0	0 %	232
2003	647	40 %	129	50 %	65	25 %	32	12 %	32	12 %	0	0 %	258
2004	745	42 %	173	55 %	66	21 %	40	13 %	33	11 %	1	0 %	313
2005	743	39 %	136	47 %	80	28 %	33	11 %	33	11 %	5	2 %	287
2006	719	42 %	161	54 %	70	23 %	23	8 %	35	12 %	10	3 %	299
2007	722	43 %	180	58 %	65	21 %	29	9 %	29	9 %	6	2 %	309
2008	736	46 %	220	65 %	63	19 %	24	7 %	25	7 %	4	1 %	336
2009	745	41 %	177	58 %	62	20 %	34	11 %	27	9 %	7	2 %	307
2010	661	38 %	141	57 %	58	23 %	20	8 %	25	10 %	5	2 %	249
Yhteensä	6940	41 %	1564	56 %	642	23 %	284	10 %	285	10 %	40	1 %	2815

Taulukko 11. Lonkkatutkimusten määrät ja tulokset vuosina 2001–2010 syntyneillä koirilla. Tutkituista on laskettu, kuinka suuri osuus kyseisenä vuonna syntyneistä koirista on tutkittu. Tulosten kohdalla on ilmoitettu kunkin tuloksen osuus kaikista tutkituista. Lähde: Suomen Kennelliiton Koiranet-jalostustietojärjestelmä.

Aei muutoksia Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piirtyy terävänä ja on lievästi pyörästynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).

Blähes normaali / rajatapaus Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pää on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.

Clievä Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.

Dkohtalainen (keskivaivea Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.

Evaikea Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Norbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniaalireunan tasaantuminen, reisiluun päässä epämutoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundaarinivelrikko. Kursivoitu teksti: Suomen Kennelliitto/Anu Lappalainen.

Arviot lonkkaniveldysplasian periytymisasteista vaihtelevat jonkun verran eri tutkimuksissa eri

rotujen välillä. Periytymisaste on aina populaatiokohtainen tulos. Se muuttuu, kun kuvattujen koirien määrä kasvaa. Viimeksi pitkäkarvaiselle collielle periytyvyysaste on laskettu vuonna 2009. Tällä hetkellä arvio lonkkaniveldysplasian periytymisasteesta on 0,29, joka on kohtuullinen. Käytännössä tämä tarkoittaa että koirayksilön oman tuloksen luotettavuuden olevan sen jalostusarvon mittarina on noin 54 prosenttia (Mäki, 2009). Jalostusvalinta tilanteen parantamiseksi on mahdollista, sillä perimällä on joka tapauksessa tärkeä osuus lonkkaniveldysplasian kehittymisessä. Muita vian syntyyn vaikuttavia tekijöitä ovat kasvuolosuhteet: kasvuajan ruokinta, ylipaino, rasitus tai nopeakasvuisuus pentuikässä. Myös kuvausikä ja -tilanne vaikuttavat lonkkatulokseen.

Pitkäkarvaisen collien lonkkakuvattujen koirien määrä on viimeisen kymmenen vuoden vaihdellut 38–46 prosentin välillä. Vuosina 2001–2010 syntyneistä kuvattujen koirien määrät ja lonkkaniveldysplasia-asteet on esitetty seuraavassa taulukossa. Vuonna 2011 syntyneistä on kuvattu vielä

Nykytilanne

niin pieni osa, että ne on jätetty tilaston ulkopuolelle. Vuosina 2001–2010 syntyneistä koirista on tutkittu virallisesti noin 40 prosenttia. Kuvattujen koirien määrä on kasvanut edellisestä tarkastelujaksosta, jolloin se oli noin kolmannes. Virallisesti todettuja E-asteita on alle prosentilla tutkituista koirista. Lisäksi tiedossa on joitakin epävirallisesti tai alle virallisen kuvausien tutkittuja vakavia dysplasiatapauksia. D- ja C-asteita on suurin piirtein saman verran, kumpaakin dysplasia-astetta esiintyy noin kymmenellä prosentilla. Noin neljänneksellä kuvatuista koirista on todettu B-aste ja yli puolella lonkissa ei ole todettu muutoksia. Tilaston perusteella lonkkaniveldysplasian tilanne rodussa on suhteellisen hyvä.

Rotujärjestö suosittelee, että jalostukseen käytettäisiin vain koiria, joiden lonkat ovat A- tai B-astetta. PEVISA-ohjelman raja-arvot sallivat kuitenkin C-lonkkaisen käytön, mikäli parituskumppaniksi valitaan terve (A- tai B-lonkkainen) koira. Paras keino vähentää lonkkaniveldysplasian esiintyvyyttä rodussa on käyttää terveitä koiria jalostukseen sekä hyödyntää jälkeläisarvostelua sekä sukulaisten tuloksia. Jälkeläisten ja sukulaisten tulosten tulkinnassa voidaan käyttää BLUP-indeksiä (Best Linear Unbiased Prediction), joka on laskenta-ajankohtana tietokannassa oleviin lonkkakuvaattujen koirien tuloksiin pohjautuva arvio kunkin yksilön jalostusarvosta lonkkaniveldysplasian suhteen. Indeksillä häivytetään hieman ympäristötekijöiden vaikutusta; sen laskennassa on poistettu kirjattujen tekijöiden kuten kasvattajan, syntymävuoden, sukupuolen, iän, kuvausajankohdan ja arvostelleen lääkärin aiheuttamia eroja. Muita ympäristötekijöitä,

kuten kasvuaikaista ruokintaa ja liikuntaa, ei tietenkään indeksissä voida huomioida. Pitkäkarvaisen collien indeksit saadaan KoiraNet-jalostustietojärjestelmästä.

Rodun eri koirien BLUP-indeksien keskiarvo on aina 100 eli rotuun nähden perimältään keskikiloluokkaa oleva koira saa tuloksen 100. Jos luku on alle sata, koira on laskennallisesti huonompi kuin aineistossa olevat koirat keskimäärin. Jos luku on suurempi, koira on parempi kuin aineistossa olevat koirat keskimäärin, ja koira on siten oletusarvoisesti parempi perimältään eli genotyypiltään. Tuontikoiran indeksi on aina alkuun tavallista epävarmempi, sillä jos koiran sukulaisia ei ole tutkittu, ei ole muuta tietoa kuin koira itse. Mitä enemmän koiralla on tutkittuja sukulaisia, sitä varmemman tuloksen indeksi antaa. Jalostuksellisesti tapahtuu edistystä, kun tehtyjen yhdistelmien vanhempien indeksit antavat keskiarvoksi yli sata. Tällä hetkellä pitkäkarvaisissa collieissa indeksi sata asettuu A:n ja B:n välille. Keskiarvo collie siis periyttää oletusarvoisesti terveitä lonkkia. Verrattuna tuotantoeläimiin, joilla lähes yksinomaan indekseihin perustuvalla jalostuksella on saavutettu erinomaisia tuloksia, collieilla on aivan liian vähän tutkittua materiaalia ja kanta on perimältään kovin yhtenäistä lonkkaniveldysplasian suhteen. Näin ollen yksittäisen yksilön lonkkaindeksiin vaikuttaa voimakkaasti esimerkiksi kuvausikä ja ensimmäisten jälkeläisten lonkkakuvaustulokset. Indeksillä on kuitenkin hyvä apuväline laajasti tutkitun, lähipolvissa pääasiassa suomalaisiin sukuihin perustuvan yhdistelmän suunnittelemisessa.

Terveys ja
lisääntyminen

Kyynärniveldysplasia

Kyynärniveldysplasia on lisätty collieille vuonna 2014 voimaan astuvaan uudistuneeseen PEVISA-ohjelmaan. Jalostuskäytön raja-arvoksi tulee kyynärniveldysplasian aste 1. Kyynärniveldysplasialla voi esiintyä erityyppisiä kasvuhäiriöitä, jotka ajoittuvat pitkien rustoisten putkiluiden luutumisjaksoon 4-7 kuukauden välillä. Oireilu, kipu ja ontuminen, alkaa yleensä koiran ollessa 6-9 kuukauden ikäinen. Kyynärniveldysplasiaa eli kyynärnivelen kehityshäiriötä pidetään polygeenisesti eli monen eri geenin välityksellä periytyvänä sairautena.

Kyynärniveldysplasia

voidaan jakaa useaan eri muotoon. Näitä ovat:

- osteokondroosi eli nivelruston solujen kehityshäiriö, jossa nivelalueen luutumisen häiriintyy nopeimmassa kasvuvaiheessa. Häiriö johtaa nivelrikkoon.
- kiinnittymättömän kyynärpään ulokkeen (processus anconaeus) ja/tai varisliisäkkeen (processus coronoideus) irtopala

Kyseiset vauriotyypit voivat esiintyä yhdessä tai erikseen. Dysplasia todetaan röntgenkuvauksella vähintään 12 kuukauden iässä. Kyynärnivelet arvioidaan viereisen taulukon mukaisesti:

Alla olevassa taulukossa on esitetty kyynärniveldysplasian tulokset syntymävuoden mukaan. Lieviä muutoksia esiintyy noin kahdella prosentilla pitkäkarvaisista collieista. Kohtalaisia tai va-

kavia muutoksia on todettu vain muutamalla yksilöllä. Tilanne on tällä hetkellä hyvä, mutta jatkuvan seurannan varmistamiseksi kyynärnivelen kuvauspakko sisällytettiin vuoden 2014 alusta PEVISA-ohjelmaan. Kyynärniveldysplasian tutkimusten määrä suhteessa rekisteröintiin on jatkuvasti kasvanut ja uudistuneen PEVISA-ohjelman myötä se tulee edelleen nousemaan.

Kyynärniveldysplasian luokittelu (Suomen Kennelliitto ry:n internet-sivut):

0	normaalit kyynärnivelet
1	lievät muutokset
2	kohtalaiset muutokset
3	voimakkaat muutokset

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu	0	1	2	3	Yhteensä
2001	590	7 %	43 100 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	43
2002	632	6 %	37 97 %	1 3 %	0 0 %	0 0 %	38
2003	647	13 %	77 95 %	3 4 %	1 1 %	0 0 %	81
2004	745	16 %	117 97 %	3 2 %	1 1 %	0 0 %	121
2005	743	18 %	135 99 %	1 1 %	1 1 %	0 0 %	137
2006	719	26 %	180 96 %	3 2 %	2 1 %	2 1 %	187
2007	722	29 %	202 98 %	2 1 %	1 0 %	2 1 %	207
2008	736	34 %	241 96 %	8 3 %	2 1 %	0 0 %	251
2009	745	34 %	242 96 %	5 2 %	2 1 %	2 1 %	251
2010	661	34 %	216 97 %	3 1 %	2 1 %	2 1 %	223
Yhteensä	6940	22 %	1490 97 %	29 2 %	12 1 %	8 1 %	1539

Taulukko 12. Vuosina 2001–2010 syntyneiden pitkäkarvaisten collieiden kyynärniveldysplasian tutkimusten määrät ja tulokset. Tutkituista on laskettu, kuinka suuri osuus kyseisenä vuonna syntyneistä koirista on tutkittu. Tulosten kohdalla on ilmoitettu kunkin tuloksen osuus kaikista tutkituista. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä, Suomen Kennelliitto ry.

Nykytilanne

Silmäsairaudet

Silmätarkastuspakko otettiin mukaan PEVI-SA-ohjelmaan vuoden 1988 alusta. Vanhempien virallinen silmätar-

kastus on vaatimuksena pentujen rekisteröinnille. Rotujärjestö on asettanut pentusilmätarkastuksen ylärajaksi kymmenen viikon iän ja suosittaa aikuistarkastuk-

sen alarajaksi kuuden kuukauden ikää. Alle vuoden ikäisten koirien silmätarkastuslausunto on voimassa vain yhden vuoden tutkimuspäivästä.

COLLIE EYE ANOMALY (CEA)

CEA on colliesukuisilla roduilla esiintyvä, resessiivisesti periytyvä silmävika. CEA ilmenee yleensä molemmissa silmissä, mutta muutokset voivat olla kummassakin silmässä erilaisia. Vika on synnynnäinen. Se kohdistuu lähinnä silmän kovakalvon ja suonikalvon sikiöaikaiseen muodostumiseen. Kehityshäiriö ilmenee pääasiassa silmämunan takimmaisissa osissa.

CEA:n voi todeta silmiin erikoistunut eläinlääkäri silmänpohjatutkimuksessa silmäpeilillä. CEA ei ole etenevä vika ja se jaetaan kolmeen eri muotoon:

CRD eli CH, CEA:n lievin ja yleisin muoto, tarkoittaa verkkokalvon vajaakehitystä, joka ei vaikuta koiran näkökykyyn eikä aiheuta koiralle oireita. CRD eli CH voi peittyä pigmentillä silmän kehityksessä.

Coloboma on silmäpohjan pullistuma; kuoppa tai reikä näköhermon tyvessä. Sen aiheuttaa sikiökauden aikainen puutteellinen näköhermonystyn tukilevyn sulkeutuminen. Coloboma-muutosten vaikutus näkökykyyn riippuu muutoksen laajuudesta ja sijainnista.

Ablaatiolla, CEA:n vakavimmalla muodolla, tarkoitetaan verkkokalvon joko osittaista tai täydellistä irtautumista. Ablaatio on usein seurausta laajasta colobomasta, mutta se voi aiheutua myös muista silmänpohjan muutoksista. Verkkokalvo voi irrota myös tapaturmaisesti, jolloin kyseessä ei ole CEA-muutos. Pahimmillaan ablaatio saat-
taa johtaa silmän sokeutumiseen.

Koirat pitäisi tarkastaa jo pentuina, 6-8 viikon ikäisinä, koska myöhemmin pigmentti voi peittää CRD:n eli CH:n. Pentueita eri-ikäisinä tutkittaes-

sa on tullut ilmi, että CRD eli CH voi peittyä jo noin 7-viikkoisena tai jopa aiemmin. Koiran tilasta voidaan varmistua vasta, kun se on tutkittu sekä pentuna että aikuisena. Silloin saadaan paras varmuus niin peittyvän CRD:n eli CH:n kuin mahdollisesti pennun pienestä silmästä huomaamatta jäävän colobomankin suhteen. Kennelliitto tal-
lentaa KoiraNet-jalostustietojärjestelmään kaikki virallisten silmätarkastusten tulokset. Suurin osa kasvattajista tarkastuttaa pennut virallisesti rotujärjestön suosituksen mukaisesti 6-8 viikon iässä. Koira, jolla on todettu pentuna CEA ja aikuisena muutoksia ei ole löydetty, on merkitty Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä CEA-sairaaksi. Kuitenkin pentuna tutkimaton koira, joka aikuisena tutkitaan terveeksi, on saman tietojärjestelmän mukaan terve. Tämä käytäntö vaikuttanee kasvattajien halukkuuteen tarkistuttaa pentueet virallisesti.

Rotujärjestö kannustaa kasvattajia tarkastuttamaan pentueet antamalla ilmaiseksi rotujärjestön pentuoppaan kaikille pentueen koirille. Koko pentue on kannusteen saamiseksi silmätarkastettava virallisesti ennen kymmenen viikon ikää.

Pennuille tehtyjen virallisten silmätarkastusten CEA-löydökset ja niiden prosentuaaliset osuudet on esitetty seuraavassa taulukossa. Valitettavasti Suomen Collieyhdistys ry:llä ei ole vuoden 2007 jälkeen silmätarkastetuista koirista käytettävissä tilastointikelpoista tietoa, koska KoiraNet-tietokannassa tutkimustuloksia ei voi erotella tutkimusiän mukaan. Näin ollen ainoa luotettava tilasto pentutarkastusten tuloksista ja todellisesta CEA-sairaiden osuudesta kannasta on vanhan tietojentallennusjärjestelmän aikainen tilasto vuosilta 1998-2007.

Terveys ja
lisääntyminen

Vuosi	Rekisteröityjä	Tutkittuja		CRD eli CH		Coloboma		Ablaatio		Tulkinnanvar.	
1998	755	133	17,6 %	70	52,6 %	7	5,3 %		0,0 %		0,0 %
1999	689	125	18,1 %	57	45,6 %	7	5,6 %	1	0,8 %		0,0 %
2000	619	186	30,0 %	119	64,0 %	5	2,7 %	2	1,1 %	1	0,5 %
2001	596	263	44,1 %	156	59,3 %	8	3,0 %		0,0 %	1	0,4 %
2002	591	303	51,3 %	180	59,4 %	11	3,6 %	2	0,7 %	1	0,3 %
2003	634	335	52,8 %	190	56,7 %	10	3,0 %		0,0 %	1	0,3 %
2004	740	441	59,6 %	275	62,4 %	17	3,9 %	3	0,7 %		0,0 %
2005	717	468	65,3 %	276	59,0 %	25	5,3 %	5	1,1 %		0,0 %
2006	693	512	73,9 %	350	68,4 %	15	2,9 %	5	1,0 %		0,0 %
2007	694	574	82,7 %	339	59,1 %	19	3,3 %	6	1,0 %	2	0,3 %
Yhteensä	6728	3340	49,6 %	2012	60,2 %	124	3,7	24	0,7 %	6	0,2 %

Taulukko 13. CEA-löydökset vuosina 1998–2007 rekisteröidyillä pennuilla. Tilastossa on esitetty alle kymmenen viikon iässä tutkitut pennut. Jokainen pentu on esitetty taulukossa vain kertaalleen, myöhempi tulos on jätetty tilaston ulkopuolelle.

Taulukosta nähdään, että pentutarkastusten määrät ovat vakiintuneet yleiseksi käytännöksi suunnulle vuodesta 2005 alkaen. Aikaisemmin osa pentueista tarkastettiin epävirallisesti, mutta nykyään virallinen silmätarkastus on syrjäyttänyt epäviralliset tutkimukset.

Koirien tutkituttaminen sekä pentuna että aikuisena on tärkeää, koska tilastoista voidaan havaita että erityisesti CRD eli CH on lähes kolme kertaa yleisempi pentu- kuin aikuistarkastuksissa. Toisaalta taas colobomaa löytyy lähes kaksinkertaisesti aikuistarkastuksissa verrattuna pentutarkastuksiin. CRD:n eli CH:n osalta ero pentu- ja aikuistilastoissa selittyy sillä, että CRD

eli CH peittyi silmän kehittyessä, jolloin sitä ei voida enää aikuistarkastuksessa havaita. Pieni coloboma taas on vaikea havaita pienen pennun silmässä, ja siksi niitä löytyy aikuistarkastuksissa enemmän. Coloboma on siis ollut olemassa jo pentuiässä, sitä ei vain ole voitu diagnosoida.

Eri CEA:n muotojen esiintyvyys on pysynyt melko tasaisena. Tutkittujen koirien kokonaismäärä suhteessa rekisteröintiin on noussut kattamaan lähes koko kannan. Seuraavan sivun ylemmässä taulukossa on esitetty KoiraNet-järjestelmästä kerätty CEA-lausunnot erittelemättä tutkimusikää. KoiraNet-jalostustietojärjestelmästä ei ole mahdollista tilastoida erikseen

pentu- ja aikuistutkimustuloksia. Taulukossa 15 ovat sekä pentu- että aikuistulokset erittelemättöminä, jolloin ne eivät anna todellista kuvaa CEA:n yleisyydestä. Tutkittujen koirien määrän on kasvanut huomattavasti aikaisempiin tilastoihin verrattuna. Aivan viimeisien ikäluokkien koirista on tutkittu suurin osa. Tämä viestii virallisten pentututkimusten selvästä lisääntymisestä. Vastaavasti tämä näkyy CRD eli CH -diagnoosien kasvuna, kun tilastoihin jäävät nimenomaan viralliset pentututkimustulokset ja toisaalta CRD eli CH -koirien myöhemmät tutkimuslausunnot mahdollisesti peittyneistä CEA-muutoksista eivät tilastoidu lainkaan. Aikaisemmin tilastoja ovat hallinneet aikuistulokset.

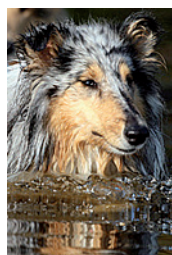
Nykytilanne

Vuosi	Rekisteröityjä	Tutkittuja	CRD eli CH	Coloboma	Ablaatio	Tulkinnanvar.
1996	755	263 34,8 %	62 23,6 %	15 5,7 %	3 1,1 %	0,0 %
1997	755	238 31,5 %	46 19,3 %	11 4,6 %	3 1,3 %	0,0 %
1998	755	246 32,6 %	43 17,5 %	21 8,5 %	2 0,8 %	0,0 %
1999	689	233 33,8 %	39 16,7 %	14 6,0 %	0,0 %	0,0 %
2000	619	221 35,7 %	34 15,4 %	10 4,5 %	1 0,5 %	0,0 %
2001	596	219 36,7 %	49 22,4 %	18 8,2 %	1 0,5 %	0,0 %
2002	591	213 36,0 %	47 22,1 %	10 4,7 %	1 0,5 %	0,0 %
2003	634	221 34,9 %	64 29,0 %	11 5,0 %	0,0 %	1 0,5 %
2004	740	295 39,9 %	69 23,4 %	22 7,5 %	1 0,3 %	0,0 %
2005	717	230 32,1 %	46 20,0 %	14 6,1 %	2 0,9 %	0,0 %
Yhteensä	6851	2379 34,7 %	499 21,0 %	146 6,1 %	14 0,6 %	1 0,0 %

Taulukko 14. CEA-löydökset vuosina 1996–2005 rekisteröidyillä aikuisilla koirilla. Tilastossa on esitetty yli kymmenen viikon iässä tutkitut koirat. Jokainen koira on esitetty taulukossa vain kertaalleen, myöhempi tulos on jätetty tilaston ulkopuolelle.

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittuja	CRD eli CH	Coloboma	Ablaatio	Terveitä
2002	632	394 62,3 %	197 50,0 %	22 5,6 %	3 0,8 %	172 43,7 %
2003	647	448 69,2 %	240 53,6 %	23 5,1 %	0 0,0 %	181 40,4 %
2004	745	546 73,3 %	281 51,5 %	34 6,2 %	4 0,7 %	222 40,6 %
2005	743	552 74,3 %	309 56,0 %	31 5,6 %	5 0,9 %	201 36,4 %
2006	716	594 82,6 %	383 64,5 %	27 4,5 %	6 1,0 %	169 28,5 %
2007	722	632 87,5 %	362 57,3 %	33 5,2 %	7 1,1 %	225 35,6 %
2008	736	681 92,5 %	493 72,4 %	46 6,8 %	5 0,7 %	159 23,3 %
2009	745	648 87,0 %	407 62,8 %	31 4,7 %	5 0,7 %	205 31,6 %
2010	661	582 88,0 %	374 64,3 %	17 2,9 %	4 0,6 %	177 30,4 %
2011	633	576 91,0 %	399 69,3 %	25 4,3 %	5 0,9 %	161 28,0 %
Yhteensä	6983	5653 81,0 %	3445 60,9 %	289 5,1 %	44 0,8 %	1872 33,1 %

Taulukko 15. CEA-löydökset vuosina 2002–2011 syntyneillä koirilla. Koirat, joilla on useampi CEA-löydös, esiintyvät aineistossa useampaan kertaan, jokaista löydöstä vastaavassa sarakkeessa. Niin sanotut ”go normal”-tapaukset ja koirat, joilla on eräviä lausuntoja, on merkitty sairaiksi. Sarakkeessa ”Terveitä” ovat vain ne koirat, jotka ovat joko terveitä kaikissa tutkimuslausunnoissaan tai jotka on tutkittu vain kerran lausunnolla terve. Lisäksi ”Terve”-sarakkeesta puuttuu CEA-vapaita koiria, jotka on tietokannassa tallennettu sairaaksi jonkin muun oheislöydöksen (esimerkiksi PPM) suhteen. Lähde: Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Terveys ja
lisääntyminen

Coloboma-diagnoosien yleisyydessä on havaittavissa väreittäin tarkasteltuna selkeä viinoutuma siten, että blumerle-värisillä koirilla on enemmän coloboma-lausuntoja kuin muilla

väreillä. Geneettisesti eri värien populaatiot ovat täysin yhtenäiset, joten eroa ei voida selittää sairausgeenien rikastumisella tietyn värin koirakantaan.

	syntyneet 2002-2011	coloboma- lausuntoja	coloboma-koiria	suhteellinen osuus väreittäin
Blue merle	1323 = 19 %	125	9,45 %	43 %
Tricolour	2952 = 42 %	102	3,45 %	35 %
Soopeli	2687 = 39 %	61	2,27 %	21 %

Taulukko 16. Coloboma-lausuntojen yleisyys väreittäin tarkasteltuna. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Tilastojen ero CRD- eli CH-löydösten sekä coloboma-löydösten osalta tukee rotujärjestön suositusta tarkastuttaa pennut ennen luovutusta sekä suorittaa tarkastus uudelleen koiran ollessa yli kuuden kuukauden ikäinen. Coloboma- ja ablaatiomuutosten laajuus ja sijainti silmänpohjassa vaikuttavat siihen, mikä merkitys muutoksilla on koirayksilön kannalta. Toisilla koirilla coloboma tai ablaatio ei vaikuta näkökykyyn, toisilla seurauksena on havaittu esimerkiksi vaikeuksia hahmottaa etäisyyksiä, ja joillakin yksilöillä silmä on lähes sokea. Pahimmillaan ablaatiosta saattaa olla seurauksena verkkokalvon irtoamisen yhteydessä syntyvä silmänsisäinen verenvuoto ja silmän sokeutuminen.

ovat genotyypiltään homotsygootteja geenimutaation suhteen ja periivät sitä mutaation kaikille jälkeläisilleen. Taudin aiheuttavan geenin löytämisestä huolimatta on vielä epäselvää, mikä vaikuttaa CEA:n ilmenemiseen eri muodossa geenimutaation suhteen homotsygooteilla yksilöillä.

Seuraavassa taulukossa esitetään koirien omistajien Suomen Collieyhdistys ry:n internet-foorumilla julkaisemat geenitestien tulokset. Tulosten tulkinnassa on huomioitava, että pitkäkarvaisilla collieilla geenitestillä pyritään lähinnä löytämään mahdolliset geneettisesti terveet ja ilmiänsultaan terveet kantajat, joiden kautta on mahdollista lisätä terveiden yksilöiden osuutta kannassa.

CEA:n aiheuttaa mutaatio NHEJ1-geenissä (non-homologous end joining factor 1), joka voidaan todeta koiran perimästä geenitestin avulla (Lowe ym., 2003, Optigen® LLC, 2005, Parker ym., 2007). Koska CEA periytyy resessiivisesti, voidaan geenitestin avulla vähentää sairauden esiintymistä tunnistamalla ne yksilöt, jotka ovat ilmiänsultaan terveitä, mutta kantavat sairauden aiheuttavaa mutaatiota. Mutaation kantajia ei tule sekoittaa niihin koiriin, joilla pentuna todetaan CRD eli CH, joka myöhemmin peittyi ja koiralla ei aikuisena todeta CEA:ta. Nämä koirat

Genotyyppi	Testattuja kpl	Osuus testatuista
Normaali	12	26 %
Kantaja	29	63 %
Sairas	5	11 %
Yhteensä	46	100 %

Taulukko 17. CEA-geenitestattujen pitkäkarvaisten collieiden eri genotyyppien lukumäärät ja osuudet testatuista vuoden 2012 loppuun mennessä. Lähde: Suomen Collieyhdistys ry:n internet-foorumi.

Nykytilanne

MUUT JALOSTUKSESSA HUOMIOITAVAT SILMÄSAIRAUDET

CEA:n lisäksi collieilla esiintyy jonkin veran muita silmäsaairauksia, joiden esiintymistä tulisi seurata ja jotka tulisi huomioida jalostusvalintoja tehtäessä. Arvio näiden sairauksien yleisyydestä perustuu Suomen Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmään ja ELL Sanna Elfvingin luento (2007).

PHTVL/PHPV ilmenee sikiöaikaisten verisuonten jäänteinä linssin takapinnalla ja se saattaa aiheuttaa näköhäiriöitä ja sokeutta. Pitkäkarvaisilla collieilla on todettu vain kymmenkunta yksittäistapausta. Collieroduissa kyseisen sairauden ei oleteta olevan samaa geneettistä laatua kuin niillä roduilla, joissa se on vastustettava perinnöllinen vika. Collieilla PHTVL/PHPV on yhteydessä silmän pieneen kokoon, ja kuten MPP (PPM), se on hyvin yleinen löydös esimerkiksi mikrofthalmian yhteydessä.

MPP (Membrana pupillaris persistens) eli PPM tarkoittaa iiriksen eli värikalvon kehityshäiriötä, jonka seurauksena normaalisti kasvun myötä surkastuvista verisuonista ja kalvorakenteista jää pysyviä rihmoja silmään. Muutokset ovat yleensä lieviä ja niillä ei ole vaikutusta

näkökykyyn. Joissakin tapauksissa rihmojen sijainti saattaa kuitenkin häiritä näköä. Silmätarkastuskäytännön muuttumisen ja laitteiston kehittymisen myötä MPP-löydökset ovat selvästi yleistyneet. Aiemmin nämä muutokset jätettiin merkityksettöminä usein kirjaamatta lausuntoon.

Ylimääräiset ripset (cilia aberranta/distichiasis) voivat aiheuttaa silmän ärsytystä ja toistuvia silmätulehduksia. Uuden silmätarkastuskäytännön myötä myös cilia aberranta -diagnosit ovat yleistyneet. Kyseessä on useimmiten yksi tai muutama pehmeä karva, jotka eivät aiheuta oireita. Vika on kuitenkin todettu selkeästi perinnölliseksi, ja siihen tulisi kiinnittää jalostuksessa huomiota, jotta vakavammilta tapauksilta vältyttäisiin. Silmää ärsyttävien ripsien poisto pysyvästi vaatii kirurgisen toimenpiteen. Virallisia silmätarkastuslausuntoja tarkasteltaessa on huomattava, että vaivaavat ripset on saatettu poistaa toisen eläinlääkärin toimesta ennen silmätarkastusta, jolloin silmätarkastuseläinlääkäri ei niitä tietenkään voi havaita. Täten virallisista lausunnoista saattaa puuttua sairaita, eläinlääkärin hoitoa vaatineita koiria. Toisaalta taas distichiasis-lausuntoon

saattaa riittää yksi karva, joka ei aiheuta oireita.

Mikrofthalmia (sairaaloinen pienisilmäisyys) voi esiintyä vain toisessa, mutta yleisemmin molemmissa silmissä. Mikrofthalmian äärimmäinen muoto on anofthalmia eli silmien puuttuminen. Tyypillisesti pienisilmäisyyteen liittyy muitakin silmän rakenteellisia poikkeamia, muun muassa voimakkaita PHTVL/PHPV- ja MPP-muutoksia sekä silmän sisänurkan peittävä, esillä oleva vilkkuluomi. Silmäaukkoon nähden liian pieni silmämuna altistaa silmätulehduksille, koska luomen poimuun kerääntyy helposti likaa. Diagnostoituja mikrofthalmia-tapauksia on rodussa toistaiseksi vähän. Rodun silmien pieni koko on kuitenkin yleisesti tunnettu riskitekijä silmäsaairauksien suhteen. Diagnostoissa on huomioitava, että usein on vaikea päättää, milloin silmä on pieni, milloin taas sairaalloisen pieni. Jalostuksessa ei tule suosia erityisen pieniä silmiä.

Kuivasilmäisyyttä (keratokonjunctivitis sicca) ei yleensä kirjata virallisen silmätutkimuksen yhteydessä, joten sen esiintyvyyttä rodussa ei tunneta. Silmäsaairauksiin erikoistuneen

Terveys ja
lisääntyminen

ELL Sanna Elfvingin mukaan (2007) vika on kuitenkin hyvin yleinen collieilla, jotka tulevat vastaanotolle muusta syystä kuin rutiininomaiseen PEVISA-tutkimukseen. Rotujärjestön jalostustoimikunnan mukaan kyseistä vikaa ei ole aiemmin tiedetty esiintyvän rodussa yksittäistapauksia lukuunottamatta. Kuivasilmäisyys on autoimmuunisairaus, joten perinnöllinen taipumus tulisi huomioida jalostuksessa.

Etenevä verkkokalvon surkastuma

(PRA, progressive retinal atrophy) on useilla koiraroduilla esiintyvä perinnöllinen sairaus. Sairauden ensimmäinen oire on hämäränäön heikkeneminen. Vähitellen koira sokeutuu. PRA:ta tunnetaan useampaa eri muotoa, joista osa periytyy resessiivisesti, osa vallitsevasti. Sairauden oireet ilmenevät rodusta riippuen vasta jopa kymmenvuotiaissa koirissa. Myöhäisen sairauden toteamisen vuoksi koiraa ja sen jälkeläisiä on saatettu käyttää jo jalostukseen. Tästä johtuen sairauden vastustaminen on hankalaa. Joillekin roduille on jo käytössä rotutyypillisen PRA:n aiheuttavan mutaation ilmaiseva geenitesti, jonka avulla sairauden esiintyvyyttä voidaan tehokkaasti vähentää rodussa.

- Yhdysvalloissa pitkäkarvaisella colliella esiintyy nuoruusiän PRA:ta, joka ilmenee hämäräsokeutena jo kuuden viikon ikäisissä pennuissa ja koirat sokeutuvat vuoden ikään mennessä. Sukupuuanalyysin avulla pystyttiin toteamaan sairauden periytyvän autosomaalisesti resessiivisesti. Tätä PRA:n muotoa kutsutaan nimellä rod-cone dysplasia type 2 (rcd2). Sairauden aiheuttava mutaatio on pystytty paikantamaan tiettyyn kromosomialueeseen koiran genomissa kytkentäanalyyysin avulla. Tutkimukset tautigeenin löytämiseksi jatkuvat ja useita ehdokasgeenejä on pystytty sulkemaan pois. Näiden joukossa on myös sellaisia, joiden tiedetään aiheuttavan PRA jossakin muussa rodussa.

- Englannissa esiintyy jonkin verran vanhoilla koirilla ilmenevää PRA:ta, jonka periytyvyyttä ei tunneta.

- Suomessa collieilla ei ole tavattu PRA:ta ainakaan viimeisen 20 vuoden aikana, mutta lähiaikoina on diagnosoitu kaksi koiraa PRA-sairaiksi. Toinen kyseisistä koirista on kuitenkin paneelissa todettu PRA:n osalta terveeksi. Koska tällä hetkellä ei ole tiedossa muita sairastuneita rodussa, löydökset eivät aiheuta välittömiä toimenpiteitä. Tilannetta tulee kuitenkin seurata huolellisesti. Mahdolliset uudet PRA-diagnoosit suositellaan varmennettavaksi silmätarkastuspaneelin toimesta virhediagnoosin mahdollisuuden poissulkemiseksi. Jalostuskoirien tutkimista PRA:n varalta suositellaan esimerkiksi 7-8 vuoden iässä, jotta mahdollisen myöhään puhkeavan PRA-muodon leviämiseen kannassa voitaisiin puuttua ajoissa.

Perinnöllinen harmaakaihi

(HC, hereditary cataract) samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Se on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos samentuminen on täydellistä. Jos sameuma jää hyvin pieneksi, se ei vaikuta näkökykyyn. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomenetelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve (ELL Päivi Vanhapelto ja ELL Anu Lappalainen). Viime vuosien aikana etenkin tulkinanvaraiset kaihilausunnot rodussa ovat hieman yleistyneet, mutta kyse saattaa olla pääasiassa muuttuneista silmätarkastus- ja merkintäkäytännöistä.

Nykytilanne

4.3.2

Muut rodulla Suomessa ja ulkomailla esiintyvät sairaudet

Haiman vajaatoiminta, EPI (Exocrine Pancreatic Insufficiency)

Haima on vatsaontelon elin, jolla on elimistössä kaksi tärkeää tehtävää: Ensinnäkin se tuottaa ruoansulatusentsyymejä kuten amylaasia, lipaasia ja trypsiiniä ja erittää niitä ohutsuolen alkuosaan. Lisäksi haimasäärekkieiksi kutsutut pienet soluryhmät tuottavat verenkiertoon elimistön energiatasapainoa sääteleviä hormoneja (insuliini ja glukagoni).

Haiman vajaatoiminta eli EPI (Exocrine Pancreatic Insufficiency) on kliininen diagnoosi, jossa koiralla todetaan haiman ruoansulatusentsyymien vähenytynyt tuotanto. Koiralla selvästi yleisin haiman vajaatoimintaan johtava mekanismi on haiman ruoansulatusentsyymejä tuottavien solujen tuhoutuminen autoimmuunimekanismilla (pancreatic acinar atrophy, PAA). Koska haiman tuottamat ruoansulatusentsyymit vastaavat ravin-

non valkuaisaineiden ja rasvojen pilkkomisesta ohutsuolessa, niiden alentuneesta tuotannosta seuraa vaikeita ruoansulatushäiriöitä. Kyseessä on parantumaton sairaus, johon sairastuneet koirat tarvitsevat hoitoa koko loppuelämänsä ajan. Koirilla on syntyessään normaali haima. Haiman surkastuminen alkaa myöhemmällä iällä ja johtaa yleensä ruoansulatusentsyymejä tuottavan osan täydelliseen surkastumiseen.

Oireet ilmenevät nuorilla koirilla, yleensä 1-5 vuoden iässä. Taudin puhjetessa ja alkuvaiheessa koirilla ei välttämättä havaita minkäänlaisia oireita. Vähitellen alkavat, toistuvat ruoansulatuskanavan oireilut voivat olla ensimmäinen merkki sairastumisesta. Kun suurin osa haimasta on tuhoutunut, alkaa esiintyä vaihtelevia ruoansulatushäiriön oireita. Tyypillistä on koiran laihtuminen huomattavasti lisääntyneestä ruokahalus-

ta huolimatta. Ulosteen määrä lisääntyy, koiraa saattaa ripuloida, sillä on ilmavaivoja ja maha kurnii. Uloste on usein väriltään harmaata tai keltaista ja siinä on usein myös sulamatonta ruokaa. Hoitona on entsyymikorvaushoito suun kautta. Vaihtoehtoisesti käytetään joko haimaentsyymejä sisältävää jauhemaista valmistetta tai raakaa sianhaimaa ruokaan lisättynä.

Haiman vajaatoimintaa on tavattu useilla roduilla, mutta toistaiseksi siihen on todettu liittyvän perinnöllinen alttius sairastua vain saksanpaimenkoirilla ja pitkäkarvaisilla collieilla. Tutkimukset ovat antaneet viitteitä siitä, että alttius periytyy väistävasti eli resessiivisesti. Ei tiedetä onko kyseessä yhden vai useamman geenin muutos. Perinnöllisesti alttiille koiralle sairauden oletetaan puhkeavan jonkin laukaisevan ympäristötekijän kuten virusinfektion tai stressin seurauksena. Tästä joh-

Terveys ja
lisääntyminen

tuen myös koiran luontainen stressiherkkyys voi vaikuttaa sairauden puhkeamiseen, mikä korostaa luonneominaisuuksien merkitystä koiranjalostuksessa.

Eläinlääketieteen professori Elias Westermarck ja ELT Maria Wiberg ovat tutkineet koirien haiman vajaatoimintaa ja sen esiintyvyyttä Suomessa. Tut-

kimusten avulla on pystytty kehittämään taudin diagnosoimista ja hoitoa (Wiberg ym. 1999, Westermarck & Wiberg 2003, Wiberg 2003).

Haiman vajaatoiminnan diagnosoiminen, TLI

Oireilevalla koiralla haiman vajaatoiminta diagnosoidaan tyypillisten kliinisten oireiden ja potilashistorian avulla. Diagnoosi varmennetaan haimaentsyymien määrittämisellä verestä. Käytännössä eniten käytetään TLI (Trypsin-like immunoreactivity) -arvon määrittästä seerumista. Testi mittaa haiman tuottamien trypsiinien ja trypsinogeenien pitoisuuksia seerumissa radioimmunoanalyysi (RIA) -menetelmällä. Epänormaalin alhaisia seerumin TLI-pitoisuuksia (alle 2,5 µg/l) yhdessä tyypillisten oi-

reiden kanssa pidetään varsin varmana merkinä pitkälle edenneestä haiman vajaatoiminnasta. Terveellä koiralla TLI-arvon tulisi olla yli 5 µg/l. Wiberg ym. (1999) osoittivat tutkimuksessaan, että seerumin TLI-arvoa voidaan käyttää myös subkliinisen eli oireettoman vaiheen haiman vajaatoiminnan diagnosoimiseen. Verinäytteen avulla voidaan seuloa koirat, joilla tautiprosessi on alussa, mutta oireita ei vielä ole nähtävissä. Testin tuloksesta on otettava huomioon mahdollinen päällekkäisyys terveiden ja subkliinisesti sairaiden koirien arvojen välillä luonnollisen vaihtelun

takia. Tästä syystä 2,5–5 µg/l väliä pidetään niin sanottuna harmaana alueena, eikä yksittäisen näytteen tuloksesta voida vielä varmasti todeta haiman vajaatoimintaa. On myös huomattavaa, että yli 5 µg/l TLI-arvo yksittäisessä näytteessä ei sulje pois alullaan olevaa tautiprosessia. TLI-arvon luotettavuutta haiman vajaatoiminnan diagnosoimisessa voidaan lisätä ottamalla epäselvissä tapauksissa uusintanäytteitä. Yksittäisen näytteen diagnostinen arvo on sitä suurempi (eli haiman vajaatoiminta-diagnoosi sitä varmempi) mitä alhaisempi mitattu arvo on.

Esiintyminen ja vastustus

Professori Westermarck on tehnyt arvokasta työtä tutkiessaan haiman vajaatoiminnan esiintyvyyttä koiraroduissa. Sairauden kliinisen tutkimuksen lisäksi professori Westermarck keräsi sairastuneiden koirien omistajilta luvan julkaista sairastuneen koiran tiedot

ja pyrki selvittämään, miten sairaus periytyy. Kerättyjen tietojen avulla on pystytty arvioimaan sairauden esiintyvyydeksi pitkäkarvaisilla collieilla tällä hetkellä noin 0,7 prosenttia. Seuraavassa kuvassa on esitetty rotujärjestön tietoon tulleiden sairastuneiden koirien osuus vuosittain rekisteröidyistä koirista.

Vuodesta 2004 lähtien rotujärjestö on pyytänyt omistajia lähettämään sairastuneiden koirien tiedot tähän tarkoitukseen suunnitellun lomakkeen avulla. Lomake on saatavilla rotujärjestön lehdessä sekä internet-sivuilla. Tietojen keräämisestä ja julkaisemisesta vastaa rotujärjestön jalostustoimikunta. Va-

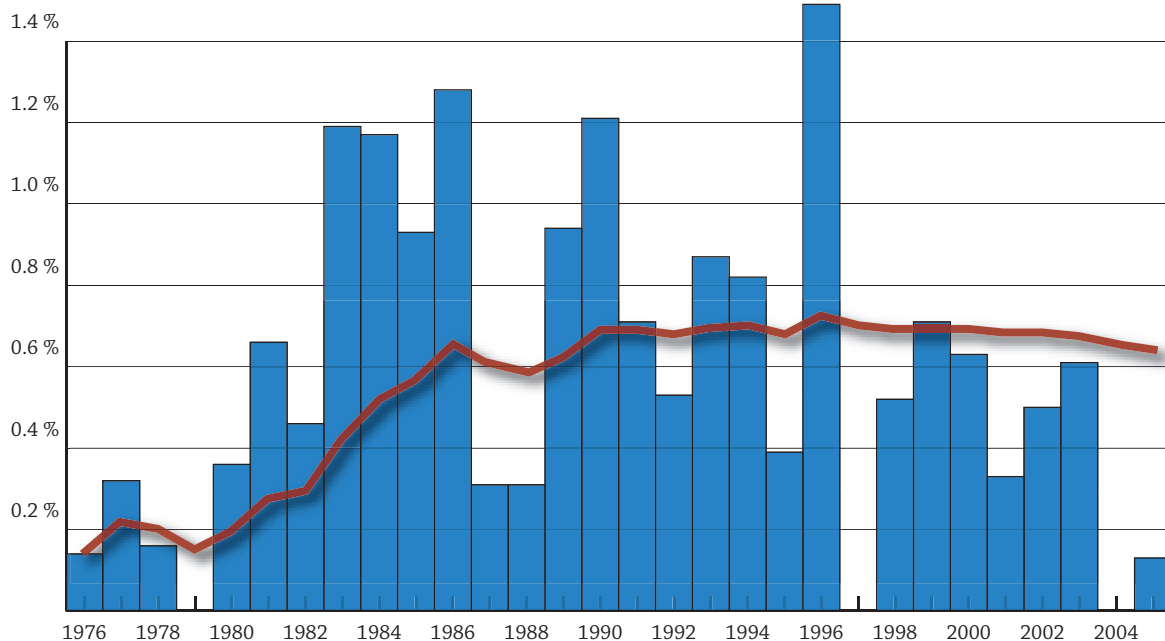

Nykytilanne

litettavasti tietojen lähetyksen on professori Westermarckin jäänyt eläkkeelle täysin omistajien oman aktiivisuuden ja myös tietoisuuden varassa. Vuoden 2005 jälkeen tietojen saapuminen

yhdistyksen käyttöön on ollut hyvin vähäistä eikä diagnoosien määrä riitä sairaustapausten tilastoimiseen. Parhaiten tietoa sairastuneista yksilöistä saatettiin Suomen Kennelliiton vi-

rallisen eläinlääkintälomakkeen avulla. Mahdollisuudesta lomakkeen toteuttamiseksi on jo keskusteltu Suomen Kennelliiton kanssa, mutta valitettavasti asia ei toistaiseksi ole edennyt.

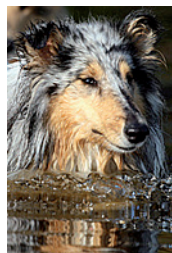

Kuva 12. Haiman vajaatoimintaa sairastavien pitkäkarvaisten collieiden osuus syntyneistä koirista vuosittain. Tilasto on kerätty professori Elias Westermarckin sekä sairaiden collieiden omistajien lähettämistä tiedoista.

Epilepsia

Koiran epilepsia on yleisin koirilla esiintyvä neurologinen sairaus. Noin yhdellä prosentilla koirista on epilepsia, mutta epilepsian esiintymisessä on suuria rotukohtaisia eroja. Epilepsia aiheutuu aivojen sähköisen toiminnan häiriöistä. Kohtauksen laatu riippuu sähköpurkauksen paikasta koiran aivoissa.

Koiran epilepsia voi olla joko idiopaattista eli sisäsyntyistä tai seurausta jostain muusta sairaudesta tai vammasta. Diagnoosin teko on pitkästi muiden kohtauksia aiheuttavien tekijöiden poissulkemista. Idiopaattisessa epilepsiassa koira käyttäytyy kohtauksen välillä normaalisti ja on kohtauksia lukuunottamatta terve neurologisesti ja fysiologisesti.

Terveys ja
lisääntyminen

Professori Hannes Lohen tutkimusryhmä (Helsingin yliopisto, Folkhälsan) on tehnyt uraauurtavaa geenitutkimusta koirien epilepsian parissa. Tutkimusryhmä tunnisti koirien ensimmäisen symptomaattisen epilepsiageenin, EPM2B:n karkeakarvaisista kääpiömäyräkoirista ja lagottojen ohimenevään geneettiseen pentuiän epilepsiaan liittyvän LGI2-geenin. Ryhmä on ollut myös mukana löytämässä tiibetinterrierien symptomaattiseen epilepsiaan liittyvää geeniä. Ryhmän viimeisin saavutus on belgianpaimenkoirien epilepsialle altistavan geenin löytäminen koiran kromosomista 37 (www.vetmed.helsinki.fi)

Koirien epilepsiasta esiintyy runsaasti eri muotoja, joiden periytymistyyppi vaihtelee. Kasvattajien avoimuus ja rehellisyys on sairauden leviämisen ehkäisemisessä tärkeässä asemassa, kuten minkä tahansa muunkin perinnöllisen sairauden torjunnassa.

Karkeana suosituksena jalostuskäyttöä ajatellen pidetään yleisesti:

- älä käytä epileptikkaa jalostukseen

- älä käytä epileptikon pentuesisaruksia jalostukseen
- älä uusi epileptikon tuottanutta yhdistelmää

Pitkäkarvaisilla collieilla epilepsiaa sairastavia koiria tulee rotuyhdistyksen tietoon muutamia yksilöitä vuosittain. Sairastuneet koirat ovat melko usein olleet keskenään sukulaisia, mutta myös niinsanottuja yksittäistapauksia esiintyy. Tilanne ei ole vielä hälyyttävä, mutta sairauden esiintymistä tulee seurata. Niiden yksilöiden jalostuskäytössä, joilla on epilepsiaan mahdollinen sukusite, tulee olla erityisen kriittinen. Sairauden yleistymisen ehkäisemiseksi on ensiarvoisen tärkeää että sairastuneiden koirien omistajat julkistavat tiedon koiransa sairaudesta.

Suomen Collieyhdistys ry sponsoroi yhdessä Aktiivicolliet ry:n kanssa epileptisiä kohtauksia saaneiden collieiden DNA-näytteiden keräämistä Lohen tutkimusryhmän käyttöön edesauttaakseen collieiden epilepsiageenin löytymistä. Kun näytteitä epilepsiaa sairastavista collieista on riittävästi, voidaan sairautta aiheuttavaa mutaatiota yrittää kartoittaa geenitutkimuksella.

Carpal Hyperextension Injury

Ranteiden taipumista (Carpal Hyperextension Injury) esiintyy collieilla jonkin verran. Ranteen koukistajapuolen nivelsiteet, jotka vakauttavat rannetta niin, ettei se pääse yliojentumaan, pettävät.

Collieilla ja colliensukuisilla kyseessä on rappeutumismuutos ja ranteet saattavat pettää joko

asteittain ja vähitellen kipeytymällä tai äkillisesti esim. esteeltä alas tullessa. Ranne painuu vähitellen kohti maata ja ranneniveliin kehittyy samalla nivelrykkömuutoksia.

Suomen Kennelliiton Jalostustieteellisen Toimikunnan mukaan tämä asteittain tapahtuva molempien ranteiden notkahtaminen on juuri collielle tyypillistä.

Nykytilanne

Kivesvika

Kivesvikaisen uroksen toinen tai molemmat kivekset ovat jääneet laskeutumatta kivespussisiin. Piilokives voi sijaita vatsaontelossa tai nivuskanavassa. Suomen Kennelliiton säännösten mukaisesti piilokiveksistä

koiraa ei saa käyttää siitokseen. Kasvattajan tulee palauttaa ostajalle kolmasosa kauppahinnasta, jos urokselle ei ole yhden vuoden iässä tullut kahta kivistä. Piilokivesten poistamista suositellaan, sillä niihin liittyy syöpäriski. Kivesten kaikenlainen operoiminen niiden

laskeutumisen edistämiseksi on kielletty. Kivesvikaa esiintyy pitkäkarvaisissa collieissa jonkin verran, mutta tilanne ei ole huolestuttava. Jonkin verran esiintyy myös kivesten viivästyntä laskeutumista, joka saattaa olla yhteydessä varsinaiseen kivesvikaan.

Napatyrä

Napatyrä on koiran vatsanpeitteissä oleva reikä, jonka kautta vatsapaitaa ja/tai suolia työntyy vatsaontelosta nahan

alle. Napatyrä on periytyvä vika. Suomen Kennelliiton säännösten mukaisesti kasvattaja on velvollinen korvaamaan mahdollisesta napatyräleikkauksesta aiheutuneet kustannukset.

Kaikki napatyrät eivät tarvitse leikkausta. Pitkäkarvaisissa collieissa esiintyy napatyrää yksittäistapauksina ja tilannetta seurataan.

Autoimmuunisairaudet

Autoimmuunisairaudet ovat erittäin laaja kokonaisuus taustaltaan geneettisiä vikoja ja sairauksia, joiden syntymekanismeja ja periytymistä ei monissa tapauksissa tarkoin tunneta. Autoimmuuni-reaktio tarkoittaa elimistön puolustuksen häiriintymistä: jokin oman elimistön kohde herättää immuunivasteen aikaansaaden normaaliin solujen ja kudosten tuhoutumisen. Eri autoimmuun-

isairaudet saattavat olla geneettisesti sidoksissa toisiinsa, koska immuunipuolustuksen häiriöt voivat ilmetä eri yksilöillä eri tavoin. Autoimmuunisairauksien vakavuus vaihtelee eri sairauksien välillä ja samankin sairauden oireilu saattaa olla mitä tahansa tuskin huomattavan ja kuolemaan johtavan väliltä. Yleisin pitkäkarvaisilla collieilla esiintyvä autoimmuunisairaus on haiman vajaatoiminta, mutta monia muita sairauksia on tavattu har-

vinaisina. Autoimmuunisairaudet puhkeavat yleensä aikuisille koirille, tavallisimmin 1-5 vuoden iässä. Monesti sairauden puhkeamiseen voidaan liittää jokin laukaiseva tekijä, kuten stressi, mutta siihen vaaditaan myös geneettinen alttius.

Collieilla on tavattu haiman vajaatoiminnan lisäksi ainakin seuraavia autoimmuunisairauksia:

Terveys ja
lisääntyminen

Degeneratiivinen myelopatia

Degeneratiivinen myelopatia eli etenevä selkäydinrappeuma on vanhojen koirien vaiva, jota eläinlääkäreiden lausuntojen mukaan tavataan keskimääräistä useammin muun muassa collieilla ja saksanpaimenkoirilla. Sairaus puhkeaa aikaisintaan kuusivuotiailla koirilla ja koiran takaosa halvaantuu hitaasti muutaman kuukauden tai reilun vuoden kuluessa. Hermostorappeuman aiheuttaja on autoimmuunireaktio, joka tuhoaa selkäytimen hermokudosta ja vaikeuttaa siten impulssien kulua. Sairastuneet koirat oireilevat alkuun refleksien hidastumisella ja heikkenemisellä. Erityisesti takajalkojen asentotunnon menetys ja itse sairauden kivuttomuus huonosta liikuntakyvystä huolimatta ovat tyypillisiä tunnusmerkkejä. Sekundäärisiä kipuja koiralle voi tietenkin tulla, kun sairaus on edennyt vaiheeseen, jossa koira horjahtelee tai jopa kaatuu takajalkojen heikkouden vuoksi. Tehokasta hoitokeinoa sairauteen ei ole, mutta tukihoidoja voidaan antaa liikuntakyvyn ylläpitämiseksi mahdollisimman pitkään. Sairauden puhkeamiskäynnin ja etenemisnopeuteen vaikuttavia tekijöitä ei tällä hetkellä tarkoin tunneta, mutta vaikutusta saattaa olla sekä perimällä että ympäristötekijöillä.

Degeneratiiviseen myelopatiaan sairastumisen geneettinen alttius on nykyisin mahdollista testata geenitestillä: SOD1-sairausgeenin suhteen homotsygooteilla yksilöillä (geenitestin tulosten ilmoitusmuoto DM/DM) on selvästi kohonnut todennäköisyys sairastua etenevään selkäydinrappeumaan. Kantajilla (N/DM) tai geneettisesti vapailta (N/N) ei ole tutkimuksissa todettu tämän sairauden oireita, lukuunottamatta harvoja tapauksia, joissa muita oireet selittäviä syitä ei ole voitu poissulkea. SOD1-geenin on ajateltu olevan niinsanottu suurivaikutteinen geeni, jolloin sen virheellinen alleeli homotsygoottina nostaa merkittävästi sairastumistodennäköisyyttä, mutta se ei ole ainoa sairastumiseen vaikuttava tekijä.

Sairauden yleisyydestä ei ole dokumentoitua tietoa, mutta eläinlääkärien ja rodun harrastajien mukaan takapään pettäminen on varsin yleinen collien kuolinsyy. Suomen Collieyhdistys ry:n internet-foorumille on kerätty jäsenten ylläpitämää listaa geenitestien tuloksista. Sen perusteella voidaan todeta suurimman osan pitkäkarvaisista collieista olevan sairauden kantajia. Tähän sairauteen on ilman geenitestiä hankalaa jalostuksen keinoin puut-

tua, koska oireet alkavat yleensä vasta lisääntymisiin ohittaneilla koirilla. Geenitestausta tulisi saada rodun piirissä laajamittaisesti käyttöön DM/DM-koirien vähentämiseksi populaatiossa jalostusvalinnan avulla. DM/DM-tuloksen saaneita koiria ei ole syytä sulkea pois jalostuksesta, mutta ne tulisi pyrkiä parittamaan testatusti SOD1-mutaatiogeenistä vapaiden yksilöiden kanssa.

Seuraavassa taulukossa on esitetty Suomen Collieyhdistys ry:n internet-foorumille ilmoitettujen DM-geenitestattujen pitkäkarvaisien collieiden tulokset lukumäärittäin ja eri genotyyppien osuudet. Suuren kantajien määrän perusteella on aiheellista olettaa, että todellinen DM/DM-koirien osuus kannasta on ilmoitettua ja testattua suurempi.

Genotyyppi	Testattuja kpl	Osuus testatuista
Normaali, N/N	40	40 %
Kantaja, N/DM	53	53 %
Sairastumisriski, DM/DM	7	7 %

Taulukko 18. Degeneratiivisen myelopatian esiintyvyys geenitestatuilla pitkäkarvaisilla collieilla vuoden 2012 loppuun mennessä. Lähde: Suomen Collieyhdistys ry:n internet-foorumi.

Nykytilanne

Dermatomyositis

Dermatomyositis on periytyvä iho-lihassairaus. Sairaus ilmenee useimmiten jo hyvin nuorena, yleensä alle puolen vuoden ikäisellä pennulla. Koiran päähän, yleensä silmien ja korvien ympärille sekä kuonoon, ja/tai raajoihin ilmestyy karvattomia kohtia tai rupisia haavaumia. Kohdat eivät yleensä kutise, eivätkä useinkaan verestä. Karvojen irtoaminen johtuu ihon ker-

roksien tuhoutumisesta, jolloin karvanjuurien alueet tuhoutuvat irrottaen karvoja. Sairauden vakavuus vaihtelee suuresti, lievimmät tapaukset saattavat oireilla vain kerran, mutta vakavimmissa tapauksissa sairaus etenee: koiran lihakset alkavat surkastua ja sen elinikä lyhenee merkittävästi. Suomessa on diagnosoitu muutamia yksittäisiä tapauksia. Tilannetta seurataan ja jalostustoimikunta kerää tietoa sairastuneista koirista.

Pemphigus-kompleksi

Pemphigus-kompleksi tarkoittaa ryhmää erilaisia ihosairauksia, joille tyypillisiä oireita ovat rakkulat ja ruvet, karvanlähtö sekä kirsun, huulten ja anturoiden haavaumat.

Pemphigus-sairauksista yleisin on Pemphigus foliaceus, pinnallinen ihon rakkulasairaus, joka on koirien yleisin autoimmuuni-ihosairaus. Collieilla tiedossa on joitakin yksittäisiä tapauksia.

Lupus-sairaudet

Lupus-sairaudet ovat vakavuudeltaan ja oireiltaan vaihteleva ryhmä autoimmuunisairauksia. DLE, eli Discoid Lupus erythematosus, jota kutsutaan myös nimellä "collie nose", on näistä sairauksista collieroduille tyypillisin, vaikkakin sitä esiintyy myös muilla roduilla. DLE oireilee kirsun kuivumisena ja halkeiluna sekä verestävänä haavaumina kirsussa ja sen ympärillä, mahdollisesti myös huulissa. Yksi sairauden oire on

usein pigmentin katoaminen autoimmuunireaktion seurauksena, jolloin syntyy collie nose sairaudelle tyypillinen "aurinkoallergia". Suojaavan pigmentin puuttuessa oireet pahenevat ultraviolettisäteilyn seurauksena. Sairauden yleisyydestä rodussa ei ole dokumentoitua tietoa, mutta USA:ssa ja Englannissa sitä tiedetään esiintyvän jonkin verran. Toistaiseksi se näyttäisi olevan hyvin harvinainen ainakin Suomen kannassa.

Terveys ja
lisääntyminen

Kilpirauhasen vajaatoiminta

Kilpirauhasen vajaatoiminta on sairaus, jossa tyroksiini-hormonia erittävä kilpirauhanen surkastuu autoimmuunireaktion seurauksena. Koiran aineenvaihdunta häiriintyy aiheuttaen muun muassa väsymystä, iho-oireita,

turkin ohenemista ja kylmänarkuutta. Kilpirauhasen vajaatoiminta vaatii tyroksiinilääkityksen, mutta oikein lääkittynä sairaus on oireeton.

Sairaus ei välttämättä varsinkaan alkuvaiheessa oireile näkyvästi. Suvuissa, joissa

esiintyy sairastapauksia, onkin varmuuden vuoksi tehty veritestejä piilevän vajaatoiminnan poissulkemiseksi. Toistaiseksi pitkäkarvaisella colliella kilpirauhasen vajaatoiminta on harvinainen eikä sairauden suhteen riskialttiita linjoja ole erotettavissa.

Addisonin tauti

Addisonin tauti eli lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoiminta on usein perinnöllinen autoimmuunisairaus, mutta se voi puhjeta myös muista syistä. Lisämunuaisen kuorikerros erittää elimistöön kortikosteroide-

ja, joita tarvitaan muun muassa stressitilassa ja elektrolyyttitasapainon ylläpitämiseen.

Yleisiä oireita ovat oksentelu, ripuli, ruokahaluttomuus, vatsakipu ja painon menetys. Koira on väsynyt ja haluton. Tärinää,

lihasteikkoutta ja lihaskipuja voi esiintyä. Joskus tauti voi puhjeta kriisiksi: verenpaine laskee, koira on heikko, jopa tajuton, alilämpöinen ja kuivunut. Oikein lääkittynä sairaus on oireeton. Addisonin tautia on todettu Suomessa joitakin yksittäisiä tapauksia colliella.

IMHA

IMHA (aikaisemmin AIHA), autoimmuuni hemolyyttinen anemiat, on erittäin vakava autoimmuunisairaus, joka voi johtaa koiran kuolemaan. Sairaudessa elimistön puolustusjärjestelmä tuhoaa yksilön omia punasoluja aiheuttaen anemian, joka vaikeuttaa hapen kuljetusta. Toinen sairauteen usein liittyvä ilmiö on trombositopenia eli verihiutalekato, jonka vuoksi sairaan koiran veri ei hyydy normaalisti. Sairaus puhkeaa usein stressin yhteydessä ja koiran yleiskunto saattaa romahtaa nopeasti. Colлиеilla on tavattu harvoja yksittäistapauksia.

Kuivasilmäisyys

Kuivasilmäisyys eli keratoconjunctivitis sicca on esiteltä tarkemmin silmäsairauksien yhteydessä. Se saattaa aiheutua myös muista syistä, mutta yleisimmin sitä pidetään autoimmuunisairautena.

Nykytilanne

Lääkeaineherkkyys

Sekä pitkä- että sileäkarvaisen collien on tiedetty jo pitkään olevan herkkiä loisten torjuntaan käytetyille lääkkeille, ivermektiinille. Ivermektiini kertyy koirien keskushermostoon ja aiheuttaa jo pieninä määrinä kuoleman. Yleensä ivermektiinin imeytyminen keskushermostoon estetään aivo-veriesteren (blood-brain barrier) avulla. Vuonna 2001 löydettiin yliherkkyyden aiheuttava mutaatio, neljän nukleotidin deleetio *mdr1*-geenissä (multiple drug resistance 1), joka tuottaa P-glykoproteiinia. P-glykoproteiini on yksi aivo-veriesteren molekyylillä, jonka tehtä-

vänä on pumpata tiettyjä aineita keskushermostoon yhteydessä olevien verisuonien endoteelista takaisin vereen ja estää aineiden pääsy keskushermostoon. Neljän nukleotidin mutaatio aiheuttaa geenin lukekehäksen muutoksen. P-glykoproteiinista tuotetaan vain pieni osa, joka ei pysty toimimaan normaalin proteiinin tavoin. Mutaation suhteen heterotsygoottien collieiden todettiin sietävän ivermektiiniä (van Asperen ym., 1997, Mealey ym., 2001). Samalla julkaistiin lista muista lääkeaineista, joille mutaation suhteen homotsygootit koirat ovat tai saattavat olla herkkiä aineiden farmakologisten omi-

naisuuksien perusteella. Näihin lääkeaineisiin kuuluu ainakin loperamidi, vinkristiini, vinblastiini, doksorubisiini, moksidektiini, ondansetroni, domperidoni, paklitakseeli, mitoksantroni, etoposidi, rifampisiini, kinidiini ja morfiini.

Mutaatio esiintyy harvinaisena myös muilla colliesukuisilla roduilla, esimerkiksi australiapaimenkoiralla, bordercolliella ja shetlanninlammaskoiralla. Koiran genotyypin voi todeta kaupallisen geenitestin avulla. Mutaation yleisyys pitkäkarvaisilla collieilla eri maissa on esitetty seuraavassa taulukossa.

Maa	Alleeli-frekvenssi	+/+	+/-	-/-	n
Saksa	55 %	24 %	43 %	33 %	578
USA	51 %	26 %	46 %	28 %	161
Luoteis-USA	56 %	23 %	42 %	35 %	40
UK	60 %	15 %	51 %	34 %	94
Australia	56 %	12 %	64 %	24 %	33
Ranska	64 %	20 %	32 %	48 %	25

Taulukko 19. Genotyyppien osuudet prosentteina ja *mdr1*-mutaation yleisyys collieilla eri maissa (koottu julkaisussa Geyer ym. 2007). Sarakkeessa n on esitetty tutkittujen koirien määrä.

Tällä hetkellä Suomessa on testattu muutaman kymmenen pitkäkarvaisen collien genotyypit *mdr1*-mutaation suhteen. Oheisessa taulukossa on esitetty eri genotyyppien osuudet ja lukumäärät omistajien Suomen Collieyhdistys ry:n internet-foorumille ilmoittamien tietojen perusteella.

Genotyyppi	Testattuja kpl	Osuus testatuista
Normaali +/+	12	17 %
Kantaja +/-	39	57 %
Yliherkkä -/-	18	26 %
Yhteensä	69	100 %

Taulukko 20. MDR1-mutaation osalta geenitestattujen pitkäkarvaisen collieiden eri genotyyppien lukumäärät ja osuudet testatuista vuoden 2012 loppuun mennessä. Lähde: Suomen Collieyhdistys ry:n internet-foorumi.

Terveys ja
lisääntyminen

Terveyskysely

Rotujärjestö on julkaissut rotulehdessään ja internet-sivuillaan terveyskyselyn, jonka avulla kartoitetaan collieiden terveydentilaa. Vastaukset voi antaa myös jo menehtyneistä koirista. Kyselyssä selvitetään koiran yleisterveydentilaa, terveyteen liittyviä ongelmia ja monia sairauksia, esimerkiksi

sisäelinten toimintahäiriöitä. Jo menehtyneistä koirista kysytään myös kuolinsyytä. Jalostustoimikunta kerää tiedot ja tekee niistä yhteenvedon.

Kyselykaavaketta on muutamaan kertaan päivitetty entistä paremmin ajankohtaiseksi, joten vastaukset eivät ole suoraan vertailukelpoisia aiem-

pien kyselyiden tuloksiin. Edellisen kerran yhteenvedo tehtiin vuonna 2012, ja sen perusteella esiintyvät terveysongelmat on esitelty seuraavissa kappaleissa. Yhteenvedossa on mukana 583 pitkäkarvaista collieta, joista 284 (48,5 prosenttia) urosta ja 301 (51,5 prosenttia) narttua. Terveyskyselylomake on esitelty liitteessä 3.

Yleiskuva rodun terveydentilasta

Kyselyn perusteella muodostuva yleiskuva on, että terveysongelmia on, mutta ne ovat enimmäkseen laadultaan lieviä ja ohimeneviä. Hyvin usein ilmoitetun sairausoireen lisähuomautuksena oli, että vaivaa esiintyi vähän/hieman/joskus/kerran. Toisin sanoen mukaan on ilmoitettu runsaasti nopeasti ohimenneita ja lieviä sairauksioireita varsinkin silmätulehdusten, iho-ongelmi-

en ja vatsavaivojen kohdalla. Lisäksi oli paljon koiria, joilla ei ollut mainintaa minkäänlaisesta terveysongelmasta. Yleisterveydeltään collie on varsin perusterve rotu: yli 90 prosenttia vastanneista kuvailee koiransa yleisterveyttä erinomaiseksi (noin 62 prosenttia) tai hyväksi (noin 30 prosenttia). Alle joka kymmenes vastaajista antoi tyydyttävän (noin 2 prosenttia) tai välttävän (noin 5 prosenttia) arvosanan.

Iho-ongelmat ja allergiat

Vaajaallakymmenellä prosentilla vastanneista esiintyi joko iho-oireita tai allergiaa. Noin 16 prosentilla vastanneista oli joko toistuvasti tai yksittäistapauksena vaivaava hot spot. Toinen suuri iho-ongelmien syy on erilaiset allergiat, erityisesti ruoka-aineallergiat.

Maha- ja suolisto-ongelmat

Jopa 47 prosenttia vastanneista ilmoitti koirillaan olevan ns. herkkävatsaisuutta. Vaikka kyselyssä herkkävatsaisten osuus saattaakin olla yliedustettuna, herkkävatsaisuuden voidaan katsoa olevan yleisimpiä pitkäkarvaisen collien perusterveyteen vaikuttavia ongelmia. Herkkävatsaisuudella on arveltu

olevan myös yhteyttä stressiin (niin sanottu ”stressivatsa”) ja sitä kautta rodussa esiintyviin luonteen heikkouksiin.

Varsinaisista vatsa- ja suolisto-ongelmista kärsii kuitenkin pienempi osa. Valtaosin koirilla on ripulia ja/tai oksentelua. Ruuansulatuskanavan tulehduksia esiintyi noin 16 prosentilla.

Nykytilanne

Tulehdukset

Virtsatietulehduksia esiintyi neljänneksellä pitkäkarvaisista collieista, erityisesti nartuilla pentuaikana. Silmä tulehduksia esiintyi jopa 75 prosentilla, mutta ne ovat valtaosin lieviä ja ajoittuivat pentuaikaan. Korvatulehdusta esiintyi noin kymmenellä prosentilla.

Hampaisiin ja purentaan liittyvät ongelmat

86,4 prosentilla kyselyn koirista oli kaikki hampaat. Yleisin hammaspuutosten muoto ovat puuttuvat pienet välihampaat P1 ja P2. Välihampaiden puutoksia oli 51 koiralla ja muiden hampaiden puutoksia yksittäisillä yksilöillä vastanneista. Purentavioja ilmoitettiin kyselyyn noin kymmenellä prosentilla pitkäkarvaisista collieista. Purentavioista yleisimmät ovat tasapurenta (6 prosenttia), yläpurenta (4,2 prosenttia) sekä ahdas purenta (3,8 prosenttia), joka aiheuttaa kulmahampaiden painumisen ikeniin. Hammaskiveä muodostuu runsaasti noin kymmenellä prosentilla koirista.

Luuston ongelmat

Pitkäkarvaisella colliella esiintyy lonkaniveldysplasiaa sekä harvinaisempina tapauksina kyynärniveldysplasiaa. Nämä sairaudet on esitelty omissa kappaleissaan aiemmin ohjelmassa. Terveyskyselyyn vastanneista noin kymmenellä prosentilla ilmoitettiin esiintyvän luusto-ongelmia, joista yleisimpiä olivat lonkka- tai kyynärnivelen nivelrikko ja ranneongelmat. Vastauksissa ei ole huomioitu esimerkiksi oireettomia lieviä dysplasiamuutoksia, vaan yhteenveto koskee erilaisia luusto-ongelmia

oireilleita koiria. Selkäongelmista yleisimmin oli diagnosoitu spondyloosia (10 kpl) ja ylimääräisiä nikamia (5 kpl). Yhteensä selkämuutoksia ilmoitettiin vain 16 koiralla.

Neurologiset ja sisäelinten sairaudet

Diagnosoitua epilepsiaa tai epileptisiä oireita esiintyi yhteensä yhdellätoista koiralla. Haimasairaita oli vastanneiden joukossa 10 kappaletta. Maksan toimintaan liittyviä häiriöitä ilmoitettiin kuudelta yksilöltä, munuais- ja sydänvikoja molempia kolme kappaletta. Muita hermostoon ja sisäelimiin liittyviä sairauksia esiintyi yksittäisiä.

Kasvaimet ja syövät

Kasvaimia esiintyi varsinkin vanhoilla koirilla, syöpäkasvaimia raportoitiin vain muutamia. Monien vanhojen koirien ihokasvaimien laatu oli jäänyt tutkimatta, yhteensä erilaisia kasvaimia oli 22 kappaletta. Muutamalla koiralla oli todettu kysta/kystia.

Lisääntyminen

Lisääntymiseen liittyvistä ongelmista kerrotaan tarkemmin erillisessä kappaleessa.

Terveys ja
lisääntyminen

4.3.3

Yleisimmät kuolinsyyt

Pitkäkarvainen collie on kohtuullisen pitkäikäinen rotu. Eri kyselyissä ja KoiraNet-tietokannan tilastoissa selvästi yleisin kuolinsyy on vanhuus ja korkeaan ikään liittyvät oireet tai sairaudet. KoiraNet-tilaston mukainen rodun keski-ikä on 9 vuotta 5 kuukautta, jonka kuitenkin voidaan arvioida olevan huomattavasti todellisista alhaisempi, sillä omistajien ilmoituksiin perustuvassa tilastoinnissa tapaturmaisesti kuolleet ja sairauden vuoksi menehtyneet koirat ovat yliedustettuina.

Seuraavassa taulukossa on esitetty pitkäkarvaisten collieiden kuolinsyyt kappalemäärittäin KoiraNet-tietokannan tilastojen mukaan.

Kuolinsyy	Keskimääräinen elinikä	Yhteensä
Hengitystiesairaus	8 vuotta 0 kuukautta	4
Hermostollinen sairaus	5 vuotta 5 kuukautta	21
Iho- ja korvasairaudet	7 vuotta 2 kuukautta	7
Immunologinen sairaus	6 vuotta 8 kuukautta	14
Kadonnut	10 vuotta 10 kuukautta	7
Kasvainsairaudet, syöpä	9 vuotta 2 kuukautta	85
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	8 vuotta 10 kuukautta	25
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	9 vuotta 0 kuukautta	64
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	6 vuotta 7 kuukautta	22
Luusto- ja nivelsairaus	7 vuotta 9 kuukautta	56
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	7 vuotta 4 kuukautta	36
Muu sairaus, joka ei ole listalla	8 vuotta 11 kuukautta	71
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 5 kuukautta	3
Petovahinko	3 vuotta 11 kuukautta	1
Selkäsairaus	10 vuotta 0 kuukautta	17
Silmäsairaus	2 vuotta 10 kuukautta	1
Sisäeriterauhasten sairaus	6 vuotta 2 kuukautta	6
Sydänsairaus	7 vuotta 11 kuukautta	4
Synnytysvaikeus	4 vuotta 6 kuukautta	1
Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 3 kuukautta	64
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	12 vuotta 5 kuukautta	322
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	9 vuotta 2 kuukautta	39
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	9 vuotta 0 kuukautta	205
Kaikki yhteensä	9 vuotta 5 kuukautta	1075

Taulukko 21. Pitkäkarvaisten collieiden kuolinsyyt ja keskimääräinen elinikä. Lähde: Suomen Kennelliiton KoiraNet-tietokanta (05/2013).

Nykytilanne

4.3.4

Lisääntyminen

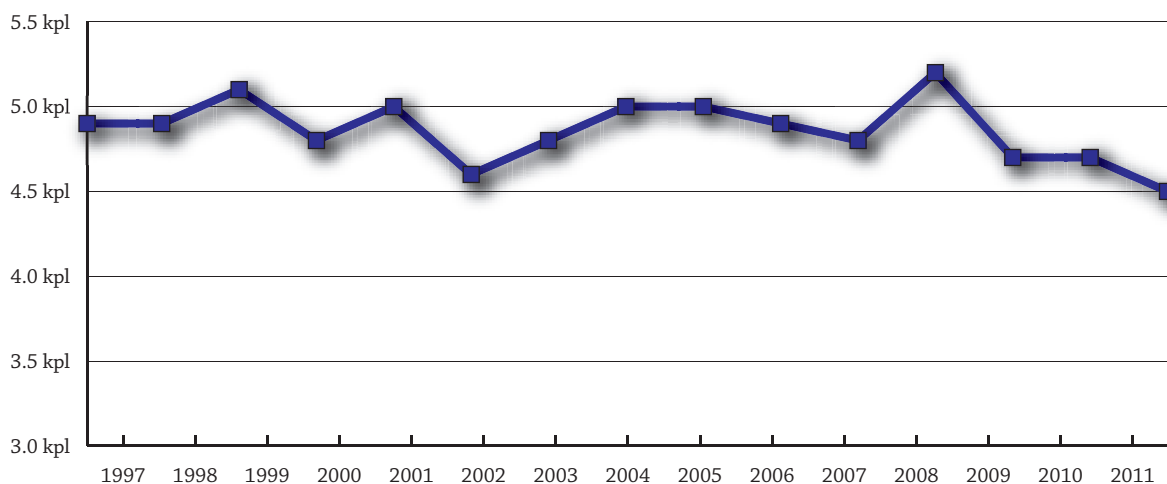
Pitkäkarvainen collie on pääsääntöisesti helposti ja luonnollisesti lisääntyvä rotu. Synnytykset ovat yleensä helppoja, koska pennut ovat keskimäärin pienehköjä suhteessa nartun kokoon, ja pentujen pitkänmallinen pää on edullinen synnytyksen kannalta. Collien pennut painavat yleensä syntyessään noin 200–350 grammaa, mutta pentujen koko vaihtelee eri suvuissa. Normaalin painovaihtelun puitteissa pentujen syntymäpaino ei ole verrannollinen pentujen elinvoimaisuuteen. Normaalipainona voidaan pitää 170–400+ grammaa. Pentujen syntymäpaino riippuu myös pentujen lukumäärästä.

Rotuyhdistyksen jalostustoimikunnan tietoon on tullut jonkin verran lisääntymisongelmia, erityisesti urosten steriiliyttä ja heikkoa sperman laatua. Sen ei kuitenkaan ole todettu olevan yhteydessä astumisvaikeuksiin, vaan löydökset tehdään

yleensä tutkittaessa normaalisti astutetun nartun tyhjäksi jäämisten syytä. On siis oletettavissa, että ongelmaa esiintyy kannassa enemmän kuin sitä tulee ilmi. Astumisvaikeuksia esiintyy satunnaisesti: yleensä syynä on joko uroksen, nartun tai molempien kokemattomuudesta.

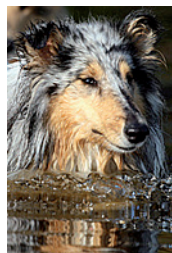
Keisarinleikkaukset ja synnytysvaikeudet ovat harvinaisia ja collienartut ovat yleensä hyviä emoja. Pentuekoko on kuitenkin keskimäärin pienehkö ja narttuja jää melko usein tyhjäksi. Syitä näiden ongelmien esiintymiseen on haettu muun muassa historiallisesta sukusiitoksesta. Steriilien urosten sukutauluja tutkimalla voidaan kuitenkin havaita, että ongelmaa esiintyy suurin piirtein saman verran sekä suku- että ulkosiitetyissä koirissa.

Seuraavassa kuvaajassa on esitetty keskimääräisen pentuekoon kehitys viidentoista vuoden ajalta.

Kuva 13. Pitkäkarvaisten collieiden keskimääräisen pentuekoon kehitys vuosina 1997–2011. Lähde: Suomen Kennelliiton KoiraNet-tietokanta.

Terveys ja
lisääntyminen

Lisääntymisongelmat

Pitkäkarvaisilla col-
lieilla esiintyy jonkin
verran lisääntymis-
ongelmia sekä uroksilla
että nartuilla. Erityi-

sesti uroksilla on todettu viime
aikoina huomattavan paljon he-
delmättömyyttä. Rotujärjestö on
kartoittanut yhdessä ELT Merja
Dahlbomin kanssa siitosurosten

hedelmättömyyttä ja sen syitä
kyselyn avulla. Collierotuisten
siitosurosten hedelmällisyyden
selvityskaavake on esitetty liit-
teessä 4.

Nartun hedelmällisyyshäiriöt

Nartun hedelmäl-
lisyyshäiriöt voi-
daan karkeasti ja-
kaa infektiivisiin,
hormonaalisiin,

geneettisiin sekä anomaliaista
ja kehityshäiriöistä johtuviin te-
kijöihin. Tyypillisin syy nartun
tiinehtymättömyyteen on kui-
tenkin väärä astutusajankohta.

Oikean ajankohdan määrittä-
misen apuna voidaan käyttää
papa- eli vaginan irtosolunäy-
tettä sekä progesteronin määri-
tystä seerumista.

ANOMALIAIT JA KEHITYSHÄIRIÖT

Mikäli infertiliteettiongel-
man taustalla on lisääntymis-
elinten kehityshäiriö tai ana-
tomiset poikkeamat, nartun
kiimakierto on yleensä normaali
ja uros on innokas astumaan
nartun oikeana ajankohtana.
Tyypillisimpiä ongelmia ovat
nartun vaginan synnynnäiset
anomaliat: erilaiset astutusta
hankaloittavat tai hedelmöit-

tymisen estävät vaginan septat
(väliseinät) tai striktuurat (ku-
routumat, ahtaumat). Etenkin
nuorilla nartuilla saattaa esiin-
tyä myös vaginan hyperplasiaa
eli emättimen limakalvon lii-
allista turvotusta tai jopa vagi-
naprolapsiaa, eli vaginan ku-
dosten työntymistä emättimen
ulkopuolelle. Vaginahyperpla-
sia on estrogeenivälitteinen,

jossain määrin perinnöllinen
ongelma, joka tosin ei ole col-
lieille tyypillinen, vaan esiin-
tyy useimmiten lyhytkalloisilla
roduilla.

Harvinaisempia ovat ke-
hityshäiriöt muissa sukuelimis-
sä, kuten munasarjojen tai koh-
dunkaulan puuttuminen.

Nykytilanne

TULEHDUKSET

Nartun hedelmättömyyden taustalla voi olla esimerkiksi subkliininen metriitti eli kohtu- tai kohdun limakalvon tulehdus, joka estää hedelmöittymisen tai aiheuttaa abortin tiineyden varhaisessa vaiheessa. Tyypillinen metriittipatogeeni on *Escherichia coli*. Lievät metriitit tai vaginiitit eli emätintulehdukset ovat suhteellisen yleisiä.

Bruselloosi aiheuttaa abortteja tiineyden myöhäisessä vai-

heessa. Elossa syntyvät pennut ovat usein pieniä ja heikkoja. *Brucella canis* on tyypillisesti suurten kenneleiden ongelma, eikä sen esiintyvyydestä Suomessa ole tarkkaa tietoa. Bruselloosin sairastaneet koirat jäävät useimmiten kroonisiksi erittäjiksi.

Herpesviroosi (CHV) on aikuisilla nartuilla yleensä oireeton, mutta on merkittävä pentujen neonataalisairaus aiheuttaen pikkupentujen var-

haiskuolemia. Herpes saattaa myös olla osallisena lopputiineyden aborteissa. Suomen tilanteesta herpesviruksen suhteen ei myöskään ole tarkkaa tietoa, mutta todennäköisesti sekä bruselloosia että herpestä esiintyy kuitenkin Suomessa vähemmän kuin Keski-Euroopassa. Herpes on kuitenkin Suomessakin todellinen suurten kenneleiden ongelma, mutta bruselloosi on todennäköisesti harvinainen.

HORMONAALISET HÄIRIÖTILAT JA GENEETTISET ONGELMAT

Hoitamaton tai diagnosimaton hypotyreoosi eli kilpirauhasen vajaatoiminta saattaa olla nartun tiinehtymättömyyden tai kiimattomuuden taustalla. Usein hypotyreoosi ilmenee pidentyneinä kiimaväleinä. Lääkityksellä hallintaan saatu kilpirauhasen vajaatoiminta ei enää välttämättä vaikuta hedelmällisyyteen. Ongelman perinnöllisyys on kuitenkin otettava huomioon ja siksi hypotyreoottisen yksilön jalostuskäyttöä ei suositella. Hy-

potyreoosia esiintyy koirilla suhteellisen yleisesti.

Erilaiset lisääntymishormonien häiriötilat voivat myös vaikuttaa nartun tiinehtyvyyteen. Tällaisia ovat esimerkiksi harvinaiset hypofyysi hypotalamus-akselin toimintahäiriöstä johtuva primaarinen anovulaatio, jolloin kypsä munasolu ei hormonierityksen häiriöistä johtuen ovuloidu, sekä hypoluteinis-

mi eli koiran kykenemättömyys tuottaa riittävästi tiineydenaikaista progesteronia tiineyden ylläpitoon.

Nartun hedelmättömyyden taustalla saattaa olla myös sukupuolenmääräytymisen häiriö, esimerkiksi hermafrodismi. Genotyybiltään normaalista poikkeavat koirat (esimerkiksi X0, XXX) ovat kuitenkin harvinaisia.

Terveys ja
lisääntyminen

Uroksen hedelmällisyshäiriöt

Uroksen hedelmällisyysongelmat voidaan jakaa eri tekijöistä johtuviin luokkiin samoin kuin nartulla. Nämä tekijät vaikuttavat uroksen sperman laatuun ja siittiömäärään. Uroskoiran normaalin ejakulaatin siittiömäärä on yli 200 miljoonaa siittiötä, josta hyvälaatuisessa spermassa normaalisti liikkuvia siittiöitä tulisi olla yli 80 prosenttia. Oligozoospermialla tarkoitetaan vähentynyttä siittiömäärää ejakulaatissa ja azoospermia on

ejakulaatin siittiöttömyys. Collieuroksilla on todettu varsin yleisesti keskimääräistä heikompaa sperman laatua, jolloin normaalisti liikkuvien siittiöiden osuus on vain 50-70 prosenttia (Lisääntymistiet. erikoiseläinlääkäri Merja Dahlbom). Tällaisessa tapauksessa uros jättää yleensä vielä normaalikokoisia pentueita ja nartut tiinehtyvät mikäli astutusajankohta on ollut oikea, jolloin uroksen sperman heikkoa laatua ei osata epäillä.

Collieissa tavataan myös jonkin verran mahdollisen autoimmuunireaktion aiheuttaman tulehduksen seurauksena täysin tai lähes steriiliksi jääneitä uroksia, jotka aikaisemmin ovat jättäneet jälkeläisiä. Ongelman on todettu kulkevan suvuissa, vaikka se ei olekaan suoraan periytyvä. Tilannetta tulee seurata ja tällaiset tapaukset huomioida tulevia jalostusvalintoja tehdessä jotta ongelma ei pääsisi yleistymään kannassa.

ANOMALIAIT JA KEHITYSHÄIRIÖT

Lisääntymiselinten anomaliait, kuten epididymiksen eli lisäkiveksen aplasia / hypoplasia tai kivesten hypoplasia ovat mahdollisia, mutta harvinaisia ongelmia. Selkeimmät anomaliait selviävät palpoimalla eli tunnustelemalla kivekset.

Lisäkivestiehyen tukos saattaa aiheuttaa hedelmättömyyttä estämällä siittiöiden kulun lisäkiveksistä ejakulaattiin. Tämä näkyy spermanäytteessä täydellisenä azoospermiana. Tukoksen mahdollisuus voidaan poissulkea mittaamalla sperman alkaalinen fosfataasi -entsyymipitoisuus: täydellisen ejakulaatin entsyymipitoisuus on rauhasejakulaattia korkeampi.

TULEHDUKSET

Lisääntymiselinten erilaiset infektiiviset prosessit voivat aiheuttaa akuuttia hedelmättömyyttä estäen spermatogeneesiä ja aiheuttaa pysyvää hedelmättömyyttä vaurioittamalla spermatogeneettistä kudosta kiveksissä. Kives-, lisäkives- ja eturauhastulehdukset (orkiitit, epididymiitit ja prostatitiitit) ovat tyypillisiä ja yleisiä uroskoirien ongelmia. Etenkin bakteerien aiheuttamat eturauhastulehdukset ovat vanhojen, kastroimattomien urosten ongelmia. Orkiitit ja epididymiitit voivat olla primaarisesti kivesongelmia tai infektio voi levitä kiveskudokseen prostatitiitista tai virtsatieinfektiosta. Tyypillisiä infektio-patogeneeneja tulehduksissa ovat *Escherichia coli*, streptokokit sekä stafylokokit. Tulehdukset voivat aiheuttaa sperman oligozoospermiaa tai täydellistä azoospermiaa.

Brusella canis on yksi epididymiitin aiheuttajapatogeneista. Tartunnan saanut uros jää kantajaksi ja mahdollisesti pysyvästi hedelmättömäksi.

Nykytilanne

HORMONAALISET HÄIRIÖTILAT JA GENEETTISET ONGELMAT

Harvinainen infertiliteettiä aiheuttava ongelma sukupuolen määräytymisessä on koirillakin tavattu Klinefelterin syndrooma (XXY-urokset). Nämä koirat ovat azoospermisiä ja usein niiden kivekset ovat hypoplastiset. Uroksilla on kuitenkin tyypilli-

sesti voimakas libido, ja astuminen onnistuu.

Hypotyreoosi on myös uroksen hedelmällisyyteen vaikuttava endokrinologinen eli hormonivälitteinen sairaus. Hypotyreoosikoirilla spermanlaatu

on heikentynyt. Osaltaan tähän saattaa olla vaikutusta jatkuvalla immuunivälitteisellä kilpirauhasen tulehdustilalla ja orkiitilla. Samoin kuin nartulla, hedelmällisyys voi palata normaaliksi, kun uroksen hypotyreoosi saadaan hallintaan lääkkeillä.

MUUT ONGELMAT

Monet lääkeaineet vaikuttavat spermatogeneesiin. Esimerkiksi kortikosteroidit tai pitkät antibioottikuurit voivat vaikuttaa heikentävästi spermanlaatuun.

Astumistilanteessa voi olla monenlaisia ongelmia.

Herkkä uros ei välttämättä uskalla astua vahvaa, dominoivaa narttua. Vaikka uroksen lisääntymisfysiologia olisi kunnossa, voi myös uroksen huono libido johtaa astumisen epäonnistumiseen. Huonolibidoisen uroksen jalostuskäyttöä tulee harkita huolella. Epäonnistuneen astu-

misen syynä voi olla myös uroksen kipu, muun muassa eturauhas-, selkä- ja nivelongelmat.

Kiveskasvaimet voivat aiheuttaa muutoksia uroksen hedelmöittämiskyvyssä sekä spermatogeneesissä.

Terveys ja
lisääntyminen

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Vaikka rodussa esiintyy jonkin verran luustovikoja ja rakenteellisia heikkouksia, pitkäkarvaista collieta voidaan pitää keskimäärin perusterveenä ja tervekenteisena koirarotuna: oikea rotutyyppi on liioittelematon ja rotumääritelmän mukainen rakenne on sopusoinnussa toiminnallisuuden ja käyttötarkoituksen kanssa. Collien rakenne on ravaajatyypinen: se on hieman korkeuttaan pidempi, suhteellisen kevyt ja tasapainoisesti kulmautunut edestä ja takaa. Colliet säilyttävät fyysisen toimintakykynsä keskimäärin hyvin vanhuusikään asti. Esimerkiksi palveluskoirakokeissa kilpailevista koirista suuri osa pystyy jatkamaan kilpailemista vielä veteraaniiässä. Rodun fyysisen toimintakyvyn säilyttämiseksi tulee kuitenkin kiinnittää entistä enemmän huomiota PEVISA:an kuuluvien luustovikojen ohella myös muihin rakenteellisiin ja fyysisiin heikkouksiin, jotka uhkaavat koiran nivelten terveyttä ja kestävyyttä: etenkin taipuviin ranteisiin, liialliseen rungon ja rintakehän raskauteen ja puutteellisiin etukulmauksiin tulee suhtautua kriittisesti.

Rotumääritelmän yksityiskohtien tulkinnoista johtuen rodussa esiintyy joitakin ääripiirteitä, joista saattaa olla haittaa terveydelle ja toiminnallisuudelle. Ruotsin Kennelklubi on listannut joukon epäterveitä piirteitä, joihin ulkomuototuomarien tulee tiukasti puuttua laatu-arvostelussa. Collien osalta näitä anatomisia piirteitä edustavat liioitellun kapea kuono-osa, kapea alaleuka ja ahdas purenta sekä pystyasentoiset kulmahampaat, joista johtuen rodussa esiintyy melko yleisesti virheellistä, kapeaa purentaa, jossa alakulmahampaat painautuvat yläleuan ikeniin. Toinen kyseisessä listassa esiin nostettu ongelma ovat liian pienet ja syvällä sijaisevat silmät, jotka aiheuttavat paitsi tulehdusherkkyyttä, myös äärimmilleen jalostuneena silmän sisäisiä rakenteellisia muutoksia ja näkökyvyn heikentymistä. Toiminnallisuuden kannalta tulee myös huomioida, että liian suuri turkki ja massava runko eivät ole käyttötarkoituksen kannalta toimivia eikä niitä tule tavoitella näyttävyyden vuoksi.

Nykytilanne

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Rodun yleisin terveysongelma tilastojen valossa on CEA. Käytännössä se kuitenkin aiheuttaa koirille terveydellisiä ongelmia äärimmäisen harvoin. Vakavat lonkkaniveldysplasian asteet D ja E ovat käytännön kannalta merkityksellisimpiä vastustettavia terveysongelmia kannassa. Kyynärniveldysplasia on rodussa harvinainen, mutta jalostuksellisesti vakavasti otettava sairaus. PEVISA:n ulkopuolisista ongelmista ajankohtaisin on epilepsia, jonka esiintymisestä on aikaisemmin ollut rodussa melko niukasti tietoja. Vaikka tapausten näennäinen yleistyminen saattaaakin

johtua etupäässä tiedonkulun parantumisesta, sairauden yleistymisen ehkäisyyn tulee suhtautua erittäin vakavasti kyseessä ollessa vakava koiran elämänlaatua heikentävä ja useissa tapauksissa elinikää lyhentävä sairaus. Haiman vajaatoimintaa esiintyy edelleen muutamia tapauksia vuodessa, vaikka sen kartoittaminen luotettavasti on tällä hetkellä melko vaikeaa.

Geenitestien käytön tullessa entistä yleisemmäksi mahdollisuudeksi jalostuksen apuvälineenä, niitä tulisi tehdä oleellisimmista sairauksista kasvattajakohtaisen tarpeen mukaan. Toistaiseksi käytettävissä olevista

testeistä koiran elämänlaadun kannalta tärkein lienee degeneratiivisen myelopatian riskigeenin esiintymisen kartoittaminen. Vaikka DM ei erikseen näy kuolinsyytilastoista, on oletettavaa että se on yksi merkittävimpiä ennenaikaiseen lopetukseen johtaneista syistä rodussa.

Lisääntymisongelmat

ovat harvinaisia, mutta ne voivat olla tietyissä suvuissa merkittävä jalostusta haittaava tekijä. Kasvattajien tulisi valintoja tehdessään huomioda, että ongelmat lisääntymiskäyttäytymisessä ja -fysiologiassa saattavat olla periytyviä ja rodun tulisi kyetä luonnollisiin synnytyksiin ja astutuksiin.

Ulkomuoto

4.4 Ulkomuoto

Rotumääritelmä

Rotumääritelmä on kunkin rodun yhtenäinen kansainvälinen standardi, jonka tulee olla ensisijainen ohjenuora rotutyypin ja rodunomaisten yksityiskohtien jalostuksessa. Eri maiden kattojärjestöillä saattaa olla käytössään toisistaan eroavat rotumääritelmät. Suomen Kennelliitto noudattaa FCI:n

hyväksymiä rotumääritelmiä. Rodun kotimaan kenneljärjestö The Kennel Club hyväksyi ensimmäisen rotumääritelmän collieille vuonna 1881. Nykyinen rotumääritelmä astui voimaan vuonna 2011. Suomen Collieyhdistys on julkaissut yhdessä ulkomuototuomareiden kanssa laaditun rotumääritelmän tulkinta oppaan. (Painos lopussa, 2012).

Ryhmä: 1

FCI:n numero: 156

Hyväksytty: FCI 19.1.2011

Suomen Kennelliitto 24.8.2011

**Pitkäkarvainen
skotlanninpaimenkoira /
pitkäkarvainen collie
(collie, rough)**

Alkuperämaa: Iso-Britannia

Käyttötarkoitus: Paimenkoira.

Nykytilanne

FCI:n luokitus: Ryhmä 1 lammas- ja karjakoirat (paitsi sveitsinpaimenkoirat)

Alaryhmä 1 lammaskoirat

Käyttökoetulosta ei vaadita.

Lyhyt historiaosuus: Pitkä- ja sileäkarvainen skotlanninpaimenkoira ovat turkin pituutta lukuun ottamatta samanlaisia. Rodun uskotaan kehittyneen, kun alun perin roomalaisten Skotlantiin tuomia koiria risteytettiin alueen alkuperäisten koirien kanssa. Rotuun vihkiytyneet viittaavat joskus rotujen välisiin hienosiini eroihin, jotka ovat syntyneet yksittäisten kasvattajien tekemien jalostusvalintojen tuloksena. Tosiasiasa nämä kaksi rotua eriytyivät samoista linjoista vasta varsin äskettäin, ja todellisuudessa niillä on yhä edelleen samoja linjoja takanaan. Pitkäkarvainen skotlanninpaimenkoira on Skotlannin lammaspaimenten alkuperäisten koirien hieman hienostuneempi muunnos, jota on jalostettu ainakin sata vuotta. Monet nykyisistä koirista kykenevät tilaisuuden tullen myös työskentelemään. Kauneutensa lisäksi skotlanninpaimenkoira on työkoira.

Yleisvaikutelma: Erittäin kaunis koira, jossa kaikki osat ovat sopusoinnussa kokonaisuuden kanssa. Seistessään levollisen omanarvontuntoinen.

Rakenne ilmentää vahvuutta ja toiminnallisuutta. Ei kömpelö eikä millään lailla karkea. Ilme on erittäin tärkeä. Muita olennaisia piirteitä ovat kallon ja kuonon oikea suhde sekä täydellinen tasapainoisuus, silmien koko, muoto, väri ja sijainti sekä korvien oikea kiinnityskohta ja asento.

Käyttäytyminen / luonne: Ystävällinen, ei vähäkään hermostunut eikä aggressiivinen. Erinomainen seurakoira, ystävällinen, iloinen ja

aktiivinen, tulee hyvin toimeen lasten ja toisten koirien kanssa.

Suomalaiset pitkäkarvaiset colliet edustavat pääosin hyvin yleisvaikutelmaltaan ja rotutyypiltään rotumääritelmän kuvausta. Koska collie on Pohjoismaissa kautta historia nykypäivään asti säilyttänyt asemansa paimentaustaisena palveluskoirana, myös ulkomuotoarvostelussa on huomioitu toiminnallisuuden rakenteelliset edellytykset. Maailmanlaajuisesti rodun piirissä esiintyy kuitenkin tyyppin ja rakenteen osalta melko laajaa vaihtelua, joka johtuu rotutyypillisten yksidityiskohtien tulkinta- ja painotuseroista. Rodun luonteesta on rotumääritelmän kuvauksessa kerrottu vain hyvin pintapuolisesti: yleisvaikutelman ja käyttötarkoituksen perusteella on kuitenkin selvää, että rodunomaisen pitkäkarvaisen collien tulee olla myös luonteensa puolesta tasapainoinen ja halukas sekä kykenevä työskentelemään.

PÄÄ JA ILME

Pää: Mittasuhteet erittäin tärkeät, päätä on arvosteltava suhteessa koiran kokoon. Edestä tai sivulta katsottuna pää muistuttaa tylppää, puhdaslinjaista kiilaa, jonka ääriviivat ovat sileät. Pää kapenee sivuilta tasaisesti ja pehmeästi korvista kohti mustaa kirsua. Sivulta katsottuna kallon ja kuonon ylälinjat ovat yhdensuuntaiset ja samanpituiset ja niitä erottaa otsapenger. Silmien sisänurkkien välin keskipiste (joka on otsapengerin oikea sijaintipaikka) on pään keskikohta pituussuunnassa. Kallon syvyys kulmakaarista leuan alaosaan ei koskaan ole liiallinen (eli ei kauttaaltaan syvä).

Ulkomuoto

Kallo-osa:

Kallo: Tasainen.

Otsapenger: Vähäinen mutta havaittava.

Kuono-osa:

Kirsu: Väriltään aina musta.

Kuono: Sileän ja pyöristyneen kuonon kärki on tylppä, ei koskaan neliömäinen. Kuono ei ole suippo.

Leuat / hampaat: Vahvat leuat, selvä alaleuka. Kookkaat hampaat. Säännöllinen ja täydellinen leikkaava purenta, ts. alaleuan etuhampaat koskettavat tiiviisti yläleuan etuhampaiden takapintaa. Hampaat ovat kohtisuorassa leukaluihin nähden.

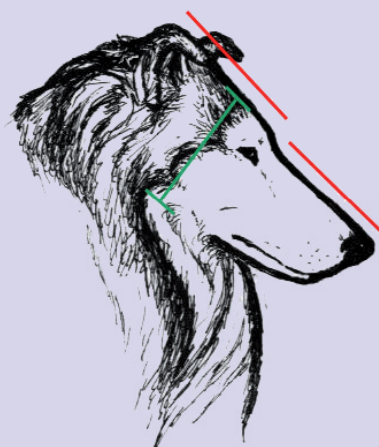
Posket: Poskiluut eivät ole ulkonevat.

Silmät: Lempä ilme on hyvin tärkeä rodulle. Silmät ovat keskikokoiset (eivät koskaan hyvin pienet), hieman vinoasentoiset, mantelinmuotoiset ja tummanruskeat paitsi sinimarmoroidun värisillä koirilla, joilla silmät ovat usein siniset tai sini-täpläiset (osittain tai kokonaan, toinen tai molemmat). Ilme on erittäin älykäs, koiran kuulostellessa katse on valpas ja tarkkaavainen.

Korvat: Pienet korvat sijaitsevat pääläella, ne eivät ole liian lähellä eivätkä liian kaukana toisistaan. Levossa koira voi kääntää korvansa taaksepäin, mutta koiran ollessa tarkkaavainen ne ovat eteenpäin suuntautuneet ja osittain pystyt, ts. noin kaksi kolmasosaa korvasta on pysty, ylin kolmannes luonnostaan eteen- ja alaspäin taipuva.

ilmeellä on suuri merkitys. Yksityiskohdiltaan oikeanmallinen collien pää on tunnetusti sekä vaikea jalostettava että arvostettava. Pään yksityiskohdissa on myös tulkintaeroja, jotka voivat suuresti vaikuttaa haluttuun lopputulokseen. Tämä on havaittavissa vertaamalla esimerkiksi keski-eurooppalaista ja amerikkalaista rotutyyppiä.

Rotumääritelmän mukaan pään mittasuhteet ovat erittäin tärkeitä ja päätä on arvostettava suhteessa kokoon. Edestä tai sivusta katsottuna pää muistuttaa tylppää, puhdaslinjaista kiilaa, jonka ääriviivat ovat sileät. Pää kapenee sivuilta tasaisesti ja pehmeästi korvista kohti mustaa kirsua. Sivusta katsottuna kallon ja kuonon ylälinjat ovat yhdensuuntaiset, samanpituiset ja niitä erottaa otsapenger. Silmien sisänurkkien välin keskipiste (joka on otsapengerkieren oikea sijaintipaikka) on pään keskikohta pituussuunnassa. Kallon syvyys kulmakaarista leuan alaosaan ei koskaan ole liiallinen (eli ei kauttaaltaan syvä).

Kuva 14. Pitkäkarvaisen collien pää sivusta. Piirros: Johanna Ruottinen.

Collia pidetään niinsanottuna "päärotuna". Rodunomainen, tasapainoinen, tylpän kiilan mallinen pää, kärkikolmanneksestaan alaspäin taittavat korvat ja keskikokoiset, vinoasentoiset silmät antavat rodulle sen tunnusomaisen ilmeen. Virheet pään mittasuhteissa vaikuttavat heti negatiivisesti koiran yleisvaikutelmaan - toisin sanoen ulkomuotoarvostelussa päällä ja

Nykytilanne

Tyypillisimpiä pään virheitä ovat kallon ja kuono-osan epäyhdensuuntaiset linjat ja epätasapaino (kallo saattaa olla joko laskeva eli takaluisku, pyöreä, tai takaraivoo kohti nouseva) sekä liian syvä ja/tai leveä kallo-osa. Oikeanlaisen, silmien sisänurkkien väliin sijoittuneen, niukan mutta silminhavaittavan otsapenkereen jalostus on vaikeaa, ja juuri oikeanlaisia otsapenkereitä on suhteellisen harvassa. Tyypillisiä virheitä ovat liian pitkä, alas kuonolle tuleva otsapeger, lähes tai täysin puuttuva otsapenger ja liian jyrkkä otsapenger. Kuono-osa ei saa olla liian heikko suhteessa kalloon, ja alaleuan on oltava riittävän vahva ja leveä. Kaapea alaleuka, josta seuraa liian ahdas purenta tai jopa hampaiden asentovirheitä, on melko yleinen ongelma rodussa. Hampaat ovat usein myös kooltaan pienehköt ja välihampaiden puutoksia esiintyy jonkin verran.

Silmien väri ja koko ovat suomalaisilla collieilla yleensä hyvät, mutta ilmettä häiritseviä pyöreitä tai liian vaaleita silmiä esiintyy jonkin verran. Korvien asennossa ja kannossa on collieilla ongelmia hyvin yleisesti. Tyypillisimät ongelmat ovat haja-asentoiset tai liian leveälle asettuneet korvat. Collien korvien tulisi sijaita edestä päin tarkasteltuna pään päällä siten, että korvan ulkoreunoja kärjestä tyveen mukaillen voidaan vetää kuvitteellinen suora pään ja kuono-osan ulkoreunaa pitkin aina kirsun sivuun asti. Myös liian kevyet tai pystyt ja toisaalta liian raskaat eli liian paljon taittavat korvat ovat kannassa yleisiä.

Kuva 15. Pitkäkarvaisen collien pää edestä. Piirros: Johanna Ruottinen.

RUNKO, RAAJARAKENNE JA LIIKUNTA

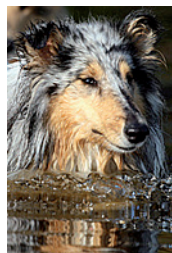
Kaula: Lihaksikas, voimakas, pitkäkö ja kau-
niisti kaartuva.

Runko: Hieman korkeuttaan pitempi. selkä:
Kiinteä.

Lanne: Hieman kaartuva.

Rintakehä: Kylkiluut kaareutuneet, rinta syvä
ja lapojen takaa melko leveä.

Häntä: Pitkä; häntäluu ulottuu vähintään kin-
tereisiin. Koiran ollessa rauhallinen häntä on al-
haalla hännänpää hieman ylöspäin kaartuneena.
Innostuneen koiran häntä voi kohota, muttei kos-
kaan selän päälle.

Ulkomuoto

RAAJAT

Eturaajat:

Lavat: Viistot ja hyvin kulmautuneet.

Kyynärpäät: Eivät ulko- eivätkä sisäkierteiset.

Kyynärvarret: Suorat ja lihaksikkaat; luut ovat keskivahvat ja pyöreät.

Etukäpälät: Soikeat; päkiät täyteläiset. Varpaat kaarevat ja tiiviisti yhdessä.

Takaraajat:

Reidet: Lihaksikkaat.

Polvet: Hyvin kulmautuneet.

Sääret: Sileät ja jänteikkäät.

Kintereet: Matalat ja voimakkaat.

Takakäpälät: Soikeat; päkiät täyteläiset. Varpaat tiiviisti yhdessä mutta eivät aivan niin kaarevat kuin etukäpälissä.

Liikkeet: Liikkeet ovat rodun leimaa-antava erityispiirre. Terverakenteisen koiran kyynärpäät eivät koskaan ole ulkokierteiset, mutta eturaajat liikkuvat kuitenkin suhteellisen lähellä toisiaan. Kehräävät ja rullaavat liikkeet sekä ristiinastunta ovat vakavia virheitä. Takaa katsoen kintereet ovat yhdensuuntaiset mutta eivät liian lähellä toisiaan, sivusta katsoen liikkeet ovat sulavat. Takaraajat ovat voimakkaat ja niiden työntö on hyvä. On toivottavaa, että askeleet ovat kohtuullisen pitkät; niiden tulee olla kevyet ja vaivattomilta näyttävät. On äärimmäisen tärkeää, että koiran liikunta on kaikin puolin tasapainoista.

Suomalaiset pitkäkarvaiset colliet ovat pääasiassa rakennetyypiltään oikeita ja kohtuullisen hyvin tasapainossa. Koirat liikkuvat halukkaasti. Rakenteelliset virheet ovat kuitenkin suhteellisen yleisiä ja ideaalisti rakentuneita koiria on varsinkin uroksista kohtuullisen vaikea löytää. Yleisimpiä virheitä ovat lyhyt kaula, lyhyt, pysty olkavarsi ja etuasentoinen lapa sekä pystyasentoinen ja/tai lyhyt lantio, johon usein liittyy korkealle kiinnittynyt ja varsinkin uroksilla myös korkealla kannettu häntä. Hännän kiinnitys ja asento tulisi arvostella riippumatta koiran mielialasta: Hyvähäntäinenkin koira voi nostaa häntäänsä innostuessaan. Vastaavasti hännän virheet

tulisi huomioida myös koirilta, jotka eivät halua kehässä nostaa häntäänsä. Lantion asentovirheet vaikuttavat takaosan kulmauksiin ja sen kautta takajalkojen liikeratoihin. Myös heikot ja/tai kinnerahtaat takaosat ovat yleisiä sekä uroksilla että nartuilla.

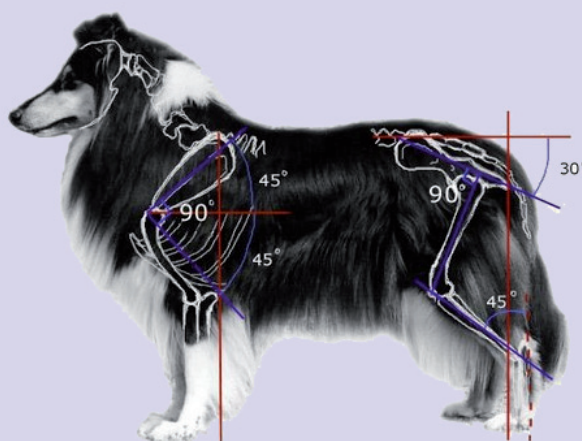
Rakennevioista etenkin puutteellisesti kulmautuneisiin etuosiin tulisi kiinnittää huomiota, koska virhe vaikuttaa suoraan koiran kykyyn liikkua tehokkaasti ja sen kestävyys fyysisistä suorituskykyä vaativassa liikunnassa. Suora etuosa ilmenee puutteellisena eturaajojen liikeratana, jolloin askel jää lyhyeksi ja töpöttäväksi nostusten korkealle edessä, mutta

etujalan liikerata ei yllä lainkaan hakemaan ulottuvuutta rungon alta. Mikäli koiralla on kuitenkin voimakkaammat takakulmaukset, liikunta on lisäksi epätasapainoista tehokkaammin liikkuvan takaosan työntäessä koiraa liikkeessä vinoon tai köyryyn. Tasapainoinen, kevyt ja vaivaton rotutyypillinen liikunta on collien leimaa-antava erityispiirre, jota tulee painottaa arvostelussa. Tyypillinen collien liikunta edestä ja takaa katsottuna ei ole myöskään mahdollisimman leveä, vaan nopeahkossa ravissa collie on niisanottu single tracker: sekä etu- että takakäpälät koskettavat maata sekä sivusuunnassa että pituussuunnassa keskellä koiran rungon alla.

Nykytilanne

Kuva 16. Korrekti raajakenne ja kulmaukset. Kuva: Anne Myllyoja, piirros: Johanna Ruottinen. Koiran olkavarren ja lapaluun tulee olla toisiinsa nähden 90 asteen kulmassa siten, että sään, lavan etummaisen pisteen ja kyynärpään kautta piirretyt suorat leikkaavat vaakatasoon 45 asteen kulmassa. Lantion tulee olla vaakatasoon nähden 30 asteen kulmassa ja riittävän pitkä. Reisiluu on lantioon nähden 90 asteen kulmassa kinnernivelen ollessa kohtisuoraan maata kohden, jolloin reisi- ja sääriluu ovat keskenään samanpituiset. Kulmausten oikeellisuutta arvioitaessa voidaan piirtää kuvitteelliset pystysuorat apuviivat sään kohdalta kyynärpään kautta maahan ja lantion takimmaisesta pisteestä kinnernivelen kautta maahan. Säen kautta kulkevan suoran tulee koskettaa kyynärniveltä, jos olkavarsi on riittävästi kulmautunut. Tällöin myös kaula kaareutuu hieman etuviistoon ja luonnollisesti

seisovan koiran pää sijaitsee sivusta katsoen käpäliden etupuolella. Rintalastan kärki ulottuu olkavarsien eteen ja koiralla on tunnusteltaessa hyvin kehittynyt eturinta. Etukulmaukset ovat puutteelliset, jos eturaajat jäävät liian eteen säkälinjaan nähden ollessaan kohtisuoraan maata kohden (vertikaaliviiva ei kosketa kyynärpäätä ja koiran pää on suoraan käpäliden yläpuolella kaulan ollessa hyvin

pystyasentoinen ja rintalastan jäädessä piiloon raajaluiden väliin jättäen eturinnan tyhjäksi). Koiran kintereen ollessa kohtisuoraan maata kohden, lantion takimmaisesta pisteestä kulkevan suoran on jäätävä hieman kintereen etupuolelle. Jos takajalan luonnollinen asento jää joko rungon alle tai selvästi rungon taakse, reisi- ja säärinluun mittasuhteissa ja/ tai lantion asennossa on puutteita.

TURKKI JA VÄRIT

Karvapeite

Karva: Erittäin tiheä karvapeite myötäilee rungon ääri- viivoja. Peitinkarva suoraa ja karhean tuntuista, pohjavilla pehmeää, tuuhea ja hyvin tiivistä peittäen ihon lähes täysin. Kaulus ja röyhelö ovat hyvin runsaat, pään etuosa on sileä,

korvien kärjet ovat sileät, mutta tyvät runsaskarvaisemmat. Eturaajoissa on hapsut, takaraajoissa kintereen yläpuolella on runsas housukarvoitus. Kintereen alapuolella karva on lyhyttä. Häntä on hyvin tuuhea- karvainen.

Väri: Soopeli, soopeli-valkoinen, kolmivärinen (tricolour) ja sinimarmoroitu (blue merle).

Soopeli: Mikä tahansa sävy vaalean kullanväristä tumman mahonginruskeaan tai sävytynyt soopeli. Vaalea oljen- tai kermanväri on vakava virhe.

Kolmivärinen: Pääväri musta, syvän punaruskeat merkit raajoissa ja päässä. Ruosteenruskea sävy peitinkarvassa on vakava virhe.

Ulkomuoto

Sinimarmoroitu: Pääväri puhtaan hopean-sininen, joka on marmoroitunut mustalla värillä. Syvät punaruskeat merkit ovat toivottuja, mutta niiden puuttuminen ei ole virhe. Suuret mustat merkit, savenharmaa väri tai ruosteenruskea sävy peitinkarvassa tai pohjavillassa ovat vakavia virheitä.

Valkoiset merkit: Kaikkiin yllä mainittuihin väreihin liittyvät tyypilliset valkoiset colliemerkit, joiden määrä voi vaihdella. Seuraavat merkit ovat toivottuja: täysi tai osittainen valkea kaulus, valkea rinta, raajat ja käpälät, valkea hännänpää. Kuonossa, kallossa tai molemmissa voi olla valkea piirto.

Rotumääritelmä ei sisällä yksiselitteistä kuvausta pitkäkarvaisen collien turkin pituudesta ja runsaudesta, joten kannassa esiintyy turkin määrän suhteen melko paljon vaihtelua. Näyttehpainotteinen jalostus on kuitenkin johtanut turkin runsastumiseen, koska monet tuomarit suosivat mahdollisimman näyttäväturkkisia yksilöitä. Mahdollisimman pitkä ja runsas turkki ei kuitenkaan ole käyttökoiralle toivottava.

Turkin laadun tulisi olla mahdollisimman helppohoitoinen ja säältä suojaava: tiivis pohjavilla, karhea laskeutuva peitinkarva ja kohtuullisen mitaiset hapsut. Ylisuuri turkki on usein myös huonolaatuinen: pehmeä ja likaa sekä kosteutta keräävä.

Toivotut värisävyt ovat kaikissa hyväksytyissä väreissä syviä ja puhtaita. Collieilla esiintyy jonkin verran väri-

virheitä, tyypillisimpiä niistä ovat valkoiset laikut rungossa etenkin blue merle -koirilla. Blue merleillä esiintyy myös epäpuhdasta pohjaväriä ja liian suuria tai hallitsevia mustia merkkejä. Myös tricoloureilla esiintyy ruosteenruskeaa sävyä peitinkarvassa. Huono pohjaväri tulee arvostella virheenä ankarammin kuin pienet poikkeamat toivotusta mustien tai valkoisten merkkien koossa ja sijainnissa.

Nykytilanne

MUUTA HUOMIOITAVAA

Koko:

Säkäkorkeus: Urokset 56–61 cm, nartut 51–56 cm.

Suomalainen colliekanta pysyy hyvin rotumääritelmän kokorajoissa. Parin sentin heittoja säkäkorkeudessa esiintyy molempiin suuntiin. Koirat, joiden sukutaulussa esiintyy amerikka-

laista verta ovat keskimäärin kookkaampia, sillä AKC:n rotumääritelmän kokorajat ovat FCI:n rotumääritelmää korkeammat sekä uroksilla että nartuilla.

Virheet: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin sekä kykyyn toimia perinteisessä käyttötarkoituksessa.

Hylkäävät virheet:

- Vihaisuus tai liiallinen arkuus
- Selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Hylkääviä virheitä esiintyy suhteellisen harvoin. Yleisimpiä ovat purentavirheet ja ei-toivottu kehäkäyttäytyminen. Eri arvostelukulttuureista tulevilla tuomareilla on toisistaan poikkeavia käytäntöjä puuttua vakaviin ja

hylkääviin virheisiin. Etenkin arkuuteen tulee kiinnittää suurempaa huomiota: rotumääritelmän vaatimusten tulee täytyä näyttelykehänsäkin myös luonteen osalta, jotta koira voidaan palkita.

Ulkomuoto

4.4.2

Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Näyttelyt

Collieita esitetään näyttelyissä paljon. Vuosittain rekisteröidyistä koirista näyttelyihin osallistuu yli 40 prosenttia. Oheisessa taulukossa ja kuvaajassa on esitettyvuosittain rekisteröityjen koirien näyttelyissä käyneiden osuudet ja arvosanojen jakaumat. Viimeisten vuosien osallistujamäärät eivät ole vielä vertailukelpoisia, sillä nuoria koiria ei ole vielä ehditty esittää näyttelyissä yhtä paljon

kuin vanhempien ikäluokkien edustajia.

Arvosanajakaumista nähdään, että suomalaisten pitkäkarvaisten collieiden ulkomuodollinen taso on erinomainen. Reilusti yli puolet koirista on palkittu näyttelyissä laatuarvosanalla ERI (erinomainen) ja T:n (tydyttävä) parhaana tuloksenaan saaneiden määrä on hyvin alhainen suhteessa esitettyjen kokonaismäärään.

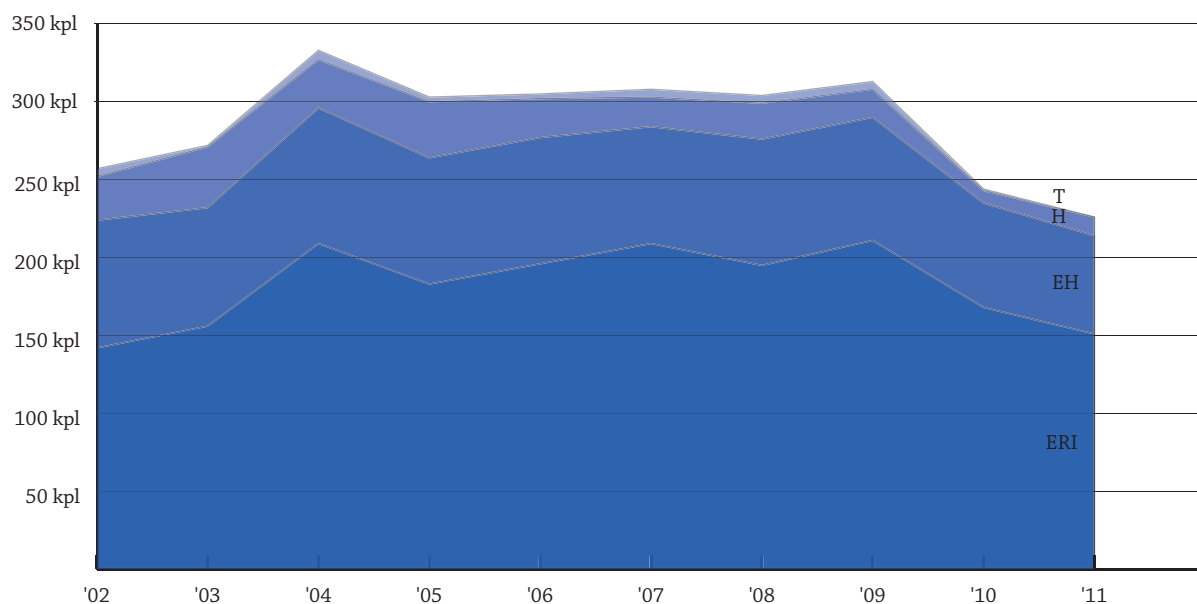
Laatu- arvo- sana	Rekisteröintivuosi																			
	2002		2003		2004		2005		2006		2007		2008		2009		2010		2011	
	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl	%	kpl
ERI	55,3	142	56,9	156	62,6	209	60,4	183	64,3	196	67,9	209	64,1	195	67,4	211	68,9	168	66,8	151
EH	31,9	82	27,8	76	26,0	87	26,7	81	26,6	81	24,4	75	26,6	81	25,2	79	27,5	67	27,9	63
H	10,9	28	14,2	39	9,3	31	11,9	36	8,2	25	6,1	19	7,6	23	5,6	18	3,3	8	5,3	12
T	1,9	5	0,4	1	1,7	6	1,0	3	1,0	3	1,6	5	1,6	5	1,6	5	0,4	1	0,0	0
Yht.	42,8	257	41,8	274	43,9	334	40,2	303	43,0	305	42,7	308	45,7	304	43,1	313	38,9	244	35,5	226
Kaikki vuodet																	2868			

Taulukko 22. Pitkäkarvaisten collieiden näyttelykäynnit vuosina 2002–2011. Taulukossa on esitetty näyttelyissä esitettyjen koirien osuudet vuosittain rekisteröidyistä, ja eri arvosanojen osuudet esiteyistä. Hylätyt puuttuvat tilastoinnista. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Nykytilanne

Kuva 17. Pitkäkarvaisten collieiden arvosanajakauman kehitys vuosittain rekisteröidyistä koirista.

Arvosanajakaumat ovat kuitenkin vinoutuneet väreittäin tarkasteltuina. Tricolour-väriset koirat saavat selvästi huonompia laatuarvosanoja kuin muun väriset, ja blue merle -väriset vastaavasti parempia. Koska eri värien populaatiot ovat yhtenäiset, eroavuudet arvosanajakaumissa ovat selitettävissä vain arvostelevien tuomarien henkilökohtaisilla mieltymyksillä. Tästä johtuen

myös tricolour-värisiä koiria, etenkin narttuja, esitetään näyttelyissä suhteessa vähemmän kuin muun värisiä, ja blue merle -koirat ovat kehissä erittäin suosittuja. Sama vinoutuma on havaittavissa myös ROP- ja VSP-koirien värijakaumaa tarkasteltaessa: tricolour-väriset koirat voittavat vähiten ja blue merlet eniten.

Seuraavassa taulukossa on esitetty eri värien suhteelliset

arvosanajakaumat vuoden 2012 kymmenestä viimeisestä näyttelystä. Tilastosta havaitaan, että blue merle -väristen koirien ERI-arvosanojen osuus on huomattavasti suurempi kuin muissa väreissä ja H/T-arvosanojen osuus vastaavasti pienempi. Blue merle -koiria myös esitetään näyttelyissä suhteessa selvästi eniten, vaikka blue merle -pentuja rekisteröidään selvästi vähemmän kuin muita värejä.

Väri	Näyttelykäynnit	ERI	EH	H	T
Blue merle	152	107	37	8	0
Tricolour	137	73	50	11	3
Soopeli	155	87	59	8	1

Taulukko 23. Pitkäkarvaisten collieiden laatuarvosanat väreittäin kymmenessä eri näyttelyssä vuonna 2012.

Ulkomuoto

Jalostustarkastus

Jalostustarkastusten avulla kirjataan koiran ulkomuoto mahdollisimman tarkasti ja myös luonne karkeasti. Koirasta mitataan säkäkorkeus, rungon pituus, rinnan syvyys ja rinnan leveys. Purenta ja siinä olevat puutteet merkitään kaavakkeeseen ja uroksilta myös se, onko niillä normaalit kivekset. Koiran anatomia käydään läpi tarkasti kaavakkeen avulla. Kaavake otettiin käyttöön vuonna 2002. Jalostustarkastus voidaan tehdä myös

koiralle, jota jostakin syystä ei voida palkita näyttelyssä (esimerkiksi kivesvikaiset) tai jota ei jostakin ulkomuodollisesta puutteesta johtuen voida palkita näyttelyissä korkeammilla laatupalkinnoilla (esimerkiksi pystyt korvat). Jälkimmäisenä mainittua ryhmää voidaan harmitusti käyttää jalostukseen ja siten säilyttää rodun geenipoolia laajempänä. Jalostustarkastusten yhteydessä järjestetään myös jälkeläiskatselmuksia, joihin voi osallistua uroksen tai nartun mahdollisimman monta

jälkeläistä. Jalostustarkastuksen suorittaa ulkomuototuomari, jolla on rodun tuomarioikeudet. Jalostustarkastuksessa käytetty kaavake ja merkintöjen selitykset on esitetty **liitteessä 5**. Jalostustarkastuksiin osallistuu vuosittain muutamia kymmeniä pitkäkarvaisia collieita. Viime vuosina määrä on ollut laskussa osittain siksi, että tarkastuksia on järjestetty vain muutamia vuodessa. Seuraavassa taulukossa esitetään kolmen edellisen vuoden aikana jalostustarkastetut pitkäkarvaiset colliet.

	2010	2011	2012
Tarkastetut kpl	41	68	3
Tarkastusten lukumäärä	4	5	1

Taulukko 24. Jalostustarkastettujen pitkäkarvaisten collieiden lukumäärät vuosina 2010–2012.

Nykytilanne

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Pitkäkarvaisen collien rotutyyppi vaihtelee maailmanlaajuisesti suhteellisen paljon. Suuri osa vaihtelusta perustuu näyttelyissä ihannoituihin muotivirtauksiin, joiden vaikutuksesta tietyt ominaisuudet korostuvat. Esimerkiksi Keski-Euroopan kanta eroaa amerikkalaisesta kannasta melko paljon niin rakennetyypiltään, kooltaan, luustonvahvuudeltaan kuin mittasuhteiltaan. Eri maiden kannoissa on keskimäärin erilaisia virheitä. Pohjoismaissa vallitsevana esiintyvä niinsanottu klassinen tyyppi edustaa useimmiten hyvin toiminnallista, perusrakenteista ravaajatyypin koiraa.

Collien rotumääritelmä kuvaa hyvin käyttötarkoitukseensa sopivaa, monipuolista ja tervarakenteista koiraa. Rotumääritelmän vaatimukset ovat kuitenkin aina tulkitsijakohtaisia: ylilyönnejä ja liioiteltuja piirteitä on rodussa tavattu jonkin verran.

Jalo, pitkä ja kapea pää voi aiheuttaa toisinaan ongelmia, jos alaleuka on liian lyhyt, kapea ja

heikko. Tällöin seurauksena voi olla yläpurenta, ja kulmaham-paiden virheellinen ja kipuja aiheuttava sijoittuminen väärään kohtaan, josta saattaa seurata vakavia ientulehduksia.

Silmien ei tule olla liian pienet, sillä pitkäkalloisuuteen yhdistyneenä tämä vika aiheuttaa silmien liian syvän sijainnin, mikä taas aiheuttaa liian ja eritteen kertymistä silmiin.

Turkin runsautta suositetaan paikoitellen liiaksi, jolloin tuloksena on vääränlaatuinen, liian pitkä ja runsas turkki. Tällainen turkki ei ole likaa- ja vetähyllivä eikä kovin käytännöllinen harrastuskoiralla. Lisäksi tällainen turkki edesauttaa iho-ongelmien syntymistä.

Ulkomuotoarvostelussa toivotut ominaisuudet tulisi aina suhteuttaa toiminnallisuuteen sekä ominaisuuksien sisäisellä skaalalla että suhteutettaessa eri yksityiskohtien tärkeyttä toisiinsa nähden. Liioitellut piirteet eivät ole toiminnallisesti ihanteellisia. Näyttävyyttä ei tule suosia toiminnallisuuden kustannuk-

sella: esimerkiksi ylisuuri turkki on rodun käyttötarkoitukseen suhteutettuna vakavampi virhe kuin niukkaturkkisuus. Tervarakenteisuuden ja tehokkaan liikunnan tulee olla yksi tärkeimmistä arvosteluperusteista. Vaikka on collie onkin niinsanottu päärotu, ensisijainen rotutyyppin määrittäjä on aina koiran rakenteellis-toiminnallinen tyyppi.

Collie on rakenteeltaan ravaaja, joten sillä on oltava tasapainoiset ja rungon mittaansa suhteuttuna sopusuhtaiset kulmaukset, jotka mahdollistavat kevyen, maatavoittavan, kestävä ja ketterän liikunnan. Koska kestävä ja tehokas liikunta on työskentelevälle ja paljon liikkuvalla koiralla erittäin tärkeä terveystekijä, kasvattajien tulisi entistä paremmin perehtyä koiran korrektiin anatomian merkitykseen sen suorituskyvyn ja terveen liikunnan kannalta. Virheellisen rakenteen aiheuttamat epäsäännöllisyydet liikeradoissa ovat koirille paitisi niveliä ja jänteitä kuluttavia, myös pahimmillaan selvä loukkaantumisriski.

Ulkomuoto

Värit ja sallitut väriyhdistelmät

Suomessa collieilla hyväksytään kolme väriä: soopeli, tricolour ja blue merle. Soopeli- ja tricolour-väri periytyvät agouti-geenin alleelien myötä. Soopelivärin aiheuttava ay on dominoiva tricolour-väriin at nähden, eli genotyyppin ay/at koira on soopeli (Berryere ym., 2005). Soopeli, joka on homotsygootti alleelin ay suhteen, periyttää jälkeläisilleen aina soopelivärin. Kahden tricolour-koiran jälkeläiset ovat aina tricolour-värisiä (at/at).

Kolmas väri, blue merle, periytyy eri geenin myötä. Merleväritys periytyy lokuksessa M, joka on nyt kartoitettu geeniin silver. Mutatoitu alleeli (M) periytyy vallitsevasti normaaliin alleeliin (m) nähden. Homotsygoottisena alleeli M ilmenee koiran ilmiänsä lähes kokovalkoisuutena. Näillä koirilla on usein kuuloon ja näköön liittyviä kehityshäiriöitä (Clark ym., 2006). M/M-genotyyppin koirien syntymisen estämiseksi Suomessa on kielletty tiettyjen värien risteyttäminen. Kielletyt vä-

riyhdistelmät ja niiden alleelit lokuksien A (agouti) ja M (silver) suhteen ovat:

blue merle x blue merle (at/at M/m x at/at M/m)

osa jälkeläisistä on M-alleelin suhteen homotsygootteja

blue merle x soopeli (at/at M/m x ay/ay,t m/m)

yhdistelmä itsessään ei tuota M-alleelin suhteen homotsygootteja jälkeläisiä. Kuitenkin niitä jälkeläisiä, joiden genotyyppi on ay/at M/m, voi olla lähes mahdoton erottaa ilmiänsä perusteella sellaisista jälkeläisistä, joilla M-alleelia ei ole. Soopelikoiria, jotka kantavat M-alleelia, kutsutaan soopelimerleiksi, ja niiden väri voi olla hieman haalistunut, mikä näkyy yleensä parhaiten pennuilla. Koirien silmät saattavat olla siniset. Jos seuraavassa sukupolvessa soopelimerle risteytettisiin blue merlen kanssa, osa jälkeläisistä voisi olla M-alleelin suhteen homotsygootteja.

Blue merle -värisen koiran saa risteyttää siis vain tricolour-värisen koiran kanssa, mikä asettaa rajoja jalostusvalinnoille. M-alleeli voidaan nykyään tunnistaa koiran perimästä geenitestin avulla. Näin ollen voidaan tunnistaa soopeli x blue merle -yhdistelmistä syntyneiden soopelin väristen koirien genotyyppi M lokuksen suhteen. Väriyhdistelmä voitaisiin siis sallia ja syntyneitä koiria käyttää jalostukseen genotyyppin selvittämisen jälkeen. Näin voitaisiin myötävaikuttaa rodun geenipoolin säilyttämiseen laajana.

Joskus blue merle -väriä ei nähdä koiran ilmiänsä, ja tricolouriksi luultu koira jättääkin blue merle -jälkeläisiä. Tällaista koiraa kutsutaan kryptiseksi merleksi, ja sen genotyyppi M-lokukseen suhteen on M/m. Tämä tulee huomioida koiran jalostuskäytössä. Myös kryptisen merlen genotyyppi voidaan selvittää M-alleelin tunnistavan geenitestin avulla.

Collieiden värikyseen kuuluvat myös valkoiset merkit,

Nykytilanne

joiden laajuutta säätelee S-lokus. Todennäköisesti collieilla esiintyy kaksi alleelia, niin sanottu irish spotting (si) ja kokovalkoinen (sw). Näistä irish spotting -alleeli on vallitseva kokovalkoiseen alleeliin nähden. Alleeli sw homotsygoottisena aiheuttaa sen, että valkoinen väri on vallitseva koiran värisä ja koira on lähes kokonaan

valkoinen. Yleensä näillä koirilla on pään alueella ja rungossa joko soopeli-, tricolour- tai blue merle -väritystä riippuen koiran pohjaväristä. Joissakin maissa, esimerkiksi Yhdysvalloissa, hyväksytään myös tämä valkovoittoinen väri. Suomessa on tavattu muutamia valkoisia collieita. Valkotekijästä johtuva valkoisuus ei liity merle-homotsygoottien val-

koisuuteen, eikä näillä valkoisilla koirilla yleensä ole myöskään kehitysongelmia. Valkoisuus voi vuorovaikuttaa merle-värityksen kanssa ja runsas valkoisuus blue merle -värisessä koirassa saattaa aiheuttaa esimerkiksi kuuroutta (Schmutz, 2007). Suomessa collieilla ei ole tavattu heterotsygoottisesta blue merle -väristä johtuvia ongelmia.

4.4.5

Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Toiminnallisuuden, terveyden ja rodun käyttötarkoituksen kannalta oleelliset virheet tulee arvostella ankarimmin. Tällaisia ovat mm.:

epätasapainoinen, tehoton tai liikeradoiltaan lyhyeksi jäävä liikunta

puutteelliset kulmaukset etenkin etuosassa: pysty olkavarsi ja etuasentoinen lapa

kulmausten epätasapaino

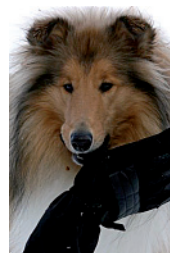
heikot kintereet

purentaviat ja arkuus.

Yksityiskohtien virheet tulee arvostella suhteessa niiden vakavuuteen kokonaisuuden kannalta.

Collien pää ja ilme on rodun tunnusmerkki. Pään yksityiskohdissa esiintyy paljon virheitä, ja oikean rotutyyppin säilyttämiseksi rodunomaisen pään mallin ymmärtäminen on tärkeää.

Käytetyimpien jalostuskoirien taso

5 Yhteenvedo aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta

Aikaisemman jalostuksen tavoiteohjelman asettamien tavoitteiden seuranta tulee olla pitkällä aikavälillä tapahtuvaa ja perustua vertailukelpoisen tiedon keräämiseen. Tällä hetkellä aikaväli vuodesta 2007 eteenpäin on vielä liian lyhyt tulosten arvioimiselle ja osittain aikaisemmista eroavien tietojen tallennus- ja tilastointikäytäntöjen vuoksi kaikista tavoitteista ei ole olemassa vertailukelpoisia tilastoja.

PEVISA:n mukainen lonkkakuvauspakko tuli voimaan 1.7.1986 ja silmätarkastuspakko 1.1.1988. Rekisteröinnin ehtona on ollut lonkka- ja silmäkuvauspakko, ilman rekisteröintiä rajoittavia raja-arvoja. Uusi lonkkien ja kyynärnivelten raja-arvot sisältävä PEVISA-ohjelma astuu voimaan vuonna 2014.

Pitkäkarvaisten collien osalta PEVISA:n mukaisen terveystutkimusten tilanne on pysynyt kohtuullisen vakavana. Pentusilmätarkastukset ovat lisääntyneet selkeästi edellisen Jalostuksen tavoiteohjelman kaudella ja vakiintuneet yleiseksi käytännöksi. Kyynärkuvattujen koirien lukumäärä on voimakkaasti kasvanut. Koiria tutkitaan vieläkin liian vähän suhteutettuna rekisteröintiin.

Pitkäkarvaisen collien harrastusmäärät tottelevaisuuskokeessa ja agility-kilpailuissa ovat lisääntyneet, mutta rodunomaiseen palveluskoirakokeeseen osallistuvien koirien määrä on vähentynyt. Luonnetestattujen koirien määrä on kasvanut tasaisesti viime vuosiin asti, kunnes testikäyneissä saavutettiin noin sadan vuosittain testatun koiran vakiotas.

Yhteenvedo aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

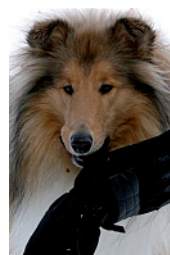
Seuuraavalla sivulla esitetyssä taulukossa on listattu 20 viimeisen kymmenen vuoden aikana käytetyintä jalostusurosta tuloksineen. Taulukosta nähdään, että urosvalinnat ovat erittäin voimakkaasti painottuneet näyttelyissä menestyneisiin koiriin.

Suurin osa käytetyimmistä uroksista on kuitenkin myös luonnetestattu. Käytetyimpien urosten luonnetestitulokset ovat

kuitenkin rodun keskitasoa heikompia sekä pistekeskiarvon että yleisimpien osa-aluearvosanojen valossa. Rodun heikoimmasta osa-alueesta, taisteluhalusta, on saanut positiivisen arvosanan vain neljä koiraa kahdestakymmenestä. Rodun tyypillisistä arvosanoista koostuvaan yleisimpään testiprofiiliin tai sitä parempaan tulokseen ylittää vain kaksi kymmenestä käytetyimmästä uroksesta ja 7 / 20. Rodun ihanneprofiilia käytetyimmästä 20 uroksesta vastaa vain neljä. Rodunomaisesta kokeesta

(palveluskoirakoe) ei ole tulosta yhdelläkään, käytetyin palveluskoirakokeen koulutustunnuksen saavuttanut uros löytyy listan sijalta 23. Koulutettavuudesta ei ole muutakaan tulosta kuin yhdellä uroksella.

Blup-indeksien suhteen tilanne on kohtuullinen, mutta valinta ei painotu lonkkien suhteenkaan keskimääräistä terveempiin koiriin käytetyimpien urosten indeksien keskiarvo jää alle sadan.

Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Uros	Synt. vuosi	2002-2011				2. polvessa		Yhteensä		LT	NÄY	PK	toko /agi	BLUP
		Pentueita	Pentuja	%-osuus	Kumulat. %	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja					
Brilyn Touch Of Black	1999	29	145	2,16	2	91	316	29	145		EH/SERT ulk			107
Ingledene Powerplay	2001	25	141	2,10	4	38	202	25	141	93	MVA			104
Hawkeire's Spirit O'Barksdale	1999	20	109	1,62	6	70	320	20	109	155	MVA			86
Random Acres William Light	2005	21	105	1,56	7	31	170	21	10	125	MVA			131
Julian's Mist Las Vegas	2002	19	94	1,40	9	16	75	19	94	80	MVA		ALO2	104
Zinnia's Brazil Carneval	1994	17	92	1,37	10	31	150	24	131	69	MVA ulk			86
Steadwyn Mahogny Hit	2006	18	88	1,31	12	22	99	18	88	98	MVA			84
Wicani Wren-Noir	2000	16	78	1,16	13	14	79	16	78	87	MVA			86
Leijukan Faust	2001	13	76	1,13	14	20	98	13	76		H			85
Go-West vom Hause Reinhard	1999	20	72	1,07	15	38	213	24	82	95	SERT			101
Siniketun Motörhead	2000	13	72	1,07	16	19	107	13	72	174	MVA			91
Zinnia's Miami Vice	2001	14	70	1,04	17	25	114	14	70	125	MVA			115
Roxier's Blue Maxam	2004	12	68	1,01	18	18	72	14	77	69/110	MVA			127
Wicani Caped Crusader	2008	13	66	0,98	19	9	42	14	72	125	MVA			80
Ruusuvirran Rosa Richardii	2002	14	66	0,98	20	20	95	14	66	215	MVA			85
Blomlane's Love Inthe Mist	2002	15	65	0,95	21	5	18	17	69		ERI			80
Finn Arrow Exelent Example	2005	13	63	0,94	22	8	37	14	67	83	MVA			89
Code Da Vinci Fantazija	2006	14	62	0,92	23	13	63	16	72		SERT			116
Blackyblue's Evening Star	1998	11	62	0,92	24	9	38	12	68	170	MVA			106
My Miracle's Move Over	1998	10	62	0,92	25	6	33	10	62		SA			95

Taulukko 25. 2002-2011 Käytetyimmät urokset ja niiden tulokset. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä. HUOM! Tilastoinnissa on käytetty KoiraNet-hakua jälkeläisten rekisteröintivuoden perusteella, koska jälkeläiskohtaiset tilastoinnit antavaa urosten syntymävuosittain rajaavaa hakua käytettäessä tilastoinnin ulkopuolelle jäävät urokset jotka ovat syntyneet ennen tarkastelujakson alkua. Käytetty aikarajaus ei ylety 2. polven jälkeläislistaukseen, vaan lapsenlapsien määrät vastaavat rekisteröintejä tammikuulle 2013 asti.

Tarkasteltava ajanjakso on valittu pidemmäksi kuin edellisen Jalostuksen tavoiteohjelman voimassaoloaika, koska viisi vuotta on aivan liian lyhyt jatkumo tarkasteltaessa jalostusurosten pe-riyttämiä ominaisuuksia. Esimerkiksi BLUP-indeksin muutos jälkeläisnäytön mukaan vaatii, että riittävästi jälkeläisiä on ehditty tutkia. Käytännös-sä indeksin korjaantuminen lähemmäs totuuden-

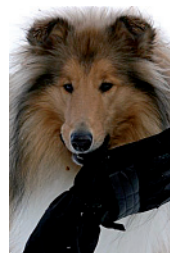
mukaista arvoa vie noin kymmenen vuotta. Tämä on havaittavissa tarkasteltaessa useiden paljon käytettyjen urosten indeksien kehitystä. Lähtöarvo antaa tietyn suunnan indeksin kehitykselle ja mahdollisen päinvastaisen jälkeläisnäytön vaikutus näkyy indeksii kääntävästi vasta, kun tutkittu-ja jälkeläisiä on määrällisesti paljon ja lukuisten eri narttujen kanssa.

Uros	Lonkat				Kyynärnivelet				Silmät			
	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %	Tutkittu	Sairas	Tutkittu %	Sairas %
Brilyn Touch Of Black	58	12	39	21	20	0	13	0	99	55	66	56
Ingledene Powerplay	63	8	45	13	38	0	27	0	129	105	91	81
Hawkeire's Spirit O'Barksdale	45	12	41	27	16	2	15	12	102	60	94	59
Random Acres William Light	48	1	46	2	36	0	34	0	101	87	96	86
Julian's Mist Las Vegas	32	5	34	16	27	1	29	4	90	34	96	38
Zinnia's Brazil Carneval	48	46	37	33	12	0	9*		93	61	71	66
Steadwyn Mahogny Hit	40	9	45	22	33	1	38	3	88	68	100	77
Wicani Wren-Noir	30	9	38	30	16	0	20	0	74	63	94	85
Leijukan Faust	12	7	16	58	2	0	3*		23	18	30	85
Go-West vom Hause Reinhard	38	10	46	26	15	0	18	0	60	30	73	50
Siniketun Motörhead	23	6	32	26	8	0	11	0	41	12	57	29
Zinnia's Miami Vice	31	2	44	6	20	2	29	10	60	47	86	78
Roxier's Blue Maxam	34	0	44	0	25	0	32	0	71	35	92	49
Wicani Caped Crusader	25	9	35	36	20	1	28	5	71	49	99	69
Ruusuvirran Rosa Richardii	22	8	33	36	15	1	23	7	40	27	61	68
Blomlane's Love Inthe Mist	11	6	16	55	2	0	3 *		25	10	36	40
Finn Arrow Excelent Example	38	11	57	29	33	0	49	0	67	46	100	69
Code Da Vinci Fantazija	26	2	35	8	17	1	23	6	64	39	86	61
Blackyblue's Eveming Star	33	9	49	27	20	0	29	0	60	46	88	77
My Miracle's Move Over	14	3	23	21	2	0	3 *		21	11	34	52

Vaikka jalostusyksilön suositellut vähimmäisvaatimukset ovat samat sekä uroksille että nartuille, toteutuneet käytön kriteerit ovat nartuilla olleet alhaisem-

Siitä huolimatta jalostukseen käytettyjen narttujen tulisi olla ominaisuuksiltaan paremmin dokumentoituja. Käytetyimpien narttujen tilastoinnissa näkyy valitettavasti myös sellaisen kasvatustyön osuus, jossa koiria

Käytetyimpien jalostuskoirien taso Aiemman JTO:n toteutuminen

pennutetaan runsaasti ilman varsinaisia laatutavoitteita. Alla on esitetty taulukkomuodossa käytetyimmät nartut ja niiden tulokset vuosilta 2002-2011. Tilastoinnista on jätetty koetulosten sarake kokonaan pois, sillä yhdelläkään runsaimmin käytetyistä nartuista ei ollut mitään harrastuspuolen tuloksia.

Terveystuloksista on tilastoitu informatiivisin tutkimustulos eli lonkat.

Jalostusnarttujen merkitys rodun kehitykselle tulee nartun omia jälkeläistilastoja tai jälkeläismäärää paremmin esille vasta seuraavissa sukupolvis-

sa. Vaikka nartulla olisi monta pentuetta, se ei välttämättä jätä juurikaan geenejään toiseen sukupolveen. Toisaalta vain 1-2 pentuetta tehnyt narttu saattaa jättää jälkeensä laajalle eri jälkeläisten kautta levinneen ja laadukkaan emälinjan ja siten vaikuttaa voimakkaasti rodun jalostukseen.

Narttu	2002-2011			2. polvessa		Yhteensä		LT	NÄY	BLUP	Jälkeläistilasto
	Pentu-eita	Pentu-ja	%-osuus	Pentu-eita	Pentu-ja	Pentu-eita	Pentu-ja				Lonkat Tutkittu kpl / Sairas%
Black Classic's Pretty Mona	5	36	0,54	11	70	5	36	129	MVA	92	24 / 67 % - 3 / 12 %
Casildon's Eglantine Emily	4	32	0,48	10	46	7	54		1	79	7 / 13 % - 5 / 71 %
Pajukola Ulpu	5	31	0,46	6	25	5	31			95	3 / 10 % - 2 / 67 %
Blomlane's Best Of All	5	31	0,46	7	19	5	31		SERT	95	9 / 29 % - 3 / 33 %
Finn Arrow Black Twinkle	5	30	0,45	26	135	5	30	80	MVA	118	17 / 57 % - 1 / 6 %
Forsooth My Exotic Cookie	4	29	0,43	8	26	4	29	56 2	SERT	117	10 / 34 % - 2 / 20 %
Golden Mist The Purple Rose	5	29	0,43	12	59	5	29			102	13 / 45 % - 1 / 8 %
Forsooth My Ease Blackbird	6	28	0,42	0	0	6	28		2	109	5 / 18 % - 2 / 40 %
Cold Wing Key Electra	4	28	0,42	7	39	4	28	103	EH	110	17 / 61 % - 1 / 6 %
Friby'n Ukulele	3	26	0,39	11	56	4	33		SA	101	11 / 33 % - 1 / 9 %
Heidelind's Pleasant As A Zephyr	4	25	0,37	22	97	5	32		SERT	110	13 / 41 % - 1 / 8 %
Eversti Överin Oiwa Kehäruusu	4	25	0,37	4	17	4	25		SERT	111	2 / 8 % - 0 %
Black Sara's Snow Queen	4	24	0,36	0	0	5	29	114	SERT	97	10 / 34 % - 4 / 40 %
Littlelook Queen Of Hearts	4	24	0,36	4	15	4	24		H	88	5 / 21 % - 3 / 60 %
Happy Ones Glitter Girl	3	24	0,36	0	0	3	24		ERI	104	0 % - 0 %
Zinnia's The Obsession	3	23	0,34	18	75	5	34		SA	101	15 / 44 % - 3 / 20 %
Finn Arrow Coconut Choco	3	23	0,34	3	15	3	23	75	MVA	107	11 / 48 % - 2 / 18 %
Leijukan Iina	2	22	0,33	3	16	5	39		1	107	1 / 3 % - 1 / 100 %
Black Sara's On The Rocks	4	22	0,33	11	53	4	22	214	ERI	110	17 / 77 % - 0 %
Siniketun Taikakuu	3	22	0,33	7	31	3	22		MVA ulk.	122	7 / 32 % - 1 / 14 %

Taulukko 27. 2002-2011 käytetyimmät jalostusnartut ja niiden tulokset, sekä jälkeläistilasto lonkanivel-dysplasian osalta. Lähde: KoiraNet-jalostustietojärjestelmä-

Yhteenveto aiemman tavoiteohjelman toteutumisesta

5.2 Aiemman Jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Kanta säilytetään laajana ja elinvoimaisena: Tehollinen populaatiokoko suurenee. Yksittäisten urosten jälkeläismäärät eivät nouse yli suositusten.	Ohjataan geenipoolin säilyttämistä laajana valistuksella, asennekasvatuksella, tilastoilla ja populaation tilanteen seurannalla.	Rekisteröinnit ovat säilyneet vakaalla tasolla (noin 700 yksilöä / vuosi). Tehollinen populaatiokoko on noussut (383 -> 443), mutta isät/emät suhde on pysynyt suunnilleen samana (-0,50).
Käyttö- ja koulutettavuusominaisuuksien säilyttäminen ja parantaminen: Luonnetestattujen määrä nousee entisestään. Luonnetestitulosten tulisi noudattaa paremmin rodun ihanneprofiilia. Rodunomaiseen kokeeseen (palveluskoirakoe) osallistuvien koirien määrä kasvaa. Pitkäkarvaisen collien harrastuskäyttö lisääntyy. Jalostuskoirilla on tulos joko luonnetestistä tai palveluskoirakokeesta.	Rotuyhdistys järjestää luonnetestejä ja kokeita sekä julkaisee ja tilastoi niiden tuloksia. Kasvattajia ja harrastajia valistetaan sekä motivoidaan panostamaan luonneominaisuuksiin ja koirien kouluttamiseen luentoja, koulutuspäivien ja kurssien avulla. Jalostuksen ohjauksessa painotetaan erityisesti rodun heikoimpien osa-alueiden huomiointia.	Luonnetestattujen koirien määrä on pysynyt tasaisena. Suurin osa testatuista koirista ei täytä rodun ihanneprofiilia ja heikoimmissa osa-alueissa ei ole tapahtunut toivottua kehitystä. Palveluskoirakokeisiin osallistuneiden koirien määrä on lähtenyt hieman kasvuun edellisen tarkastelujakson suuren notkahduksen jälkeen. Muiden harrastuslajien suosio on säilynyt tasaisena. Collieita osallistuu silti kokeisiin liian vähän rekisteröintimäärin nähden. Käytetyimmillä jalostuskoirilla ei ole koetuloksia, käytetyimmistä uroksista suurin osa on luonnetestattu, mutta käytetyimpiä narttuja ei.
Collie säilytetään perusterveenä rotuna: Kuvattujen koirien määrän pitää kasvaa ja vakavien lonkaniveldysplasia-asteiden osuuden tulee pienentyä. CEA:n esiintymistä seurataan runtiinomaisilla pentutarkastuksilla. Vakavat CEA:n muodot eivät saa yleistyä. Vakavat PEVISAn ulkopuoliset sairaudet tulee saada entistä paremmin rotujärjestön tietoon.	Rotujärjestö suosittelee vain lonkiltaan, kyynäriltään ja silmil-tään terveeksi tutkittujen koirien käyttöä jalostukseen. Mikäli käytetään CEA-sairasta koira, sille tulisi valita CEA-vapaa partneri. Yhdistys tekee terveystestejä ongelmien kartoittamiseksi ja tiedottaa tuloksista jäsenistölle. Jalostustoimikunta julkaisee rodun terveydentilasta koosteita ja järjestää valistusta ajankohtaisista aiheista.	Lonkkakuvattujen koirien määrä on kasvanut suhteessa rekisteröinteihin (~33 % -> yli 40 %). D- ja E-asteiden osuus on pysynyt tasaisesti noin kymmenen prosentin tuntumassa. Kynärnivelen kuvasaktiivisuus on kasvanut voimakkaasti (7 % -> yli 30 %). Silmätarkastuksista ei ole käytettävissä vertailukelpoista tilastoa. Terveystesteyksissä ei ole havaittu vakavia yleisiä terveysuhkia rodussa: epilepsia on kuitenkin ajankohtainen, huomioitava sairaus. Eri geenitestien tuloksia on alettu omistajien toimesta julkaista melko aktiivisesti yhdistyksen foorumilla.
Pitkäkarvainen collie säilytetään rakenteeltaan toiminnallisena ja käyttötarkoitusta vastaavana: Rotutyyppi säilyy oikeana. Jalostukseen käytettävistä koirista on ulkomuotoarvio: joko näyttelystä vähintään EH.	Rotujärjestö järjestää vuosittain jalostustarkastuksia ja erikoisnäyttelyitä, tukee uusien rotuun erikoistuvien ulkomuotoasiantuntijoiden koulutusta sekä järjestää rotumäärätelmän tulkin-ta luen-totilaisuuksia.	Noin 90 % näyttelyissä esitetyistä on palkittu vähintään laatu-arvosanalla EH. ERI:n saaneiden osuus on noussut (55 % -> 67 %) osittain muuttuneiden arvostelukäytäntöjen myötä. Käytetyimmät urokset on lähes poikkeuksetta palkittu korkeasti näyttelyissä. Nartuilla näyttelytuloksissa esiintyy vaihtelua. Koirat vastaavat pääosin rotumääritelmaa melko hyvin ja rotutyyppi on oikea. Koiria, joilta puuttuu näyttelytulos, käytetään nykyään enemmän jalostukseen. Tämä voi johtua osittain siitä, että jalostuskoirien tuloksiin perustunut rekisteröintimaksujärjestelmä on SKL:n taholta purettu.

Suosituksset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Visio

6 Jalostuksen tavoitteet ja strategiat

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Tavoitteena on saada pitkäkarvaisten collieiden kanta kokonaisuudessaan korkealaatuiseksi sekä luonteeltaan, terveydeltään että ulkoisilta ominaisuuksiltaan. Rodun tulee edelleen soveltua sekä alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa paimenkoirana että nykyiseen tehtäväänsä monipuolisena seura- ja harrastuskoirana.

Rodun geenipooli laajenee jalostusvalintojen ja uusien tuontikoirien avulla. Tehollinen populaatiokokoo kasvaa ja keskimääräinen sukusiitosaste ei nouse. Yksittäisiä uroksia ei käytetä liikaa suosituksiin nähden.

Luonteeltaan rotu on tasalaatuinen: hyvähermoinen, rohkea, ihmisen kanssa mielellään yhteistyötä tekevä koira; ihanteellinen perhe- ja harrastuskoira. Luonnetestattujen koirien määrä lisääntyy edelleen suhteessa rekiste-

röinteihin, ja koirat vastaavat paremmin rodun ihanneprofiilia. Heikoimpien osa-alueiden, toimintakyvyn ja taisteluhalun, arvosanojen keskiarvo nousee positiiviseksi. Rodunomaiseen kokeeseen osallistuvien koirien määrä kasvaa ja tulostaso paranee. Harrastuskäyttö lisääntyy luonteen ja koulutettavuuden parantuessa.

Terveydentila saadaan yhä paremmaksi. Apukeinona tässä ovat yhä yleistyvät terveystutkimukset ja kasvavassa määrin geenitestit. Näiden lisäksi avainasemassa ovat vastuulliset jalostusvalinnat ja kasvattajien avoimuus.

Ulkonäöltään koirat vastaavat rotumääritelmää ja niiden rakenne mahdollistaa yhä niiden käytön paimenkoirina. Näyttelyissä esitettyjen tai jalostustarkastettujen koirien määrä kasvaa edelleen suhteessa rekisteröinteihin ja korkeimpien laatuarvosanojen osuus säilyy korkeana.

Jalostuksen tavoitteet ja strategiat

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Tavoitteena on saada rodun yleiseksi tasoksi terve, keskivahva paimenkoira, jolla on vilkas, vahvahermainen luonne ja terveet liikkeet: koira, joka kykenee työhön. Koiranjalostuksen tarkoituksena on saada aikaan uusia rodun yksilöitä, jotka kai-

kilta osin ovat mahdollisimman lähellä rotumääritelmän kuvailmaa ihanneyksilöä. Jotta jalostustyö edistyisi, on pyrittävä säilyttämään jo hankitut hyvät ominaisuudet ja siirtämään ne vanhemmilta uudelle sukupolvelle. Toisaalta vanhemmilla olevia virheitä on pyrittävä sukupolvi sukupolvelta eliminoi-

maan. Jalostuskoiran tulee olla perusterve ja hyväluonteinen. Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Rotujärjestö on asettanut jalostusyksilön vähimmäisvaatimukset, hyvän kasvattajan vaatimukset ja uroksen omistajan velvollisuudet seuraavasti:

6.2.1 Jalostusyksilön vähimmäisvaatimukset

Jalostukseen käytetyn yksilön tulisi olla rodun keskitasoa parempi halutuissa ominaisuuksissa perinnöllisen edistymisen saavuttamiseksi.

Jalostukseen käytettävällä koiralla on hyvä hermorakenne ja rodunomainen toimintakyky. Se ei ole luonteeltaan aggressiivinen.

Se on mielellään luonnetestattu tai sillä on tulos palveluskoirakokeesta.

Se on terve ja hyväkuntoinen.

Sillä on kestävä käyttökoiran rakenne.

Sillä on kyky käyttää ravintoa tehokkaasti hyväkseen.

Jalostukseen käytettävän koiran suositellaan olevan iältään vähintään 2-vuotias, jotta sen ja sen lähisukulaisten ominaisuuksista saadaan mahdollisimman varmaa tietoa jalostusta varten.

Sen on palkinnut näyttelyissä kaksi eri tuomaria vähintään laatupalkinnolla EH.

Se on lonkka- ja kyynärkuvattu ja täyttää näiltä osin PEVISA-ehdot.

Se on silmätarkastettu ja sillä ei ole vakavampaa CEA:n astetta kuin CRD.

Sen yleisterveys on hyvä eikä se sairasta mitään jatkuvaa lääkitystä tai hoitoa vaativaa sairautta.

Se kykenee lisääntymään luonnollisesti. Nartun tulee pystyä hoitamaan pentunsa itse.

Suosituksset jalostuskoirille ja yhdistelmille
Rotujärjestön toimenpiteet

6.2.2

Hyvältä kasvattajalta vaaditaan

Hän on rotujärjestön ja Suomen Kennelliiton jäsen.

Hän on allekirjoittanut Suomen Kennelliiton kasvattajasi-
toumuksen ja noudattaa sitä.

Hän on perehtynyt perinnöllisyyden perusteisiin.

Hän käyttää jalostukseen vain sellaista narttua, joka täyttää jalostusyksilön vähimmäisvaatimukset.

Hän varmistaa ennen astutusta, että myös uros täyttää jalos-

tusyksilön vähimmäisvaatimukset.

Hän ei käytä yli 8-vuotiaista narttua enää jalostukseen.

Hän teettää nartulla korkeintaan neljä pentuetta sen elinikänä.

Hän poistaa nartun jalostuksesta, mikäli sen todetaan periyttävän jotakin virhettä tai sairautta erityisen runsaasti.

Hän antaa pentujen mukana kirjalliset ruokinta- ja hoito-ohjeet.

Hän seuraa pentujen kehitystä ja tarvittaessa neuvoo ja opastaa omistajia.

Hän auttaa kasvattinsa uudelleensijoittamisessa, mikäli omistaja joutuu jostakin syystä luopumaan koirastaan.

Hän antaa terveystietoa omista koiristaan rotujärjestölle ja kehottaa omien kasvattiensa omistajia tuomaan julki mahdolliset sairaustapaukset.

6.2.3

Uroksen omistajan velvollisuudet

Hän käyttää urosta jalostukseen vain, mikäli se täyttää jalostusyksilön vähimmäisvaatimukset.

Hän varmistaa, että myös astutettava narttu täyttää jalostusyksilön vähimmäisvaatimukset.

Hän varmistaa, että nartun omistaja on perehtynyt näihin jalostusohjeisiin ja toimii niiden mukaisesti.

Hän huolehtii, että uroksen jälkeläismäärä ei ylitä viittä prosenttia sukupolven eli neljän edellisen vuoden aikana rekisteröidyistä pennuista. Tämä määrä laskettuna vuosien 2009-2012 rekisteröinneistä (2633 pentua) on 131 jälkeläistä.

Hän ilmoittaa rotujärjestön jalostustoimikunnalle, mikäli kuulee tai havaitsee uroksensa jälkeläisissä olevan jalostusmielessä huomioitavaa ja epätavallista.

Hän poistaa uroksensa jalostuksesta, jos sen todetaan periyttävän jotakin virhettä tai sairautta erityisen runsaasti.

Jos uros todetaan täysin siitoskyyttömäksi, hän on velvollinen palauttamaan astutusmaksun niille nartun omistajille, joiden nartut ovat siitoskyyttömyyden takia jääneet tyhjäksi.

Uroksen omistaja luovuttaa astutustodistuksen tarvittavilta osilta kokonaan täytettynä.

Kennelliiton vaatimukset ja suositukset

Kennelliiton koirarekisteriohjeen mukaan lähisukulaisyhdistelmiä, kuten isä/emä x jälkeläinen tai täyssisäparitus (ss% 25) ei tule tehdä. (Tällaisista yhdistelmistä syntyviä pentuja voidaan rekisteröidä ainoastaan EJ-rekisteriin).

Muita lähisukulaisyhdistelmiä, kuten isoisa/isoemä x jälkeläinen (ss% 12,5), puolisisäruks (ss% 12,5) sekä täti/eno x jälkeläinen (ss% 12,5) ei suositella.

Ohjeena suositellaan yhdistelmiä, joissa yksittäinen koira ei ensimmäisen kolmen polven sukutaulussa esiinny useammin kuin kerran, jolloin sukatokerroin on 1.0 (100 % sukataulusta eri koiria), ja joissa neljän polven sukatokerroin on yli 0.90 (90 % sukataulusta eri koiria).

Jalostuksen tavoitteet ja strategiat

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

6.3.1 Populaatio

Pitkäkarvaisten collieiden kannan koko tulee säilyttää laajana ja elinvoimaisena käyttämällä ennistä laajemmin kaikkia kotimaisia, olemassa olevia linjoja. Mahdollisuuksien mukaan tulee pyrkiä myös edelleen geenipoolin laajentamiseen, etenkin terveitä ja hyväluonteisia yksilöitä jalostukseen käyttäen. Tehollisen populaatiokoon suurentamiseksi yksittäisten tai samansukuisten koirien liikkakäyttöä tulee välttää. Rodun keskimääräinen sukusiitosaste ei saa kasvaa.

Jalostusuroksen jälkeläisten osuus sukupolven eli neljän vuoden aikana rekisteröidyistä pennuista ei saa ylittää viittä prosenttia ja yksittäisten urosten osuus isoisinä tulee vähentyä. Nartun ei pitäisi sen hyvinvointi ja fysiologia huomioiden saada elinikänään enempää kuin neljä pentuetta. Oleellisen tärkeää on, että käytettyjen urosten ja narttujen määrä on keskenään tasapainossa niin, että yksi uros ei olisi isänä liian suurelle määrälle pentuja. Tässä yhteydessä pitää muistaa

tavoitteellinen jalostustyö ja nimenomaan sen tarkka seuranta. Jokaisen kasvattajan tulisi siis ottaa tarkoin selvää narttunsa taustoista ja mahdollisten uroshdokkaiden taustoista: jälkeläisvertailu on avainasemassa. Niin sanottuja muotiuroksia eli siitosmatadoreja ei saa olla lainkaan. Urosten omistajien pitää tuntea vastuunsa rodusta aivan samoin kuin narttujen omistajienkin. Taloudellisen tuloksen tavoite ei saa vaikuttaa jalostusvalintoihin.

Strategia: Ohjataan geenipoolin säilyttämistä laajana valistuksella, asennekasvatuksella, tilastoilla ja niiden seurannalla. Seurataan urosten jälkeläismääriä, jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen suhdetta sekä isoisien määrää. Tilastoidaan urosten ja narttujen jälkeläisten terveystuloksia, luonnetestejä ja rodunomaisessa kokeessa käyneiden määrää. Lähivuosien aikana tavoitteena on lisätä jalostukseen käytettävien urosten lukumäärää yksinkertaistamalla jalostusuroslistalle ilmoittautumisen käytäntöjä sekä järjestämällä ”potentiaaliset pojat” -katselmuksia, joissa mahdollisia uusia jalostuskelpoisia uroksia voidaan katsastaa.

Rotujärjestön toimenpiteet

6.3.2

Luonne

Pitkäkarvaisen collien käyttö- ja koulutettavuusominaisuuksien säilyttäminen ja parantaminen on yksi tulevaisuuden haasteista. Tavoitteena on, että kasvatijat perehtyisivät huolella rodun alkuperäiseen käyttötarkoituksen, työtä tekevän paimenkoiran, vaatimiin luonneominaisuuksiin ja he ymmärtäisivät ja hyväksyisivät luonneominaisuuksien tärkeyden jalostuskriteerinä. Mikäli tässä onnistutaan, rodun harrastajiksi saadaan yhä enemmän aktiivisia, koiran kanssa harrastavia ihmisiä.

Strategia: Valistetaan kasvattajia artikkelein, luennoin ja teemapäivin.

Luonnetestattujen koirien määrää tulee kasvattaa. Mahdollisimman suuren osan tullessa testatuiksi voidaan tarkasti ja luotettavasti seurata rodun luonteen kehitystä.

Strategia: Kaikkien koirien luonnetestaamista suositellaan. Testeihin osallistumista kannustetaan säilyttämällä palveluskoirakokeen koulutustunnuksen ohella hyväksytty luonnetesti muotovalionarvon vaatimuksena. Järjestetään luonnetestejä yhdistyksen ja alaosastojen toimesta.

Luonnetestitulosten tulisi noudattaa paremmin rodun ihanneprofiilia. Erityisesti toimintakyvyn, taistelutahdon, kovuuden ja laukauspelottomuuden positiivisten arvosanojen osuus tulee olla korkeampi. Luoksepäästävyys ja terävyyden arvosanojen hyvä tilanne tulee säi-

lyttää. Hyväksyttyjen testitulosten osuuden pitää kasvaa.

Strategia: Suositetaan, että jalostukseen käytettävät koirat joko luonnetestattaisiin tai että niillä olisi tulos palveluskoirakokeista. Jalostuksesta karsitaan pois koirat, jotka osoittavat hermorakenteen puutteista johtuvaa käyttäytymistä tai ääniarkuutta. Valitaan jalostukseen erityisesti rohkeita yksilöitä. Neuvotaan jalostusvalinnoissa huomioimaan rodun luonteen heikot kohdat luonnetestin valossa. Koostetaan jälkeläistilastoja luonnetestin osa-alueista yksittäisen jalostuskoiran periyttämien ominaisuuksien kartoittamiseksi. Tiedotetaan jäsenistölle keinoista, joiden avulla luonnetestituloksia voidaan käyttää hyväksi jalostuksen apuvälineenä. Korostetaan, että arkuus, erityisesti ääniarkuus, on voimakkaasti periytyvää ja sen vähentämisen tulee olla merkittävimpiä jalostustavoitteita rodussa.

Rodunomaiseen kokeeseen, palveluskoiralajeihin, osallistuvien koirien määrää tulee kasvattaa. Tavoitteena on myös, että mahdollisimman moni kilpailee koiransa kanssa myös ylemmissä luokissa.

Strategia: Ylläpidetään palveluskoiratoimintaa tarjoamalla jäsenille koulutusta leirein ja teemapäivin ja järjestämällä vuosittain rotumestaruuskoe. Julkaistaan rotujärjestön lehdessä artikkeleita palveluskoirakokeisiin tähtäävästä koulutuksesta ja kilpailemisesta palveluskoirakokeissa. Kannustetaan kasvattajia käyttämään hyväksi koetulosten koulutettavuudesta antamaa tietoa jalostusvalinnoissa. Seurataan rodun tuloskehitystä palveluskoiralajeissa.

Jalostuksen tavoitteet ja strategiat

6.3.3

Terveys

Koska kyseessä on aktiivinen ja työhön kykenevä rotu, tulee rodun lonkka- ja kyynärtilannetta seurata huolellisesti. Kuvattujen koirien määrän pitää kasvaa ja vakavien lonkkaniveldysplasia-asteiden osuuden pienentyä. CEA tulisi pitää mielessä ja pyrkiä virallisilla pentuetarkastuksilla mahdollisimman tarkkaan seurantaan. Kuitenkin koirien, joilla on diagnosoitu CRD eli CH, jalostuskäyttö riittävän laajan geenipoolin säilyttämiseksi on perusteltua. Vakavia, rodun yleisterveyteen ja elinikään vaikuttavia sairauksia ei saa päästää yleistymään rodussa, ja sairaustapausten julkaisemista tulisi edistää. Geenitestien käytön jalostuksen apuvälineenä tulee lisääntyä.

Strategia: Vuoden 2014 alusta noudatetaan uutta PEVISA-ohjelmaa, joka määrittelee lonkkaniveldysplasian raja-arvoksi C-asteen siten, että C-lonkkaista koiraa voidaan käyttää yhdistettynä terveeseen (A tai B) yksilöön. Kyynärnivelten kuvauspakko astuu myös voimaan 1.1.2014 siten, että raja-arvoksi asetetaan aste 1. Voimassaoleva silmätarkastuslausunto vaaditaan edelleen jalostukseen käytettäviltä koirilta ilman raja-arvoa, kuitenkin suo-

situksena CEA:n osalta terve tai CRD eli CH. Välitetään rotujärjestön kautta ilmaiseksi ne pentueet, jotka täyttävät nämä vaatimukset. Suositellaan, että kaikki pennut tutkittaisiin virallisesti 6–8 viikon iässä CEA:n varalta peittyvien CRD- eli CH-tapausten varalta ja että kaikki koirat tutkittaisiin aikuisiässä coloboman, ablaation ja PRA:n varalta. Mikäli jalostukseen käytetään koiraa, jolla on todettu CRD, suositellaan kumppaniksi käytettävän koiraa, jonka silmät on sekä pentuna että aikuisena todettu CEA:n osalta terveeksi. Kannustetaan kasvattajia tarkastuttamaan pentueet jakamalla ilmaiseksi yhdistyksen pentuoppaat virallisia pentutarkastuslausuntoja vastaan, kun kaikki pentueen pennut on tarkistettu alle kymmenen viikon iässä. Valistetaan jäsenistöä geenitestaamisen mahdollisuuksista ja hyödyistä kasvattajille niin CEA:n ja Degeneratiivisen myelopatian vastustamisen kuin mdr1-mutaation kartoittamisen osalta. Geenitestien tuloksia aletaan yhdistyksen toimesta tallentaa kasvattajien käyttöön.

Haiman vajaatoimintaan, epilepsiaan ja muihin vakaviin sairauksiin sairastuneiden koirien tiedot tulee saada paremmin rotujärjestön käyttöön ja

niiden esiintyvyyden rodussa tulisi pysyä alhaisena.

Strategia: Kerätään haiman vajaatoimintaa sairastavien koirien tietoja. Julkaistaan rotujärjestön lehdessä artikkeleita sairauksista. Pyritään edistämään periytyvyyden tutkimusta järjestämällä DNA-näytteiden keräystä.

Rodun lisääntymisongelmia tulee vähentää ja lisääntymisongelmien syitä selvittää. Tietoa lisääntymisongelmien esiintyvyydestä tulee saada paremmin rotujärjestön käyttöön.

Strategia: Kerätään tietoa koirista, joilla esiintyy lisääntymisongelmia. Kartoitetaan esiintyvyyttä ja sen syitä. Julkaistaan rotujärjestön lehdessä artikkeleita aiheesta.

Muiden rodussa esiintyvien, harvinaisten sairauksien yleistyminen rodussa tulee välttää.

Strategia: Kartoitetaan jatkuvasti muita sairauksia terveys- ja kasvattajakyselyin ja jaetaan niistä tietoa. Julkaistaan terveyskyselyistä koosteet rotujärjestön lehdessä ja internet-sivuilla. Suositellaan, että jalostukseen tulee käyttää mahdollisimman terveitä koiria.

Rotujärjestön toimenpiteet
Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen...

6.3.4

Ulkomuoto

Pitkäkarvaisen collien suuret kävijämäärät ja hyvä tulostaso näyttelyissä säilytetään. Jalostustarkastuksiin osallistuvien koirien määrän pitää kasvaa.

Strategia: Suositellaan, että jalostusyksilöt ovat joko jalostustarkastettu tai palkittu Suomen Kennelliitto ry:n hyväksymissä virallisissa näyttelyissä vähintään kahdesti laatupalkinnolla EH (juniori-, nuorten, avoin tai käyttöluokassa) kahdelta eri ulkomuototuomarilta. Järjestetään rotujärjestön alaosastojen avulla jalostustarkastuksia eri puolilla Suomea. Parannetaan jalostustarkastuslausuntojen saatavuutta kasvattajien käyttöön ja kehitetään uudistettu tarkastuslomake.

Ulkomuodossa ei saa liioitella terveydelle ja koiran työkyvylle haitallisia ominaisuuksia. Kestävän, terveen rakenteen ja tehokkaan liikunnan säilyminen on tärkeää, sillä ne ovat oleellisia koiran työkyvylle. Puutteellisesti rakentuneisiin etuosiin ja heikkoihin sekä ahtaisiin takaosiin tulee kiinnittää huomiota. Terveystieteistä syistä silmien pieni koko ja ahtaat purennat tulee huomioida ja suuri, pehmeä turkki ei kuulu rotuun.

Strategia: Painotetaan työkoiralle tärkeiden ominaisuuksien huomioimista ulkomuototuomarikoulutuksessa. Valistetaan kasvattajia teemapäivin, luennoin ja artikkelein.

Jalostuksen tavoitteet ja strategiat

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Populaatio	
VAHVUDET: Yleisterveystila yleisesti ottaen hyvä Kanta kohtuullisen laaja	HEIKKOUEDET: Jalostusmateriaalia ei hyödynnetä niin laajasti kuin se olisi mahdollista Rodussa vaikuttanut paljon käytettyjä uroksia, joten sukujuurit usein samoihin yksilöihin
MAHDOLLISUDET: Uutta jalostusmateriaalia helppo tuoda Rodun monipuolisuus	UHAT: Geenipoolin pieneneminen liiallisen sukusiitoksen ja matorijalostuksen vuoksi Klassisen paimentyyppin menettäminen
Luonne	
VAHVUDET: Rodun monipuolisuus ja soveliaisuus yhtäaikaaisesti harrastuskoiraksi ja perheenjäseneksi Luonnetestausmäärät kohtuulliset	HEIKKOUEDET: Harrastuskoiralle tärkeiden ominaisuuksien, toimintakyvyn ja taistelutahdon, keskiarvo luonnetesteissä miinuksella
MAHDOLLISUDET: Harrastuskoiran luonneominaisuuksien säilyttäminen ja koe-käyntien lisääntyminen Luonnetestaamisaktiivisuuden kasvuun panostaminen Kasvattajien tietotaidon lisääminen luonne- ja käyttöominaisuuksien jalostuksessa	UHAT: Jalostusvalintojen painottuminen ulkomuotojalostuksen suuntaan
Terveys	
VAHVUDET: Rodun yleisterveydentila hyvä Viralliset pentusilmätarkastusmäärät korkeat	HEIKKOUEDET: Vatsan ja suoliston toimintaan liittyvät ongelmat CEA-silmäsairaus laajasti levinnyt
MAHDOLLISUDET: Kasvattajien välillä avoimuudella niin kotimaassa kuin rajojen ulkopuolella voidaan saada enemmän tietoa sairauksista ja niiden vastustamisesta Geenitien hyödyntäminen jalostusvalinnoissa	UHAT: Autoimmuunisairauksien lisääntyminen Lisääntymisongelmien kasvu Epilepsia
Markkinat	
VAHVUDET: Hyvät perhekoiraominaisuudet Monipuolisuus Yhteiskuntakelpoisuus	HEIKKOUEDET: Rodun suosio näyttelyissä, rodun monipuolisuus unohtuu Laajat kotikoiramarkkinat; suuri osa koirista ei tule koskaan dokumentoitua ominaisuuksiltaan
MAHDOLLISUDET: Harrastekäytön lisäämiseen panostaminen Rodun maine paranee hyvinkäyttävien koirien myötä	UHAT: Koulutuksesta kiinnostuneiden harrastajien siirtyminen colliesta muihin rotuihin ja vaikeus saada potentiaalisia pentuja osaaviin käsiin.

Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen...
Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman...

6.4.1

Varautuminen ongelmiin

Riski	Syy	Varautuminen	Miten vältetään	Toteutuessaan merkitsee
<i>Tuontikoirien terveystaustojen tuntemattomuus</i>	Terveystietoja ei ole, koiria ei tutkita muissa maissa kuten Suomessa	Yhteistyö tuontimaiden kasvattajien kanssa	Tuodaan koiria vain tutkituista vanhemmista Käytetään tuonteja harkiten ja tutkitaan jälkeläisiä aktiivisesti	Vikoja ja sairauksia melko terveeseen kantaan
<i>Geenipohjan pieneneminen</i>	Samojen koirien ja sukujen liiallinen käyttö	Oman kasvatustyön suunnittelu ottaen huomioon rodun jatkuvuus	Käytetään enemmän koiria siitokseen ja hyödynnetään koiramateriaalia tasaisesti	Sukusiittoisuus ja sen tuomat ongelmat lisääntyvät
<i>Tuontikoirien harkitsematon käyttö</i>	Tehdään tuonneilla useita samansukuisia yhdistelmiä	Tuontien harkittu käyttö	Astutetaan eri sukuisia koiria, lisätään sukujen leveyttä, ei samansukuisten määrää	Tuonneista ei suurta hyötyä, kun niiden kumppanit ovat olleet sukulaisia, geenipohjan leventymistä ei ole tapahtunut
<i>Allergioiden lisääntyminen</i>	Eriaisista oireiluista ei tule tietoa kasvattajien käyttöön jalostusvalintoja tehdessä	Terveyskyselyt, kasvattajien avoimuus	Ei yhdistetä koiria tai linjoja, joissa tiedetään olevan tavallista enemmän allergiaoireita	Koirien huonovointisuus lisääntyy Koirien hoito- ja elinkustannukset nousevat, suosio laskee
<i>Epilepsian ja muiden vakavien sairauksien yleistyminen</i>	Tiedon puute, riskiyhdistelmien teko	Sairastuneiden koirien tietojen julkistaminen Geenitestin kehittämisen tukeminen yhteistyössä Aktiivicolliet ry:n epilempiakampanjan kanssa Collikka-terveysetiokannan ylläpito	Vältetään riskiyhdistelmiä	Koirien elämänlaatu huononee ja elinikä laskee, jalostusvalinnat vaikeutuvat
<i>Luonneongelmien yleistyminen ja käyttäytymisominaisuuksien häviäminen</i>	Kasvattajien välinpitämättömyys luonnejalostuksessa Tietty puutteet rodun geeniperimässä yleisiä	Jalostuksen ohjauksen painottaminen enemmän luonneominaisuuksiin Luonnejalostuksesta tehdään kasvattajille kannattavaa	Suhtaudutaan kriittisemmin jalostuskoirien luonteisiin Käytetään hyväksi testeistä ja koetuloksista saatavaa tietoa	Käyttäytymishäiriöt ja pelot arkielämässä yleistyvät, rodun käyttö harrastuskoirana vähenee
<i>Oikea klassinen rotutyyppi menetetään</i>	Muotivirtauksia noudatteleva näyttelyjalostus	Painotetaan tuomarikoulutuksessa käyttötarkoituksen mukaista ulkomuotoa, perehdytetään kasvattajia ja harrastajia rotumääritelmän tulkintaan ja koiran anatomian tuntemukseen	Palkitaan näyttelyissä rotumääritelmän mukaisia koiria Pyritään jalostustyössä laadukkaisiin koiriin, eikä tehdä valintoja pelkästään menestyksen perusteella	Ulkomuoto ei enää palvele käyttötarkoitustaan ja rakennevirheet aiheuttavat toiminnallista haittaa koirille

Jalostuksen tavoitteet ja strategiat

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman toteutumisen seuranta

Jalostustoimikunta hankkii tietoja koirista ja populaatiosta järjestämällä jalostustarkastuksia ja jälkeläisarvosteluja, suorittamalla terveys- ja kasvattajakyselyjä ja järjestämällä niiden perusteella erilaisia luentoja kasvattajille ja muille rodusta kiinnostuneille. Jalostustoimikunta auttaa

niitä kasvattajia jalostusyhdistelmän valinnassa, joiden oma tieto tai taitomäärä ei riitä. Se pyrkii valistustoiminnalla saamaan kasvattajat tietoisiksi rodun ongelmista ja kasvattajien vaikutusmahdollisuuksista niihin. Jalostustoimikunta seuraa ja kerää tietoja (muun muassa rekisteröinnit, terveys- ja luonnetestitulostot) koirista jalostus-

ta silmälläpitäen ja jakaa tätä tietoa yhdistyksen jäsenistölle lehden ja internet-sivujen välityksellä. Jalostustoimikunta seuraa jalostuksen tavoiteohjelman ajanmukaisuutta ja tekee tarvittaessa muutosehdotuksia. Tämä jalostuksen tavoiteohjelma tarkistetaan vähintään viiden vuoden välein yhdistyksen vuosikokouksessa.

6.5.1

Aikataulu toimenpiteille:

KÄYNNISSÄ:

Epilepsiakampanja yhteistyössä Aktiivicolliet ry:n kanssa

Terveyskysely

Käyttätymiskysely

Lisäätymisongelmia koskeva kysely

Collikka-tietokanta terveystietojen tallennukseen

VUOSITTAIN:

Jalostustarkastuksia

Luonnetestejä

Rotumestaruuskokeet

(Palveluskoirakokeet, Tottelevaisuuskoe, Agility)

Erikoisnäyttelyt

Kasvattajapäivät

Luennot ja julkaisut

Tilastokoosteet

TARVITTAESSA:

Jalostusneuvonta

Tuomarikolleegiot

2013 JTO uudistuu

2013 Suomen Collieyhdistyksen internet-sivut uudistuvat

2014 PEVISA-ohjelma uudistuu

2018 Seuraava JTO-päivitys

Kirjallisuus, tieteelliset artikkelit,
Internet-sivut ja luennot

7 Lähteet

Kirjallisuus:

Combe, I., Bridge, D. Hutchinson, P. 2001. Rough Collies of Distinction. Piggot Printers Ltd. Cambridge.

Mäki, K. 2006. BLUP-indeksiä lasketaan jo 14 rodulle. Koiramme 1 2: 69-74.

Osborne, M. & Speding, A. 1986. The Collie. Butler & Tanner Ltd, Frome and London.

Wiberg, M.E. 2003. Pancreatic acinar atrophy in German shepherd dogs and rough-coated Collies. Etiopathogenesis and response to long-term enzyme replacement treatment. Academic Dissertation, January 2003. University of Helsinki, Faculty of Veterinary Medicine, Department of Clinical Veterinary Sciences, Faculty of Veterinary Medicine.

Tieteelliset artikkelit:

Berryere, T.G., Kerns, J.A., Barsh, G.S. & Schmutz, S.M. 2005. Association of an Agouti allele with fawn or sable coat color in domestic dogs. Mammalian Genome 16:262-272.

Clark, L.A., Wahl, J.M., Rees, C.A & Murphy, K.E. 2006. Retrotransposon insertion in SILV is responsible for merle patterning of the domestic dog. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America 103:1376-1381.

Geyer, J., Döring, B., Godoy, J.R., Leidolf, R., Moritz, A. & Petzinger, E. 2005. Frequency of the nt230 (del4) MDR1 mutation in Collies and related dog

breeds in Germany. Journal of Veterinary Pharmacology and Therapeutics 28:545-551.

Henning, J.A. & Townsend, M.S. 2005. Field-Based Estimates of Heritability and Genetic Correlations in Hop. Crop Science 45:1469-1475.

Lowe JK, Kukekova AV, Kirkness EF, Langlois MC, Aguirre GD, Acland GM, Ostrander EA. 2003. Linkage Mapping of the Primary Disease Locus for Collie Eye Anomaly. Genomics 82:86-95.

Mealey, K.L., Bentjen, S.A., Gay, J.M. & Cantor, G.H. 2001. Ivermectin sensitivity in collies

Lähteet

associated with a deletion mutation of the *mdr1* gene. *Pharmacogenetics* 11:727–733.

Parker HG, Kukekova AV, Akey DT, Goldstein O, Kirkness EF, Baysac KC, Mosher DS, Aguirre GD, Acland GM, Ostrander EA. 2007. Breed relationships facilitate fine-mapping studies: a 7.8-kb deletion cosegregates with Collie eye anomaly across

multiple dog breeds. *Genome Research* 17:1562–1571.

van Asperen, J., Mayer, U., van Tellingen, O. & Beijnen, J.H. 1997. The Functional Role of P-Glycoprotein in the Blood-Brain barrier. *Journal of Pharmaceutical Sciences* 86:881–884.

Westermarck E, Wiberg M. 2003. Exocrine pancreatic

insufficiency in dogs. Review. *Vet Clin North Am Small Anim Pract.* 33:1165–1179, viii–ix.

Wiberg, M.E., Nurmi, A. ja Westermarck, E. 1999. Serum trypsinlike immunoreactivity measurement for the diagnosis of subclinical exocrine pancreatic insufficiency. *Journal of veterinary internal medicine* 13: 426–432.

Internet-sivut:

Suomen Kennelliiton Koiranet-jalostustietojärjestelmä (<http://jalostus.kennelliitto.fi>)

Svenska Kennelklubben, Avelsdata (<http://kennet.skk.se/avelsdata>)

Optigen®, LLC: Collie Eye Anomaly / Choroidal Hypoplasia (CEA) Test For Australian Shepherd, Border Collie, Lancashire Heeler, Rough Collie, Shetland Sheepdog and Smooth Collie. 27.10.2005 (<http://www.optigen.com>)

Schmutz, S.M.: Genetics of Coat Color and Type in Dogs. 3.12.2007 (<http://homepage.usask.ca/~schmutz/dogcolors.html>)

M D R 1 – I n f o r m a - tionsplattform, *mdr1*-mutaatiosta kertova saksalainen sivusto (<http://www.mdr1-defekt.de>)

Suomen Samojedinkoirayhdistys ry:n internet-sivut: Samojedinkoirilla esiintyneistä silmäsairauksista (<http://samy.fi/silmasairauksista.html>)

SCY:n keskustelufoorumi (<http://www.collieyhdistys.fi/forum/index.php>)

Mäki, K. 2009. Kennelliiton lonkkaindeksilaskentaan 11 uutta rotua. (<http://files.kotisivukone.com/heti.tarjoaa.fi/tiedostot/artikkelit/indeksit.pdf>)

Eläinlääkäriin.fi eläinlääkäreiden ylläpitämä tiedonhakuportaali (<http://www.elainlaakariin.fi>)

Lappalainen Anu, ELL Koiran lonkanivelen kasvuhäiriö <http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusja-kasvatus/artikkelit/>

Luennot:

ELL Sanna Elfving: Collieilla esiintyvät silmäsairaudet. Luento 27.10.2007, Hämeenlinna, Suomen Collieyhdistys ry.

Katri Leikola: Pitkä- ja lyhytkarvaiset colliet luonnetestin ja MH-kuvauksen valossa. Luento 18.11.2012, Jämsä, Suomen Collieyhdistys ry.

ELL Merja Dahlbom: Lisääntymisongelmat. Luento 11.2.2006, Lahti, Suomen Collieyhdistys ry.

Liitteet
Liite 1

8 Liitteet

Liitteet

Liite 1:

Käytetyimpien jalostusurosten keskinäiset sukulaisuudet

Liite 2:

Luonnetestitulastoja Aktiivicolliet ry:n tietokannan pohjalta

Liite 3:

SCY ry:n terveystarkastuskaavake ja vastauksien koonti

Liite 4:

SCY ry:n kyselylomake jalostusurosten hedelmällisyydestä

Liite 5: SCY ry:n jalostustarkastuslomake

Liitteet

Liite 1

Käytetyimpien jalostusurosten keskinäiset sukulaisuudet

	Brilyn Touch of Black	Ingledene Powerplay	Hawkeire's Spirit O'Barksdale	Random Acres William Light	Julian's Mist Las Vegas	Zinnia's Brazil Carneval	Steadwyn Mahogany Hit	Wicani Wren-Noir	Leijukan Faust	Go-West vom Hause Reinhard	Siniketun Motörhead	Zinnia's Miami Vice	Roxier's Blue Maxam	Wicani Caped Crusader	Ruusuvirran Rosa Richardii	Blomlane's Love inthe Mist	Finn Arrow Exelent Example	Code da Vinci Fantazija	Blackyblue's Evening Star	My Miracle's Move Over
Brilyn Touch of Black		20,4	0,2	0,1	19,2	18,2	16,5	18,9	16,3	20,4	18,7	16,4	16,1	22,2	5,7	21,8	9,7	20,3	18,0	17,8
Ingledene Powerplay	20,4		0,2	0,1	17,8	16,4	12,8	18,1	15,2	18,6	17,1	15,0	14,9	19,5	5,7	19,1	9,9	19,1	16,7	15,9
Hawkeire's Spirit O'Barksdale	0,2	0,2		16,7	0,2	0,1	0,3	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	32,0	0,2	16,1	0,2	0,1	0,2
Random Acres William Light	0,1	0,1	16,7		0,1	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	10,8	0,1	5,5	0,1	0,1	0,1
Julian's Mist Las Vegas	19,2	17,8	0,2	0,1		16,8	10,5	16,7	16,0	20,3	17,9	15,6	19,0	18,0	6,7	20,2	12,3	20,0	16,6	16,5
Zinnia's Brazil Carneval	18,2	16,4	0,1	0,1	16,8		10,3	15,6	18,3	17,4	15,5	28,1	16,3	16,7	6,1	16,4	9,8	16,7	24,4	24,2
Steadwyn Mahogany Hit	16,5	12,8	0,3	0,3	10,5	10,3		9,7	9,3	11,2	10,2	9,6	9,0	10,9	3,5	11,1	5,7	11,0	10,2	10,4
Wicani Wren-Noir	18,9	18,1	0,1	0,1	16,7	15,6	9,7		14,3	18,7	15,7	14,1	14,8	25,2	5,3	18,2	9,0	17,3	15,3	15,0
Leijukan Faust	16,3	15,2	0,1	0,2	16,0	18,3	9,3	14,3		16,4	15,0	17,2	15,0	15,2	6,6	15,6	10,0	15,8	17,4	18,5
Go-West vom Hause Reinhard	20,4	18,6	0,2	0,1	20,3	17,4	11,2	18,1	16,4		19,1	15,4	17,5	19,5	6,1	21,3	10,1	20,7	16,9	16,5
Siniketun Motörhead	18,7	17,1	0,1	0,1	17,9	15,5	10,2	15,7	15,0	19,1		16,1	16,3	17,0	5,7	19,5	9,6	22,4	16,6	16,4
Zinnia's Miami Vice	16,4	15,0	0,2	0,1	15,6	28,1	9,6	14,1	17,2	15,4	16,1		17,8	15,1	6,1	14,8	10,6	15,0	29,5	23,7
Roxier's Blue Maxam	16,1	14,9	0,1	0,1	16,0	16,3	9,0	14,8	15,0	17,5	16,3	17,8		15,6	5,6	16,9	9,3	16,0	17,1	17,1
Wicani Caped Crusader	22,2	19,5	0,1	0,1	18,0	16,7	10,9	25,2	15,2	19,5	17,0	15,1	15,6		5,5	20,0	9,4	18,7	16,5	16,2
Ruusuvirran Rosa Richardii	5,7	5,7	32,0	10,8	6,7	6,1	3,5	5,3	6,6	6,1	5,7	6,1	5,6	5,5		5,8	29,6	6,6	6,0	6,2
Blomlane's Love inthe Mist	21,8	19,1	0,2	0,1	20,2	16,4	11,1	18,2	15,6	21,3	19,5	14,8	16,9	20,0	5,8		10,0	20,9	16,3	15,7
Finn Arrow Exelent Example	9,7	9,9	16,1	5,5	12,3	9,8	5,7	9,0	10,0	10,1	9,6	10,6	9,3	9,4	29,6	10,0		10,7	9,8	10,1
Code da Vinci Fantazija	20,3	19,1	0,2	0,1	20,0	16,7	11,0	17,3	15,8	20,7	22,4	15,0	16,0	18,7	6,6	20,9	10,7		16,3	16,0
Blackyblue's Evening Star	18,0	16,1	0,1	0,1	16,6	24,4	10,2	15,3	17,4	16,9	16,6	29,5	17,1	16,5	6,0	16,3	9,8	16,3		22,9
My Miracle's Move Over	17,8	15,9	0,2	0,1	16,5	24,2	10,4	15,0	18,5	16,5	16,4	23,7	17,1	16,2	6,2	15,7	10,1	16,0	22,9	

Liite2

Liite 2

Tilastoja pitkäkarvaisten collieiden
luonnetestikäynneistä ja -tuloksista
vuosilta 1979–2011

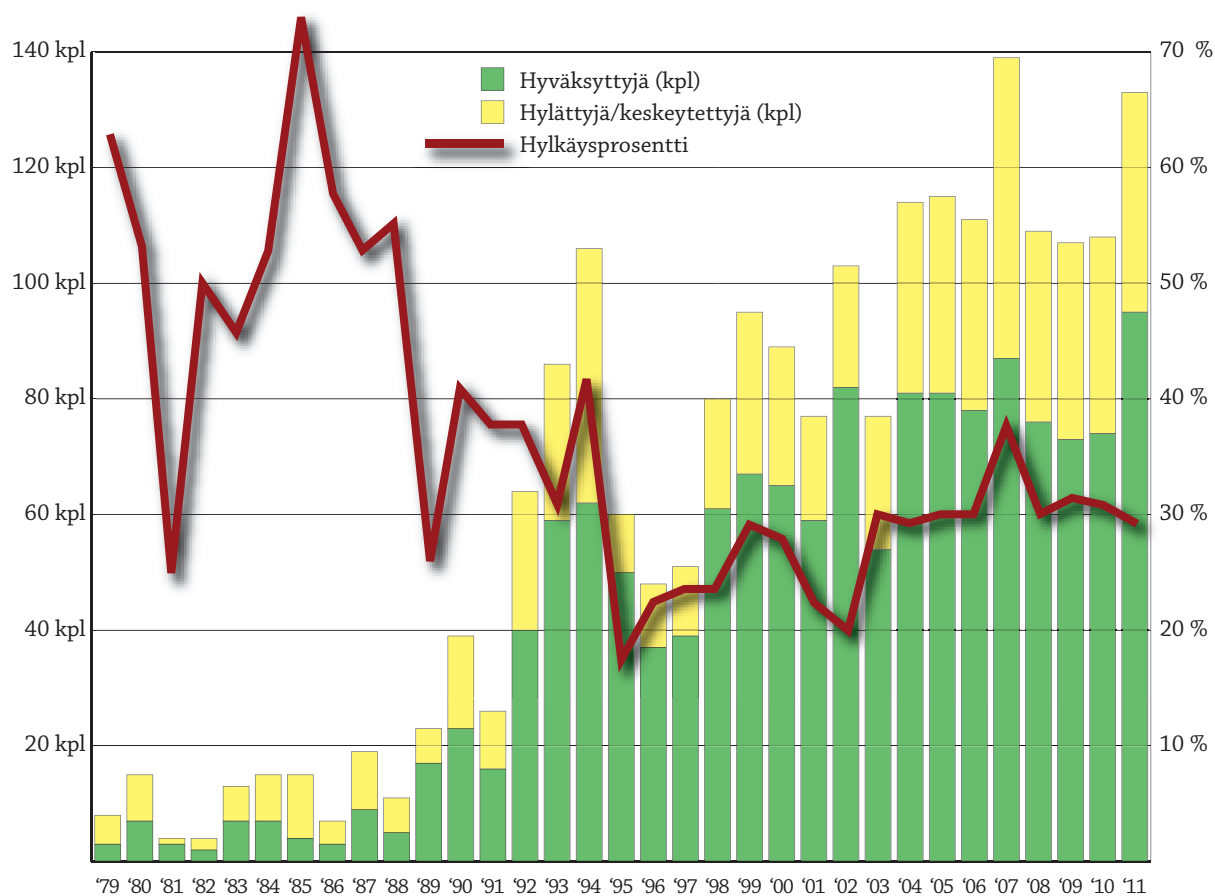
LUONNETESTIKÄYNNIT JA HYLKÄYSPROSENTTI

Vuosi	Testattuja	Hylätty/keskeytetty	Hylkäys-%
1979	8	5	63 %
1980	15	8	53 %
1981	4	1	25 %
1982	4	2	50 %
1983	13	6	46 %
1984	15	8	53 %
1985	15	11	73 %
1986	7	4	57 %
1987	19	10	53 %
1988	11	6	55 %
1989	23	6	26 %
1990	39	16	41 %
1991	26	10	38 %
1992	64	24	38 %
1993	86	27	31 %
1994	106	44	42 %
1995	60	10	17 %
1996	48	11	23 %
1997	51	12	24 %
1998	80	19	24 %
1999	95	28	29 %
2000	89	24	27 %
2001	77	18	23 %
2002	103	21	20 %
2003	77	23	30 %
2004	114	33	29 %
2005	115	34	30 %
2006	111	33	30 %
2007	139	52	37 %
2008	109	33	30 %
2009	107	34	32 %
2010	108	34	31 %
2011	133	38	29 %
Yhteensä	2071	645	31 %

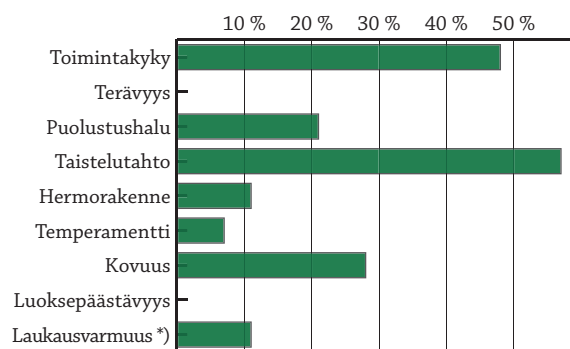

Liitteet

NEGATIIVISTEN ARVOSANOJEN OSUUS ANNETUISTA ARVOSANOISTA

Ominaisuus	Negatiivisten arvosanojen osuus
Toimintakyky	48 %
Terävyys	0 %
Puolustushalu	21 %
Taistelutahto	57 %
Hermorakenne	11 %
Temperamentti	7 %
Kovuus	28 %
Luoksepäästävyys	0 %
Laukausvarmuus *)	11 %
Testattuja kpl	2 071

*) Laukausmerkinnät alkuen v. 1996

Liite 2

LUONNEKUVA - PITKÄKARVAINEN COLLIE

Arvosanojen kappalemääräinen jakauma vuosina 1996–2011 testatuilla koirilla:

Arvosana	+3	+2	+1	-1	-2	-3
Toimintakyky	0	43	716	668	86	0
Terävyys	261	14	1238	0	0	0
Puolustushalu	513	26	670	303	0	1
Taistelutahto	40	592	0	696	169	16
Hermorakenne	0	49	1322	134	8	0
Temperamentti	451	905	113	34	10	0
Kovuus	70	0	1087	0	341	15
Luoksepäästävyys	1056	450	2	5	0	0

Arvosanojen prosenttimääräinen jakauma vuosina 1996–2011 testatuilla koirilla:

Arvosana	+3	+2	+1	-1	-2	-3
Toimintakyky	-	2,8 %	47,3 %	44,2 %	5,7 %	-
Terävyys	17,3 %	0,9 %	81,8 %	-	-	-
Puolustushalu	33,9 %	1,7 %	44,3 %	20,0 %	-	0,1 %
Taistelutahto	2,6 %	39,1 %	-	46,0 %	11,2 %	1,1 %
Hermorakenne	-	3,2 %	87,4 %	8,9 %	0,5 %	-
Temperamentti	29,8 %	59,8 %	7,5 %	2,2 %	0,7 %	-
Kovuus	4,6 %	-	71,8 %	-	22,5 %	1,0 %
Luoksepäästävyys	69,8 %	29,7 %	0,1 %	0,3 %	-	-

Luonnekuvan valossa tyypillinen pk-collie

Huomaa, että ”tyypillisen” collien määritelmä perustuu vain arvosanojen kappalemääräiseen jakaumaan, ei SCY:n jalostuksen tavoiteohjelmaan. Collieiden ”ideaaliarvosanat” löytyvät SCY:n web-sivustolta www.collieyhdistys.fi

Toimintakyky	+1	Kohtuullinen
Terävyys	+1	Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäyshalua
Puolustushalu	+1	Pieni
Taistelutahto	-1	Pieni
Hermorakenne	+1	Hieman rauhaton
Temperamentti	+2	Kohtuullisen vilkas
Kovuus	+1	Hieman pehmeä
Luoksepäästävyys	+3	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin
Pisteet	+125 p.	

Liitteet

LAUKAUSPELOTTOMUUS

Vuosina 1996–2011 testatut koirat

	Laukausvarma	Laukaus-kokematon	Paukkuärtyisä	Laukausaltis tai-arka	Koe keskeytetty
Prosenttia	43,8 %	37,4 %	1,0 %	15,3 %	2,5 %
Kappaletta	679	580	16	238	38

OSA-ALUEIDEN ARVOSANAJAKAUMAT 1980–2011

Punaisella lihavoidulla on esitetty osa-alueen yleisin arvosana, vihreällä taustalla ideaaliarvosanat.

Arvosana	+3	+2	+1	-1	-2	-3	Ihante-arvosanoja	Negatiivisia arvosanoja
Toimintakyky	0,0 %	2,6 %	48,8 %	42,7 %	6,0 %	0,0 %	51,4 %	48,6 %
Terävyys	18,2 %	1,3 %	80,4 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %	98,6 %	0,1 %
Puolustushalu	33,5 %	2,4 %	42,5 %	21,5 %	0,0 %	0,0 %	97,5 %	21,6 %
Taistelutahto	2,9 %	38,9 %	0,1 %	46,3 %	10,8 %	0,9 %	41,8 %	58,0 %
Hermorakenne	0,0 %	2,8 %	86,1 %	10,4 %	0,4 %	0,2 %	89,0 %	11,0 %
Temperamentti	29,6 %	57,7 %	6,2 %	6,0 %	0,6 %	0,0 %	87,2 %	6,6 %
Kovuus	4,4 %	0,0 %	66,6 %	0,0 %	27,5 %	1,5 %	70,9 %	29,0 %
Luoksepäästävyys	64,6 %	32,7 %	2,4 %	0,3 %	0,0 %	0,0 %	97,3 %	0,3 %
Laukauspelottomuus	Varma	Kokematon	Ärtyisä		Arka	Altis	83,2 %	15,7 %
	44,9 %	38,3 %	1,1 %		14,3 %	1,5 %		

Liite 2

LOPPUPISTEET KESKIMÄÄRIN

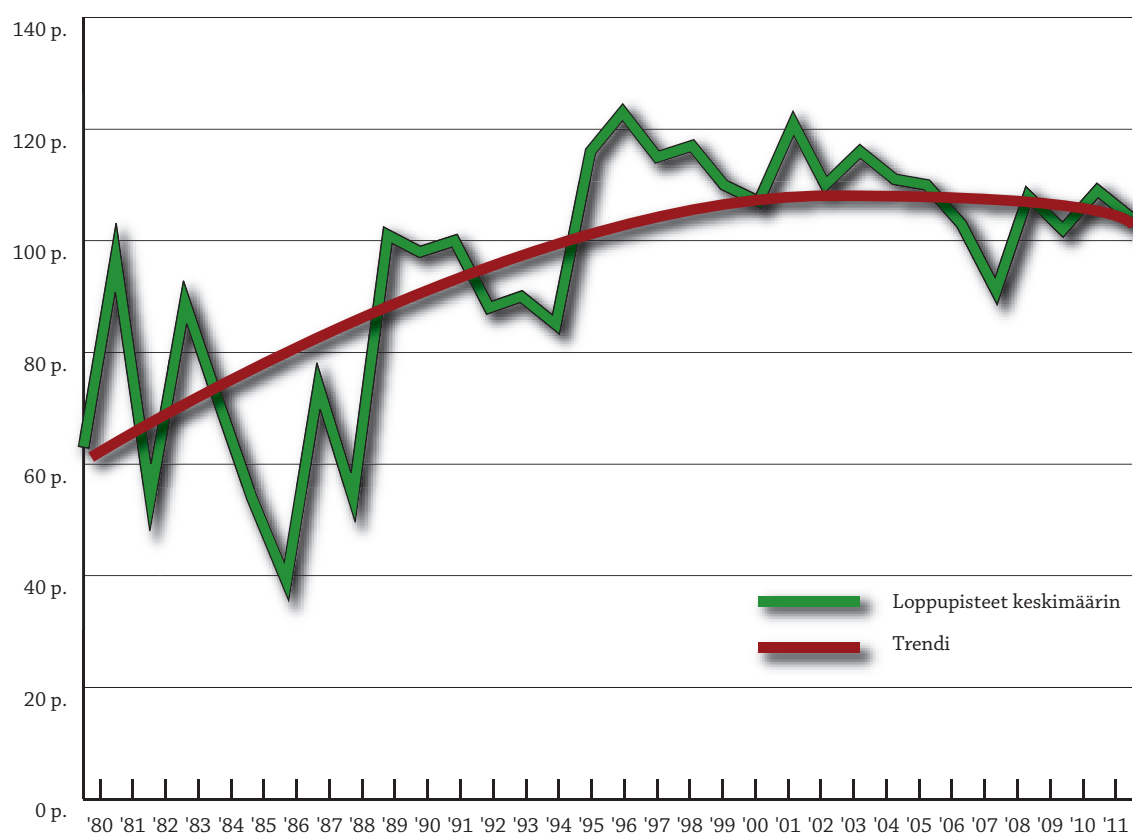
1980 2011	1996 2001
103,4	108,2

Vuosi	Pisteet
1980	63
1981	97
1982	54
1983	89
1984	72
1985	54
1986	39
1987	74
1988	54
1989	101
1990	98
1991	100
1992	88
1993	90
1994	85
1995	116
1996	123
1997	115
1998	117
1999	110
2000	107
2001	121
2002	110
2003	116
2004	111
2005	110
2006	103
2007	91
2008	108
2009	102
2010	109
2011	104
Keskimäärin	103

Liitteet

LOPPUPISTEIDEN KEHITYS JA TRENDI

Liite 2

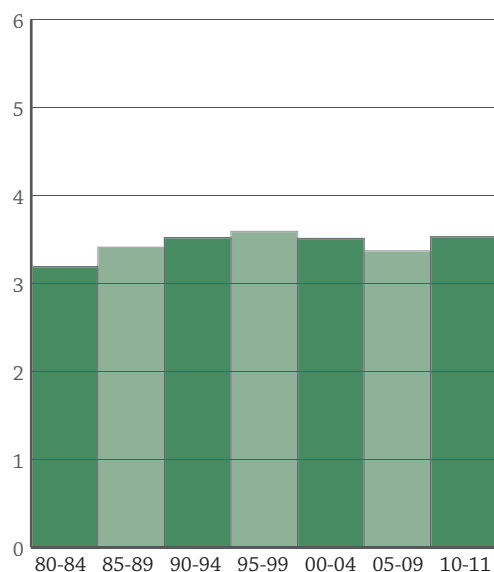
OSA-ALUEIDEN SKAALATTUJEN ARVOSANOJEN KEHITTYMINEN VUOSITTAIN

Keskeyttäneiden arvosanat poistettu laskennasta.

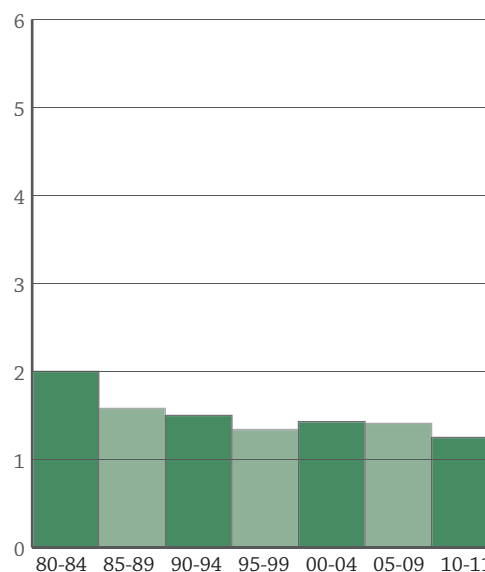
Luonnetestin osa-alueiden arvosanat on skaalattu asteikolle 1-6 ominaisuuden voimakkuuden mukaan (1 = ominaisuuden heikoin taso, 6 = voimakkain)

	1980 1984	1985 1989	1990 1994	1995 1999	2000 2004	2005 2009	2010 2011
Toimintakyky	3,19	3,41	3,52	3,59	3,51	3,37	3,53
Terävyys	2,00	1,58	1,50	1,34	1,43	1,41	1,25
Puolustushalu	2,35	2,32	2,10	2,19	2,17	2,20	2,15
Taisteluhalu	3,15	3,22	3,40	3,41	3,37	3,28	3,17
Hermorakenne	3,81	3,77	3,84	3,97	3,94	3,89	3,97
Temperamentti	3,92	4,11	4,16	4,35	4,41	4,46	4,36
Kovuus	2,42	2,47	2,57	2,71	2,78	2,80	2,92
Luoksepäästävyys	5,27	5,26	5,39	5,72	5,68	5,67	5,68
Keskeyttäneitä (kpl)		2	4	2	6	19	12

TOIMINTAKYKY

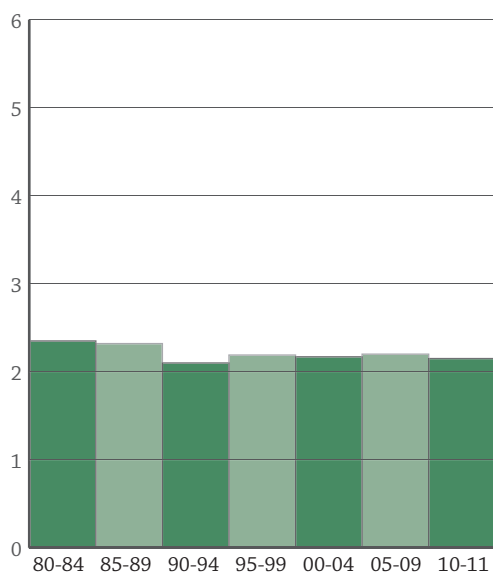
TERÄVYYS

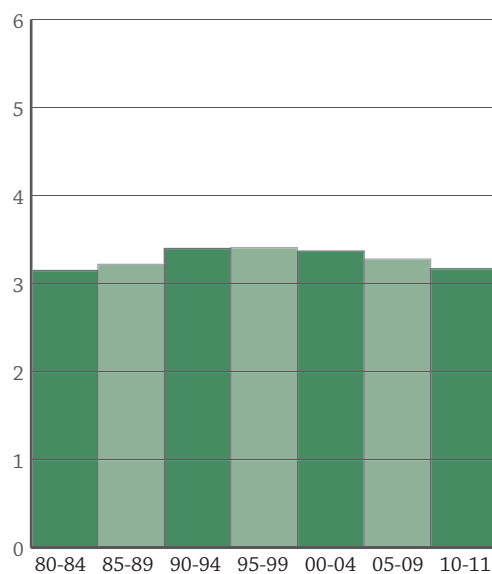

Liitteet

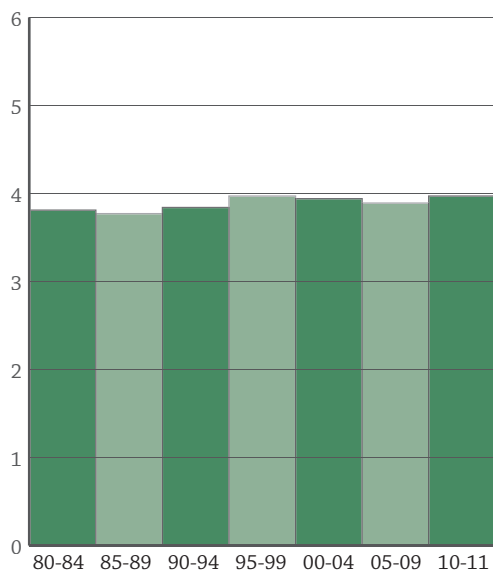
PUOLUSTUSHALU

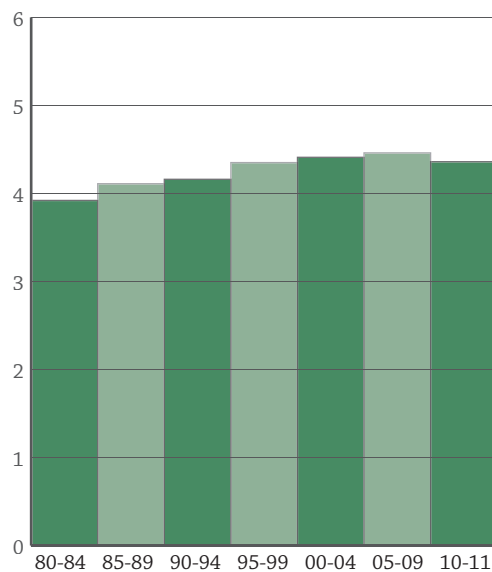
TAISTELUHALU

HERMORAKENNE

TEMPERAMENTTI

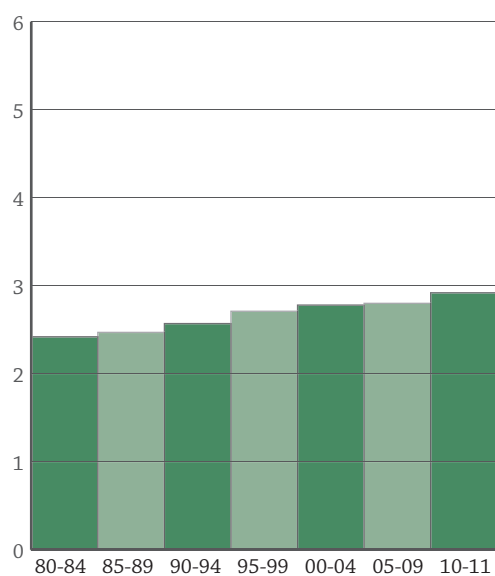

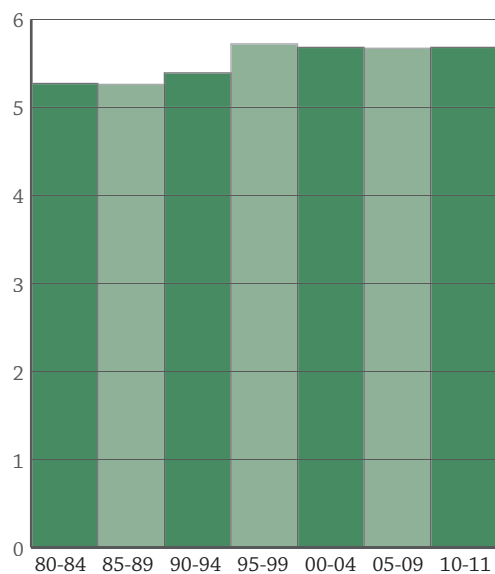
Liite 2
Liite 3

KOVUUS

LUOKSEPÄÄSTÄVYYS

Liite 3

SCY ry:n terveystarkastuskaavake ja vastauksien koonti

TERVEYSTARKASTUS

1. Pitkäkarvainen ☐ Sileäkarvainen ☐

Koiran perustiedot

2. Koiran ikä: ☐ alle 1 v. ☐ 1-3 v. ☐ 4-6 v. ☐ 7-10 v.

☐ yli 10 v.

3. Sukupuoli: ☐ Uros ☐ Narttu

4. Koiran yleinen terveydentila:

☐ erinomainen ☐ hyvä ☐ välttävä ☐ tyydyttävä

Hampaat ja purenta:

5. Koiralla on kaikki hampaat ☐ Kyllä ☐ Ei

6. Purenta: ☐ leikkaava purenta ☐ tasapurenta ☐ yläpurenta

☐ alapurenta ☐ vino purenta

☐ ahtaasti asettuneet kulmahampaat

7. Koiralta puuttuu: ☐ etuhampaita ___kpl ☐ kulmahampaita ___kpl

☐ välihampaita ___kpl ☐ poskihampaita ___kpl

☐ tapaturmaisesti irronneet hampaat: ___kpl

☐ ylimääräisiä hampaita: ___kpl, missä _____

8. Koiralla on ollut hampaisiin tai purentaan liittyviä muita ongelmia, minkälaisia? _____

Liite 3

SCY ry:n terveystarkastuskaavake ja vastauksien koonti

Silmät

9. Onko koiralla esiintynyt seuraavia ongelmia?:

☐ toistuvia silmätulehduksia ☐ ahdas kyynelkanava

☐ silmähaavauma (ei trauman aiheuttama)

☐ muita ongelmia, minkälaisia? : _____

Selkä

10. Onko selkä kuvattu?: Kyllä ☐ Ei ☐

11. Löytyikö muutoksia?: Kyllä ☐ Ei ☐

12. Millaisia muutoksia?:

☐ kalkkeumia ☐ spondyloosi ☐ ylimääräisiä nikamia

☐ puuttuvia nikamia ☐ nikamamuutos, millainen?: _____

☐ muu muutos, millainen?: _____

13. Onko koiran selkäänsä?: Kyllä ☐ Ei ☐

14. Ikä oireiden alkaessa: ☐ alle 1 v. ☐ -3 v. ☐ 4-6 v. ☐ 7-10 v.

☐ yli 10 v.

15. Millaisia oireita, miten hoidettiin/hoidetaan?: _____

Liite 3

SCY ry:n terveystarkastuskaavake ja vastauksien koonti

Häntä

16. Onko hännässä nikamamuutoksia: kyllä ☐ ei ☐

17. Millaisia muutoksia?: _____

Ontuminen

18. Koiralla on ollut pidempiaikaista/kroonista ontumista: kyllä ☐ ei ☐

19. Oireiden kesto?: _____

20. Tutkittiinko eläinlääkäriässä: kyllä ☐ ei ☐

21. Ikä oireiden alkaessa?: ☐ alle 1 v. ☐ 1-3 v. ☐ 4-6 v. ☐ 7-10 v.

☐ yli 10 v.

22. Ontumisen syy:

☐ nivelvamma ☐ murtuma ☐ lihasvamma ☐ nivelrikko

☐ muu, mikä?: _____

23. Oireiden ja hoidon kuvaus: _____

24. Sisätaudit

Rastita, jos koirallasi on ollut seuraavia ongelmia. Lisätietoja kohdassa toivomme sinun antavan tietoja koirasi iästä ongelman ilmetessä, sekä mahdollisista hoidoista ja lisädiagnooseista.

☐ sivuääni sydämessä ☐ sydänvika ☐ maksasairaus

☐ munuaissairaus ☐ haimasairaus ☐ diabetes (sokeritauti)

☐ suolistosairaus ☐ kiteitä virtsassa ☐ virtsakiviä

Liite 3

SCY ry:n terveystarkastuskaavake ja vastauksien koonti

☐ ruokatorven laajentuma/kuroutuma ☐ verenhyttymisongelma

☐ hyvänlaatuisia kasvaimia ☐ syöpäkasvaimia

☐ muita ongelmia, kerro tarkemmin lisätietoja kohdassa

25. Lisätietoja: _____

26. Autoimmuunisairaudet

Rastita, jos koirallasi on ollut seuraavia ongelmia. Lisätietoja kohdassa toivomme sinun antavan tietoja koirasi iästä ongelman ilmetessä, sekä mahdollisista hoidoista ja lisädiagnooseista.

☐ kilpirauhasen vajaatoiminta ☐ haiman vajaatoiminta

☐ dermatomyosiitti ☐ addisonintauti

☐ collie nose, DLE ☐ degeneratiivinen myelopatia

☐ IMHA, autoimmuuni hemolyyttinen anemia

☐ Muu autoimmuunisairaus, mikä?: _____

27. Lisätietoja: _____

28. Muut sairaudet

Rastita, jos koirallasi on ollut seuraavia ongelmia. Lisätietoja kohdassa toivomme sinun antavan tietoja koirasi iästä ongelman ilmetessä, sekä mahdollisista hoidoista ja lisädiagnooseista.

Liite 3

SCY ry:n terveystarkastuskaavake ja vastauksien koonti

32. Kuolinsyy

Koiran ikä kuollessa ____v ____kk

33. Kuolinsyy varmistettu ruumiinavauksella kyllä ☐ ei ☐

34. Varmistettu syy: _____

35. Jos syytä ei ole varmistettu, oma käsityksesi kuolinsyystä:

☐vanhuus ☐onnettomuus ☐pitkäaikainen sairaus, mikä?: _____

☐vakava akuutti sairaus, mikä: _____ ☐luonneongelmat

☐muu koirasta riippumaton syy

36. Lisätietoja: _____

Liite 3

SCY ry:n terveystarkastuskaavake ja vastauksien koonti

JALOSTUSKYSELY

UROKSET

1. Pitkäkarvainen ☐

Sileäkarvainen ☐

2. Kivekset: ☐ normaalit

☐ vain toinen laskeutunut

☐ molemmat piilossa

☐ koira kastroitu

Miksi ? _____

3. Urostani on käytetty/yritetty käyttää jalostukseen:

Kyllä ☐

ei ☐

4. Onko koiralla esiintynyt seuraavia ongelmia?:

☐ eturauhasvaivat ☐ ahdas esinahka ☐ esinahan tulehdus

☐ aliseksuaalisuus ☐ yliseksuaalisuus ☐ kivistulehdus

☐ muuta, mitä?: _____

5. Astuminen:

☐ astuu itsenäisesti

☐ tarvitsee hieman apua

☐ tarvitsee paljon apua

☐ ei ole kiinnostunut nartusta

6. Uros jätti nartun tyhjäksi

☐ ei

☐ kyllä

miksi (jos tiedossa): _____

7. Lisätietoja (toivomme sinun antavan tässä lisätietoja koiran iästä vaivan ilmetessä, sekä mahdollisista hoidoista tai lisädiagnooseista):

Liite 3

SCY ry:n terveystarkastuskaavake ja vastauksien koonti

NARTUT

8. Pitkäkarvainen ☐ Sileäkarvainen ☐

9. Juoksut ☐ epäsäännölliset ☐ säännölliset

väli noin: __ kk (on normaalia, että juoksuväli harvenee iän myötä)

10. ☐ steriloitu, miksi? _____

11. Onko koiralla esiintynyt seuraavia ongelmia?:

☐ lievät valeraskaudet

☐ voimakkaat valeraskaudet

☐ pitkittyneet juoksut

☐ välijuoksut (loppuvat kesken)

☐ ns. hiljainen kiima (veretön juoksu)

☐ kohtutulehdus

☐ emätintulehdus

☐ muuta, mitä?: _____

12. Koirani on synnyttänyt:

kyllä ☐

ei ☐

13. Synnytys oli ☐ hyvin helppo ☐ helppo ☐ melko vaikea

☐ leikkaus

14. Narttu on ollut hankala astuttaa:

kyllä ☐

ei ☐

15. Narttu on jäänyt tyhjäksi

kyllä ☐

ei ☐

onko syy tiedossa? _____

Liite 3

SCY ry:n terveystarkastuskaavake ja vastauksien koonti

16. Onko seuraavia ongelmia ilmennyt?:

☐ polttoheikkous

☐ ruokahaluttomuus kanto/imetysaikana

☐ heikko maidon tuotanto

☐ heikko hoivavietti

17. Lisätietoja (toivomme sinun antavan tässä lisätietoja koiran iästä vaivan ilmetessä, sekä mahdollisista hoidoista tai lisädiagnooseista):

PENTUJEN TERVEYS

18. Koiran jälkeläismäärä: _____

19. Onko uroksesi jälkeläisillä/kasvateillasi esiintynyt jotain näistä?

Jos on, merkitse monellako pennulla

☐ napatyrä, ____kpl

☐ nivustyrä, ____kpl

☐ kitalaki- / suulakihalkio, ____kpl

20. Muu, mikä?

Liite 4

SCY ry:n kyselylomake jalostusurosten hedelmällisyydestä

1

SUOMEN COLLIEYHDISTYS
FINLANDS COLLIEFÖRENING
Jalostustoimikunta

SIITOSUROSTEN HEDELMÄLLISYYDEN SELVITYSKYSELY

Kysely on suunnattu kaikille urosten omistajille ja kasvattajille, joiden käytössä on ollut jalostusuroksia viimeisen kymmenen vuoden aikana. Toivoisimme että vastaisitte seuraaviin kysymyksiin jokaisen vuosien 1997-2007 välisenä aikana astutuskäytössä olleen uroksen osalta erikseen.

Rotu: lk / pk collie

Kuinka monta narttua urokseksi on astunut?

Onnistuuko astutus mielestäsi helposti?

Onko urokseksi kunnolla kiinnostunut nartuista?

Kuinka monta narttua urokseksi on saanut tiineeksi?

Pentueiden koko aikajärjestyksessä

Jos urokseksi on jättänyt tyhjäksi narttuja, onko tietoa, onko ko. narttu tiinehtynyt toisesta uroksesta?

Onko uroksella ollut sairauksia, vammoja, pitkiä lääkityksiä, hormonihoitoja tms. joka voisi vaikuttaa sperman laatuun?

Onko urokseksi sperma tutkittu?

Milloin ja miksi se tutkittiin?

Vastaukset jalostustoimikunnan sihteerille sähköpostitse tai postitse.

Tarkoitus on kartoittaa tilannetta roduissamme, apunamme selvitystyön tekemisessä ja tulosten tulkinnessa on lisääntymistieteen erikoiseläinlääkäri, ELT, Dipl.ECAR Merja Dahlbom.

Liite 5 SCY ry:n jalostustarkastuslomake

SUOMEN COLLIEYHDISTYS
FINLANDS COLLIEFÖRENING

Ulkomuodon jalostustarkastuslomake

Paikka..... Pvm.....
 Tuomari.....
 Koiran nimi..... Säkäkorkeus..... cm
 Koiran rek.no..... Rungon pituus..... cm
 Sukupuoli..... Rinnan syvyys..... cm
 Synt.aika..... Ikä..... Rinnan leveys..... cm
 Isän nimi.....
 Isän rek.no.....
 Emän nimi.....
 Emän rek.no.....
 Omistaja.....
 Osoite.....

Muuta / huomioitavaa:

		1	2	3	0	
1.	Koko					
2.	Korkeus/pituus					
3.	Rakennetyyppi					
4.	Sukupuolileima					
5.	Kivekset					
6.	Purenta					
7.	Hampaat					
8.	Pigmentti					
9.	Pään kiila					
10.	Otsapenger					
11.	Kallo					
12.	Kuono					
13.	Huulet					
14.	Alaleuka					
15.	Silmät					
16.	Korvat					
17.	Kaula					
18.	Ylälinja					
19.	Selkä					
20.	Lanne					
21.	Lantio					
22.	Häntä					
23.	Kulmaukset					
24.	Etuosa					
25.	Eturaajat					
26.	Rintakehä					
27.	Vatsalinja					
28.	Takaosa					
29.	Takaraajat					
30.	Käpälät					
31.	Liikunta sivusta					
32.	Liikunta edestä					
33.	Liikunta takaa					
34.	Luonne					
35.	Yleiskunto					
36.	Turkki					
37.	Turkin väri					

Tuomarin allekirjoitus.....

Testi keskeytetty, syy:

.....

Liite 5 SCY ry:n jalostustarkastuslomake

JALOSTUSTARKASTUSLOMAKKEEN OMINAISUUSLISTA

Sivu 1/3

		1	2	3	0
1	Koko uroks el..... cm	a) keskikokoinen 58-59cm b) alle keskikoon 56-57cm c) yli keskikoon 59-61cm	a) pieni 54-55cm b) suuri 61-63cm	a) ylisuuri 64cm	a) alimittainen alle 54cm b) ylisuuri yli 64cm
	nartut.....cm	a) keskikokoinen 53-54cm b) alle keskikoon 51-52cm c) yli keskikoon 55-56cm	a) pieni 49-50cm b) suuri 57-58cm	b) ylisuuri 59cm	a) alimittainen alle 49cm b) ylisuuri yli 59cm
2	Korkeus/pituus				
3	Rakennetyyppi	a) keskivahva	a) melko voimakas b) hieman kevyt a) riittävä	a) voimakas b) kevyt, ilmava a) heikko	a) ylliraskas ja kömpelö b) erittäin kevyt ja siro
4	Sukupuolileima	a) voimakas b) selvä			
5	Kivekset	a) isot b) normaali	a) pienet b) erikokoiset	a) kastroitu	a) puuttuu yksi b) puuttuu molemmat
6	Purenta	a) leikkava ja täydellinen	a) löysä b) kapea kulmahampaiden väli c) epätasainen etuhampaiden rivi	a) tasapurenta	a) yläpurenta b) alapurenta c) vinopurenta d) kulmahampaat työntyvät ikeniin
7	Hampaat	a) täysi hampaisto b) hampaat isot ja valkoiset	b) puuttuu 1 välihammas, mikä..... b) pienet hampaat c) hammaskiveä runsaasti a) hieman puutteellinen	a) puuttuu muutamia välihampaita mitkä..... b) ruskeat ja voittuneet hampaat a) puutteellinen	a) vakavampi hammaspuutos mitkä.....
8	Pigmentti	a) tumma b) riittävä			a) vaaleanpunainen alue kirsussa
9	Pään killa	a) hyvä	a) melko kapea b) melko voimakas c) hieman syvä kallo d) liikaa poskia	a) raskas ja syvä pää b) pieni pää suhteessa runkoon c) iso pää suhteessa runkoon	
10	Otsapenger	a) moitteeton	a) hieman pitkä b) hieman lyrkkä c) alasylös sijottunut	a) puuttuu b) voimakas c) täytynyt	
11	Kallo	a) litteä	a) hieman pyöreä b) hieman takaluisu c) esiintyvä takaraivoluu	a) pyöreä b) syvä c) takaluisu	a) erittäin voimakas ja raskas
12	Kuono	a) hyvin pyöristynyt ja sileä b) vahva	a) kulmikas tai suonikas b) heikko c) laskeva kuononkärki	a) hyvin kevyt ja kapea	a) romanov-kuono
13	Huulet	a) tiiviit		a) erittäin löysät	
14	Alaleuka	a) sopiva b) leveä c) voimakas	a) riittävä b) hieman kapea	a) kapea b) lyhyt	

Liite 5

SCY ry:n jalostustarkastuslomake

	1	2	3	0	Sivu 2/3
15	Silmät	a) tummat b) keskiruskeat c) keskikokoiset d) vinoasentoiset	a) hieman vaaleat b) hieman pyöreät c) isohkot d) pienehköt	a) vaaleat b) isot c) pienet d) syväliä sijaitsevat e) avonaisel, roikkuvat silmäluomet	a) soopellilla tai tricolorilla eriväriset b) keltaiset c) ulkonevat
16	Korvat	a) 1/3 taittuneet b) oikea-asentoiset c) pitkäkarvaisilla pienet tai lyhytkarvaisilla keskikokoiset	a) kevyet b) raskaahkot c) kookkaat d) alas kiinnittyneet e) liian ylös kiinnittyneet	a) pystyt yksi tai molemmat b) raskaat	
17	Kaula	a) oikearpuinen b) hyväasentoinen c) hyvä kaulan kaari	a) lyhyehkö b) liian pitkä c) pysty d) kaulanahkaa	a) heikkorakenteinen joutsenkaula b) lyhyt kaula c) raskas, kuormitettu kaula	
18	Ylälinja	a) ryhdikäs b) kiinteä ja lihaksikas c) aavistuksen kaareva kohti lannetta	a) suora b) hieman löysä d) kaulanahkaa	a) laskeva b) notkosekä c) takakorkea tai etumatala d) köyry	
19	Selkä	a) keskipitkä b) pitkä	a) lyhyt		
20	Lanne	a) lihaksikas ja pyöreä b) sopiva pituus	a) pitkä b) heikko		
21	Lantio	a) sopiva pituus ja kulma b) leveä ja lihaksikas	a) hieman pysty b) hieman luisu c) kapea	a) pysty b) luisu	
22	Häntä	a) pitkä b) riittävän pitkä c) alas kiinnittynyt d) suora "paimenkoukulla"	a) lyhyt b) hännänpää kääntyy sivulle c) hieman korkea kiinnitys d) täysin suora	a) ylös kiinnittynyt b) rullalla kannettu	a) mutkahäntä
23	Kulmaukset	a) hyvin kulmautunut b) tasapainoisesti kulmautunut	a) riittävät ja tasapainossa b) ylikulmautunut	a) etu- ja takakulmaukset epätasapainossa b) puutteelliset	
24	Etusa	a) vilsto lapa b) hyvä eturinta c) sopiva lapakulma	a) pysty olkavarsi b) lyhyt olkavarsi c) riittävä eturinta	a) pysty lapa b) lyhyt lapa c) puutteellinen eturinta d) suora etusa	
25	Eturaajat	a) suorat b) lihaksikkaat c) sopivan viistot välikämmenet	a) hieman uloskääntyvät b) hieman sisäänkääntyvät c) turhan painuneet välikämmenet	a) ranskalaiset etujalat b) uloskääntyvät kyynärpäät c) pystyt ja jäykät välikämmenet	
26	Rintakehä	a) hyvin kehittynyt b) syvyys sopiva	a) puutteellinen syvyys b) kapeahko	a) kapea ja kehitymätön b) tynnyrimäinen	

Liite 5

SCY ry:n jalostustarkastuslomake

Sivu 3/3

0

3

2

1

	1	2	3	0
27	Vatsa- ja jalka	a) normaali	a) liian ylöseläytynyt b) riippuva	
28	Takaa- ja jalka	a) lihaksikas b) leveä c) sopivasti kulmautunut d) sääri ja reisi samantyyppiset	a) hieman kapea b) riittävästi kulmautunut c) ylikulmautunut d) pitkä sääri tai reisi (alleviivattava)	a) kapea b) heikosti kulmautunut c) lyhyt sääri tai reisi
29	Takaraajat	a) matalat kintereet b) riittävän matalat kintereet c) sopiva leveys	a) kinnerahdas b) varpaat sisäänpäin c) varpaat ulospäin	a) pihkiintu b) hyvin kapea c) korkeat kintereet
30	Käpälät	a) tiiviit b) soikeat	a) kissankäpälät b) löysät c) litteät	a) heikot, varpaat harallaan
31	Liikunta sivusta	a) maatapeittävä b) vaivaton c) keskipitkä askel d) pitkä askel e) hyvä työntö	a) lyhytkö askel b) epävakaa c) löysyyttä d) riittävä työntö	a) lyhyt askel b) hyvin löysä c) heikko työntö d) korkea etuaskel
32	Liikunta edestä	a) hyvä	a) hieman kapea b) löysät kynnärpäät c) huolimaton, löysä	a) astuu ristiin b) liioitellun leveä, ei keskiviivaaan kohdistuva
33	Liikunta takaa	a) hyvä	a) hieman ahdas b) kinnerahdas c) liian leveä	a) hyvin ahdas b) hyvin löysä c) varpaat voimakkaasti sisäänpäin
34	Luonne	a) ystävällinen b) itsevarma ja arvokas c) iloinen ja vilkas	a) riittävän varma	a) ujo b) flegmaattinen
35	Yleiskunto	a) lihaksikas ja järeä b) normaali	a) laiha b) lihava c) löysä	a) liian laiha b) liian lihava c) hyvin löysä
36	Turkki	a) runkoa myötäilevä b) sopiva c) karkea	a) avonainen, vaihtumassa b) riittävä c) kuiva ja kuollut d) pehmeä, hieman kihara e) liian pitkä	a) ääriviivat peittävä, kuohkea b) aivan liian tiukka c) karvattomia läiskä rungoissa tai päässä d) puutteellinen pohjavilla
37	Turkin väri	a) hyvä b) puhdas bm-pohjaväri c) voimakkaat tan-merkit d) hyvä marmorointi	a) ruskehtava/harmahtava musta tai hieman epäpuhtaus bm b) liikaa mustaa bm:lla c) vaaleat tan-merkit d) sylivalkeista / pohjavalkeista	a) ruskea/harmaa musta tai liian kaiservärisen bm b) harmahtava/oljenvärisen soopeli c) valkoista rungoissa a) valkovoittainen